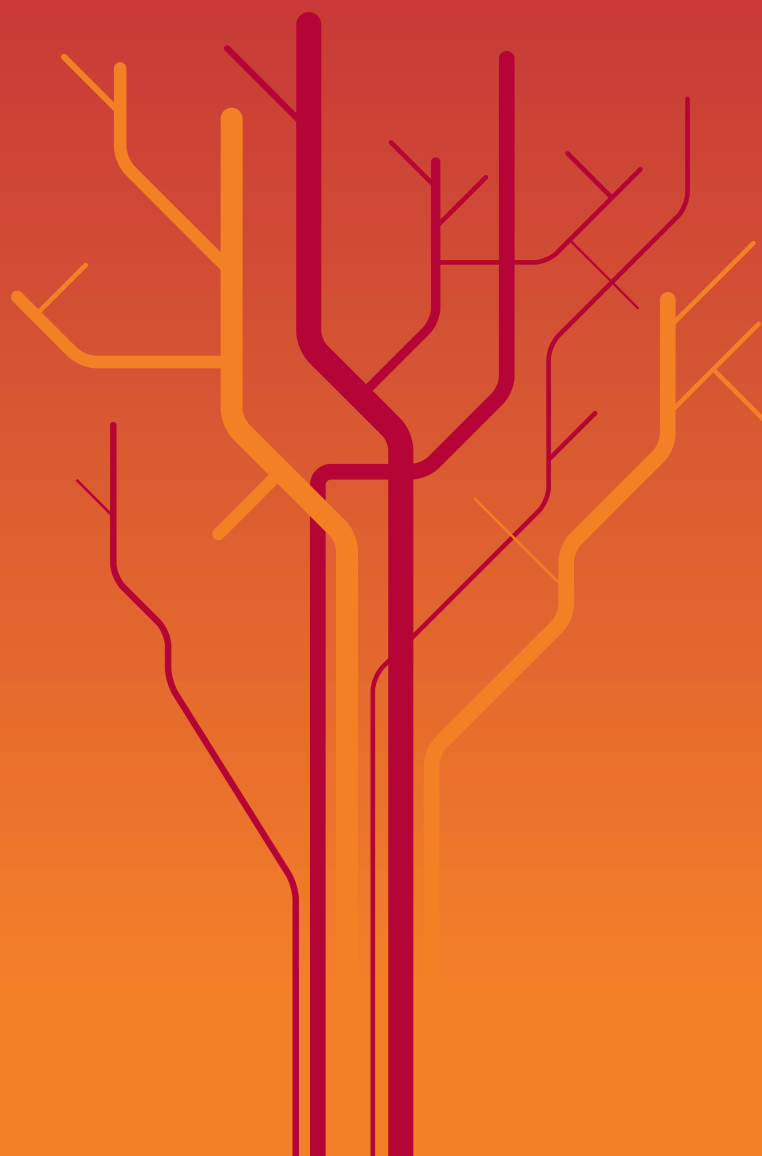

UTDANNINGSMELDING 2010/2011

KAPITTEL 1 STUDIEKVALITETSARBEIDET VED UNIVERSITETET I TROMSØ

Innledning.....	1
Årets melding.....	1
Rapportering og analyse av utdanningsvirksomheten.....	2
Status for oppfølging av tiltak.....	2
Utdanningsledelse.....	4
Nokuts evaluering av UiT's kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten.....	5
Oppsummering.....	6
Universitetsstyrets vedtak.....	7
Mål og handlinger.....	7

KAPITTEL 2 STUDIEKVALITET OG LÆRINGSMILJØ9

Fordeling av midlar til studiekvalitetsfremmande tiltak.....	9
Læringsmiljøundersøkelsen 2011.....	11
Einingane si rapportering om læringsmiljøet.....	14
Tilrettelegging og tilgjengelegheit for studentar.....	16
Anna læringsmiljørelatert arbeid.....	17
Evaluering av det universitetspedagogiske tilbudet ved UiT.....	17
Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høgre utdanning.....	18
Utdanningsprisen 2011.....	19
Senter for framifrå utdanning.....	20
Oppsummering.....	20
Mål og handlingar.....	21

KAPITTEL 3 EKSAMEN OG LÆRINGSRESULTATER23

Karakterfordeling 2010/2011 - ved UiT og nasjonalt.....	23
Strykprosenten ved universitetene.....	26
Strykprosent ved UiT/fakultetene.....	27
Tilsyn med bruken av karakterskalaen ved UiT.....	27
Innføring av karaktertabell samt mal for vitnemål og Diploma Supplement.....	28
Undersøkelse om UH-institusjonenes prosedyrer ved klage på karakterfastsetting.....	29
Digital skoleeksamen.....	30
Klagesaker og fusk ved eksamen ved UiT.....	32
Status for delegering av eksamens- og gradsforvaltningen ved UiT.....	34
Oppsummering.....	35
Mål og handlinger.....	36

KAPITTEL 4 GJENNOMFØRING OG FRAFALL.....37

Gjennomføring og frafall ved de femårige lærerutdanningene ved UiT.....	37
Studiepoengproduksjonen.....	40
Aktivitetskrav.....	41
Nasjonale undersøkelser om frafall og gjennomføring.....	42
Arbeid med frafallproblemet.....	43
Oppsummerende kommentarer.....	43
Mål og handlinger.....	44

KAPITTEL 5 INTERNASJONALISERING.....45

Studentutveksling.....	47
Utenlandske studenter på engelskspråklige mastergradsprogram.....	48
Ressursbruk i søknads- og opptaksarbeid.....	50

Engelskspråklige studietilbud og felles gradssamarbeid.....	51
Profilering og rekruttering.....	52
Oppsummering.....	53
Mål og handlinger.....	53
KAPITTEL 6 REKRUTTERING TIL STUDIENE	55
Rekrutteringstiltak og resultater	55
Søker- og opptakstall.....	57
Primørsøkere fordelt på landsdel.....	59
Rekruttering av primørsøkere til noen utvalgte utdanningsområder.....	60
Registrerte studenter	63
Oppsummering.....	63
Mål og handlinger.....	64
KAPITTEL 7 UTVIKLING AV STUDIETILBUDENE.....	65
Videre utvikling av studietilbudene	65
Gjennomgang av studieprogramporteføljen i 2010/2011	66
Omfanget av studie- og emnetilbudet.....	67
Fleksibel utdanning	68
Oppsummering.....	69
Mål og handlinger.....	70
KAPITTEL 8 SAMARBEID MED ARBEIDS- OG SAMFUNNSLIV	71
Synleggjering av jobbmoglegheiter	71
Næringslivsretta tiltak drive av studentane.....	72
Andre næringslivsretta tiltak	73
Universitetsskolane.....	74
Samfunnskontrakt og Råd for samarbeid med arbeidslivet.....	75
Oppsummering.....	76
Mål og handlingar.....	76
KAPITTEL 9 FORSKERUTDANNING	77
Nøkkeltall for studieåret 2010/2011	77
Utviklingstrekk 2007–2011	81
Gjennomføringstid.....	84
Spørreundersøkelse blant ph.d.-studentene ved UiT.....	85
Forum for forskerutdanning.....	85
Endrede rutiner for eksamens- og gradsforvaltning.....	85
Samordning av tilsetjing i stipendiatstilling og opptak til ph.d.-program.....	86
ToDoS – Tromsø Doctoral Students.....	86
Oppsummering.....	86
Mål og handlinger.....	87

KAPITTEL 1

STUDIEKVALITETSARBEIDET VED

UNIVERSITETET I TROMSØ

UiT skal tilby studier på et nivå og med en kvalitet som tilfredsstillende nasjonale og internasjonale standarder.

Fra Strategidokumentet for Universitetet i Tromsø 2009-2013

Innledning

Kvalitetssikring av utdanning omfatter en rekke faktorer som direkte eller indirekte påvirker studentenes læring og lærings situasjon. *Kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten ved Universitetet i Tromsø* beskriver ordninger som skal bidra til at studietilbudene holder et høyt nasjonalt og internasjonalt nivå.¹ Sentralt i kvalitetsarbeidet står arbeidet med studienes faglige innhold og utviklingen av lærings- og vurderingsformer tilpasset studienes læringsmål – altså hva og hvordan studentene lærer. Paradoksalt nok er det også dette aspektet ved studiene det er vanskeligst å sette i system og kvalitetssikre. Universitetets innsats i det systematiske arbeidet vil likevel kunne gi en indikasjon på om det arbeides godt nok med utdanningskvaliteten. Et særdeles viktig arbeid i så henseende er universitetets arbeid for å sikre at lærerne har tilstrekkelig basiskompetanse i pedagogikk. I tillegg kommer arbeidet med å utforme retningslinjer og prosedyrer som skal sikre at fastsatte krav til systematisk kvalitetsarbeid overholdes.

Årets melding

I arbeidet med utdanningsmeldinga er fakultetene og andre enheter i år bedt om å levere analyser av egen utdanningsvirksomhet på følgende områder:

- kvalitetssikring av studiene
- læringsmiljø
- eksamen og gradsforvaltning
- gjennomføring og frafall
- internasjonalisering
- studentrekruttering
- studieprogramporteføljen
- studienes relevans for arbeids- og samfunnsliv
- status for arbeidet med studiekvalitetsfremmende tiltak tildelt midler av Læringsmiljøutvalget

¹ Kvalitetssystemet er tilgjengelig her: <http://uit.no/utdanning/kvalitetssystem>

Rapportering og analyse av utdanningsvirksomheten

Det framgår av UiTs kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten at det skal utarbeides en årlig rapport til styret om utdanningsvirksomheten. Bestemmelsen er et svar på krav som er nedfelt i Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningens (Nokut) *Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning* (tilsynsforskriften). I forskriftens kapittel 3 heter det: "Institusjonen skal ha faste rutiner og prosesser som i en årlig syklus frambringer, vurderer og anvender informasjon om det enkelte studium og utdanningsvirksomheten generelt. Systemet skal bidra til at institusjonen vurderer resultatene i utdanningsvirksomheten, avdekker svakheter, iverksetter forbedringstiltak og foretar kontinuerlige vurderinger med sikte på kvalitetsutvikling. Vesentlig informasjon og vurderinger skal være tilstrekkelig dokumentert."

UiTs kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten beskriver hvilke prosesser og tiltak som skal gjennomføres på de ulike nivåene i organisasjonen for å sikre at Nokuts krav til innhenting av informasjon, analyse og iverksetting av tiltak ivaretas. Blant annet skal de ulike enhetene ved UiT årlig rapportere om sitt arbeid med studiekvalitet. Rapportene fra de ulike enhetene sammenfattes i den årlige utdanningsmeldinga, som er universitetets tilstandsrapport for utdanningsvirksomheten. I denne inngår analyser av sentrale områder, og det legges fram tiltak som må iverksettes på bakgrunn av situasjonsbeskrivelsen. Det er fakultetenes rapporter og analyser som gjør det mulig å gi en overordnet beskrivelse av suksess- og problemområder i utdanningsvirksomheten, og rapportene danner grunnlaget for universitetsstyrets beslutninger om tiltak som må iverksettes. Det er derfor svært viktig at kvaliteten på rapportene er god.

Fakultetene har organisert arbeidet med kvalitetssikring og utvikling av studiene ulikt. Det juridiske fakultet (Jurfak) arbeider systematisk og har etablert egnede fora hvor også studentene er involvert. Fakultetene må selv finne den beste måten å organisere arbeidet på. Arbeidet med den årlige rapporteringen bør imidlertid gjennomgås slik at rapporteringsprosessene blir nyttige og gir tilstrekkelig informasjon. Det er usikkert om fakultetenes rapporteringsprosesser faktisk bidrar til å innhente informasjon som brukes som grunnlag for forbedringer. Det utføres mye godt kvalitets- og utviklingsarbeid i fagmiljøene, men fagmiljøene har likevel en del utfordringer i forhold til studietilbudene. Fakultetenes egne vurderinger og fastsetting av tiltak knyttet til utfordringer i studieprogrammene kommer imidlertid ikke godt nok fram i fakultetenes rapporter. Avdeling for utdanning vil ta initiativ overfor fakultetene til å drøfte arbeidet med rapporteringen i løpet av våren 2012 samt vurdere å etablere et forum hvor prosess og innhold i den årlige rapporteringen kan drøftes.

Status for oppfølging av tiltak

Helt siden alle høyere utdanningsinstitusjoner i 2004 ble pålagt å ha et kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten, har implementeringen av det systematiske kvalitetsarbeidet stått på dagsorden ved UiT. I fjorårets utdanningsmelding ble det pekt på at flere fakultet har utviklet en god kvalitetskultur over tid, mens det ved andre enheter kan synes som arbeidet ikke er tilstrekkelig prioritert. Det må forutsettes at kvalitetssystemet nå er tilstrekkelig kjent blant beslutningsorganer og ansatte på alle enheter og nivåer. Fokus må nå rettes mot bruk og nytte av kvalitetssystemet. Universitetet må også arbeide for å involvere studentene mer i studiekvalitetsarbeidet.

Fakultetenes prosedyrebeskrivelser

Kvalitetssystemet består av en felles del som gjelder for alle enheter, og en desentralisert del, fakultetsvise prosedyrebeskrivelser, som fakultetene har ansvar for å utarbeide. Systemet angir hvilke områder som skal være inkludert i de fakultetsvise prosedyrebeskrivelsene. I forbindelse med fjorårets utdanningsmelding rapporterte fakultetene på progresjonen i arbeidet med prosedyrebeskrivelsene. Tre av fakultetene rapporterte om at arbeidet var slutført, mens Fakultet for naturvitenskap og teknologi (NT-fak), Det kunstfaglige fakultet (Kunsthak) og Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi (BFE-fak) hadde påbegynt, men ikke slutført, arbeidet. De aktuelle fakultetene ble av styret pålagt å ferdigstille arbeidet i løpet av 2011. Dette hadde ikke blitt gjort innen rapporteringsfristen 1. november, men BFE-fak og NT-fak hadde planer om å slutføre arbeidet innen utgangen av 2011. Kunsthak har utarbeidet prosedyrebeskrivelser for deler av sin utdanningsvirksomhet.

System for eksterne evalueringer av studieprogram

Det framgår av kvalitetssystemet at alle fakulteter skal ha et system for ekstern evaluering av studieprogrammene. Styret har vedtatt at et slikt system skal være på plass ved alle fakulteter innen utgangen av 2011. Det skal også foreligge en plan for evaluering av alle studieprogram. I evalueringskomiteene skal det sitte minimum to eksterne fagpersoner med stilling knyttet til tilsvarende utdanning ved en annen utdanningsinstitusjon. Ordningen med ekstern evaluering skal utarbeides på bakgrunn av utfordringer reist av det enkelte fakultetsstyre.

De eksterne evalueringene skal – som de interne – gjennomføres etter en syklisk plan. Ved Jurfak er det lagt opp til ekstern evaluering hvert femte år ved bruk av eksterne programsensorer. Også ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fak) og Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak) er det utarbeidet et system for eksterne evalueringer. Flere studieprogrammer ved BFE-fak har vært eksternt evaluert de siste årene. Kunstakademiet ved Kunsthak har en ordning der eksterne sensorer vurderer emne- og studieprogramplaner. Fakultetet vil utarbeide nye retningslinjer for ekstern evaluering av studieprogram som skal gjelde fra og med inneværende studieår. Ved NT-fak er det ikke utarbeidet noe system for eksterne evalueringer. Fakultetet planlegger imidlertid å utarbeide et slikt system i løpet av studieåret 2011/2012.

Student- og faglærerinvolvering i evaluering av studietilbudene

Alle studietilbud som UiT er ansvarlig for, skal evalueres etter en syklisk plan. Evaluering er en del av studentenes læringsprosess og fagmiljøenes selvevaluering. Arbeidet med å involvere studenter i dette arbeidet er utfordrende fordi studentenes engasjement er varierende. For å lykkes i dette arbeidet, må det etableres gode ordninger som bidrar til å synliggjøre og bedre studentenes rolle i evalueringene. Studentene skal ikke bare involveres i arbeidet med å evaluere studiekvaliteten; de skal også få informasjon om hva som gjøres for å følge opp disse tilbakemeldingene. Fordi det hele tiden kommer nye studenter til, må fakultetene og instituttene arbeide kontinuerlig med studentinvolvering.

Jurfak og Kunstakademiet ved Kunsthak har etablert ordninger for student- og faglærerevaluering og vil fortsatt arbeide for å forbedre disse. Ved Helsefak er hovedutfordringen å systematisere evalueringsarbeidet slik at det blir mer synlig hvordan funnene fra evalueringene følges opp. NT-fak skal utarbeide en ordning for student- og faglærerinvolvering kommende studieår. BFE-fak har ikke rapportert på dette punktet. HSL-fak rapporterer at faglærernes engasjement i evalueringsarbeidet er varierende og mener at dette kan knyttes til lav studentdeltakelse. Fakultetet foreslår at det arbeides mer med å knytte evalueringene til faglige og pedagogiske læringsmål for studiene.

Faglærers involvering i evalueringene skal bidra til å sikre at evalueringens innhold og form er tilpasset studiets innhold og den aktuelle studentgruppa. HSL-fak har imidlertid påpekt utfordringer med lav

studentdeltakelse og manglende fokus på faglig innhold og pedagogiske læringsmål i evalueringene. Evalueringene bør så langt det lar seg gjøre, integreres som en del av undervisningen og i minst mulig grad utføres som en administrativ øvelse frakoblet lærings situasjonen. Den enkelte faglærers forutsetninger til å kunne gjennomføre gode evalueringer i samarbeid med studentene kan ikke kun knyttes til studentenes deltakelse, men må også ses i sammenheng med den enkeltes pedagogiske kompetanse. Evaluering av undervisning og læring inngår i det universitetspedagogiske tilbudet som tilbys tilsatte ved UiT. Enheter som har utfordringer i forhold til å få gjennomført evalueringer av studietilbudene, bør vurdere å iverksette tiltak for å styrke den pedagogiske kompetansen i fagmiljøene.

Utviklingen av den pedagogiske kompetansen bør settes på dagsorden ved UiT i større grad enn det som er tilfellet i dag, ikke bare for å styrke lærernes kompetanse til å evaluere studiene, men også fordi pedagogisk kompetanse bidrar til utvikling. Studienes læringsformer må være tilpasset læringsmålene for studiene, slik HSL-fak har påpekt. Universitetsstyret har prioritert strategiske midler over budsjettet de to siste årene for å styrke det universitetspedagogiske tilbudet. Det er likevel få tilsatte ved UiT som benytter seg av dette tilbudet. Dette kan tyde på at utviklingen av pedagogisk kompetanse ikke er et tilstrekkelig prioritert område i fagmiljøene. Se nærmere omtale av pedagogisk kompetanse i kapittel 2 om studiekvalitet og læringsmiljø.

Informasjon om ordninger for kvalitetssikring av utdanning

Ansatte og studenter må få tilstrekkelig informasjon om hvilke ordninger som eksisterer for kvalitetssikring av studietilbudene. I dette inngår også informasjon om studentenes ulike muligheter til å gi tilbakemeldinger på studiekvaliteten. Enhetenes nettsider om kvalitetssikring er ulikt utformet med hensyn til innhold og tilgjengelighet. Ved noen fakultet er det gjort et godt arbeid, mens det ved andre ennå mangler vesentlig informasjon. Det er derfor nødvendig med en gjennomgang av informasjonen på nett slik at både studenter og ansatte på fakultetene og instituttene får tilstrekkelig kjennskap til hvilke ordninger som gjelder.

Høsten 2011 har Avdeling for utdanning i samarbeid med Studentparlamentet utarbeidet nye nettsider om informasjon om studiekvalitet rettet mot studentgruppa. Dette arbeidet skal inngå i et prosjekt som har som mål å forbedre informasjonen om ordninger for kvalitetssikring av studietilbudene ved fakultetene og instituttene. Arbeidet skal forankres hos fakultetene i nært samarbeid med studentene og Avdeling for utdanning.

Status for enhetenes oppfølging av tiltak utover det systematiske kvalitetsarbeidet er omtalt i de øvrige kapitlene i denne meldinga.

Utdanningsledelse

Kunnskapsdepartementet har i flere sammenhenger pekt på behovet for sterkere utdanningsledelse i høyere utdanningsinstitusjoner. Dette er særlig aktualisert nå, syv år etter innføringen av Kvalitetsreformen. Forventningene om redusert frafall og bedre gjennomstrømming i utdanningene og fornying av lærings- og vurderingsformer er ikke fullt ut innfridd.

Også i forbindelse med Kunnskapsdepartementets etatsstyringsmøte med UiT i 2011 ble utdanningsledelse satt på dagsorden. Departementet påpekte hvor viktig det er at utdanningsledelse behandles strategisk i institusjonens styre og får oppmerksomhet på linje med forskningsledelse.

Utdanningslederne ved UiT må prioritere utvikling i studiene slik at det blir mulig å iverksette tiltak som fører til kvalitetsheving og fornyelse, og til at det utvikles studieprogram som arbeidslivet etter-spør. Etableringen av et råd for samarbeid med arbeidslivet (se kapittel 8) vil kunne lette dette arbeidet. God kvalitet i utdanninga er et mål i seg selv, men det er også en forutsetning for at universitetet skal kunne tiltrekke seg godt kvalifiserte søkere til studietilbudene. Dette vil bli ytterligere aktualisert i framtiden ettersom prognosene for befolkningsutviklingen i landsdelen tilsier en nedgang i søker-massen om få år.

I forbindelse med fusjonen ble den faglige ledelsen av utdanningsvirksomheten styrka. UiT har siden 2009 hatt en ordning med egen prorektor for utdanning samt at alle fakultetene har egne prodekaner for utdanning. Universitetet har dermed et godt utgangspunkt for å utvikle utdanningsvirksomheten i tråd med fastsatte mål og for å gripe fatt i aktuelle utfordringer. Også modellene for ledelse av studie-programmene ble fastsatt i forbindelse med fusjonen. Universitetet har to modeller: studieleder-modellen og programstyremodellen. Fakultetene står fritt til å velge den modellen de finner mest hensiktsmessig for det enkelte studieprogram. Helsefak benytter seg av begge modellene. Fakultetet rapporterer at det er fordeler og ulemper med begge ordningene. Man har gode erfaringer med bruken av programstyremodellen i mastergradsprogrammet i helsefag. Modellen fungerer koordinerende i et studieprogram med mange studieretninger og der ulike fagmiljø bidrar. Denne ordningen kan være aktuell også for andre studieprogram ved fakultetet.

I forbindelse med universitetsstyrets fastsetting av modell for styring og ledelse for det fusjonerte universitetet ble det besluttet at det skal gjennomføres en evaluering av styrings- og ledelsesordningene innen utgangen av den første valgperioden.² Evalueringen vil bli gjennomført i løpet av 2012. Styring og ledelse av studieprogrammene ble ikke behandlet i denne saken og er derfor ikke omfattet av styrets vedtak om evaluering. Det vil imidlertid være nyttig for universitetet å innhente informasjon om hvilke erfaringer fakultetene har med de ulike modellene for ledelse av styreprogrammene, og det bør vurderes å innlemme dette i den planlagte evalueringa, eventuelt i en egen evaluering.

Nokuts evaluering av UiTs kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten

Nokuts tilsynsvirksomhet skal bidra til å sikre et høyt internasjonalt nivå ved institusjonene og bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i høyere utdanning.

UiTs og HiTøs tidligere kvalitetssystem for utdanning ble evaluert og godkjent av Nokut i 2006. Nokut varslet i 2010 at UiTs system for kvalitetssikring av utdanning vil bli evaluert på nytt i studieåret 2011/2012. Evalueringen vil bli utført av en sakkyndig komite og etter krav fastsatt i Kunnskaps-departementets *Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskole-utdanning* og i Nokuts tilsynsforskrift.

Nokut kontaktet UiT i slutten av november for å avtale tidspunkt for den sakkyndige komiteens inn-ledende besøk ved institusjonen. På dette møtet skal Nokuts representanter og universitetsledelsen drøfte hvilke aspekter av kvalitetssikringsarbeidet de ønsker å få belyst gjennom evalueringa. I forkant av besøket skal UiT oversende dokumentasjon på det systematiske kvalitetsarbeidet. Hovedbesøket

² Jamfør Sak S 32-08 Forslag til modell for styring og ledelse for Universitetet i Tromsø (arkivref.: DL 200800452-37)

skjer normalt fire til seks uker etter det innledende besøket.³ Tidsplan for de ulike prosessene i evalueringen er ennå ikke fastsatt.

Nokuts evaluering omfatter både den strukturelle oppbyggingen av kvalitetssystemet, den dokumentasjonen som systemet produserer, og institusjonenes egne vurderinger av utdanningskvaliteten. Evalueringen retter søkelyset mot helheten i systemet. Systemet skal være helhetlig og forankret i institusjonens ledelse; det skal frambringe nødvendig informasjon, som blir analysert og formidlet til de ansvarlige; og den frambragte kunnskapen skal føre til handling med sikte på forbedring og utvikling.

Oppsummering

Det er utfordrende å få studentene involvert i studiekvalitetsarbeidet. Universitetet må intensivere arbeidet med å få på plass ordninger som sikrer tilstrekkelig informasjon til, og bredere deltakelse fra, studentgruppen i studiekvalitetsarbeidet.

Funnene fra *Læringsmiljøundersøkelsen 2011 ved Universitetet i Tromsø* viser at studentene trives og opplever læringsmiljøet som godt. (Funnene fra undersøkelsen er nærmere omtalt i kapittel 2.) Det kan derfor stilles spørsmål ved om mangler i det systematiske kvalitetsarbeidet faktisk har betydning for hvordan studentene opplever UiT som studiested. Kvalitetssystemet er imidlertid et verktøy for å systematisere studiekvalitetsarbeidet og slik sikre at det iverksettes tiltak som skal forbedre og fornye studietilbudene. I fjorårets utdanningsmelding ble det påpekt at det systematiske kvalitetsarbeidet ikke synes å være tilstrekkelig prioritert ved alle fakultet. Den konklusjonen er uendra.

Kunnskapsdepartementet gir i forbindelse med det årlige etatsstyringsmøtet tilbakemelding på UiTs utdanningsmelding. Også i år ble utdanningsmeldinga beskrevet som et forbilledlig eksempel på godt og systematisk kvalitetsarbeid. Det er likevel behov for å styrke det systematiske kvalitetsarbeidet slik at arbeidet i større grad enn i dag oppleves som nyttig og brukes som et verktøy til kontinuerlig forbedring og fornying av universitetets utdanningsvirksomhet. De fleste temaene og problemområdene som reises i utdanningsmeldinga, og som fakultetene bes analysere i sine rapporter, er langsiktige utfordringer eller tiltak som det må arbeides med over tid for at det skal gi varige resultater. Analysene av sentrale problemstillinger og refleksjoner over iverksatte tiltak kommer ikke godt nok fram i tilbakemeldingene fra fakultetene. Det er mulig at arbeidet med den årlige rapporteringen og oppfølgingen av tiltakene i utdanningsmeldinga betraktes som et administrativt anliggende. Dette er i så fall uheldig. Det er nødvendig å forankre arbeidet i den faglige ledelsen og å involvere fagmiljøene. Som departementet har påpekt, må utdanningsledelsen styrkes slik at kvalitetsarbeidet blir mer fokusert på utviklinga av emner og studieprogram. Disse må utvikles både med hensyn til faglig innhold, lærings- og vurderingsformer, studienes relevans for arbeids- og samfunnsliv og ikke minst studentenes behov for gode og inspirerende læringsmiljøer.

Kvalitetsarbeidet skal være forankret i styringen og ledelsen ved universitetet. Slik kan man sikre at kunnskapen om utdanningsvirksomheten resulterer i tiltak som følges opp og fører til forbedringer.

³ En mer detaljert beskrivelse av evalueringsprosessen er tilgjengelig på Nokuts nettsider: <http://www.nokut.no/no/Norsk-utdanning/Universitet-og-hogskole/Evaluering-av-system-for-kvalitetssikring/Prosedyre/>

Universitetsstyrets vedtak

Universitetsstyret gjorde følgende vedtak i *Sak S 46-11 Utdanningsmelding for Universitetet i Tromsø studieåret 2010/2011*:

1. Universitetsstyret tar Utdanningsmelding for studieåret 2010/2011 til etterretning.
2. Alle enheter bes behandle utdanningsmeldinga som egen sak i sine beslutningsorgan.
3. Enhetene bes om å gjennomføre de foreslåtte tiltakene i løpet av 2012.

Mål og handlinger

Mål

UiT skal tilby studier på et nivå og med en kvalitet som tilfredsstillende nasjonale og europeiske standarder.

I løpet av 2012 skal:

- ledelsen og beslutningsorganene ved alle enheter prioritere arbeidet med å gjennomføre systematisk kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten. De fakultet som ikke har et system for ekstern evaluering av studieprogram, skal få dette på plass. BFE-fak, NT-fak og Kunstfak skal i løpet av våren 2012 ha ferdigstilt arbeidet med de fakultetsvise prosedyrebeskrivelsene.
- fakultetene sikre at det eksisterer evalueringsplaner for alle studietilbud, tilfredsstillende ordninger for student- og faglærerinvolvering samt ordninger for oppfølging og tilbakemelding til studentene i forbindelse med evalueringer.

KAPITTEL 2

STUDIEKVALITET OG LÆRINGSMILJØ

Universitetet skal ha et trygt og godt arbeidsmiljø for ansatte og studenter bygget på felles etiske retningslinjer. Universitetet skal ha et hensiktsmessig og velfungerende HMS-system som ivaretar ansattes og studenters sikkerhet, som fremmer et godt og inkluderende arbeids- og læringsmiljø.

Fra Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009-2013

Fordeling av midlar til studiekvalitetsfremmande tiltak

Læringsmiljøutvalet fordelte hausten 2010 og våren 2011 potten frå økonomiske sanksjonar ved forsinka sensur for studieåret 2009/2010. Det dreidde seg om til saman 644 000 kr (533 000 kr for hausten 2009 og 111 000 kr for våren 2010). Femten ulike prosjekt fekk støtte. Det dreidde seg i stor grad om ulike typar tiltak som skulle betre studentane sitt faglege utbyte, gjerne i kombinasjon med ein sosial komponent som tok sikte på å auke trivselen. Dei einingane som vart tildelt midlar, har gjeve tilbakemelding på kor langt dei er komne i gjennomføringa av tiltaka, og om dei ser nokon effekt av tiltaka.

Vidareutvikling av studenttillitsvalde sitt arbeid med studiekvalitet

Tre fakultet – Jurfak, NT-fak og HSL-fak – fekk støtte til å vidareutvikle studenttillitsvalde sitt arbeid med studiekvalitet. Målet var å auke studentane sitt engasjement i fora og utval. Juridisk studentutval (JSU) har arrangert eit seminar for nye medlem av JSU og for nye studenttillitsvalde ved Jurfak. Seminaret var vellykka, og dei tillitsvalde er godt i gang med arbeidet sitt. Det har hausten 2011 jamvel vore rift om verva som tillitsvald, med valkamp i forkant av vala. Dette er ei gledeleg utvikling etter fleire år med låg pågang av kandidatar til desse verva. HSL-fak har også arrangert kurs for studenttillitsvalde. NT-fak hadde planlagt å halde kurs hausten 2011, men høyrde om kurset for tillitsvalde som skulle arrangerast av UiT sentralt hausten 2012 (sjå avsnittet “Anna læringsmiljørelatert arbeid” nedanfor) og bestemte seg då for å utsette sitt eige kurs til våren 2012 for å unngå overlapp i innhaldet.

Dei ovannemnde fagmiljøa vart tildelt ressursar under føresetnad av at dei skulle dele sine røynsler med studentinvolvering i studiekvalitetsarbeidet med resten av universitetssamfunnet. Dette gjorde dei under eit seminar om studentengasjement som fann stad ved universitetet i november 2011, i regi av Læringsmiljøutvalet og Studentparlamentet. Både tilsette og studentar fortalde om sine røynsler. Universitetspedagogisk faggruppe bidrog også med eit foredrag om korleis ein kan auke studentengasjementet i utdanninga gjennom å arbeide med læringsaktivitetar og læringsmetodar.

Fakultet for naturvitskap og teknologi

Fysikkforeninga Momentum, som er ei foreining for studentane ved Institutt for fysikk og teknologi ved NT-fak, fekk støtte til ein studietur til Skibotn våren 2011. Foreininga rapporterer om eit godt fagleg og sosialt utbyte av turen. Opphaldet ga deltakarane auka kunnskap om ulike emne innafor fysikk og teknologi og også om forskinga som går føre seg på Institutt for fysikk og teknologi.

Studentar og lærerar vart også betre kjende med kvarandre. Utbytet av turen var så stort at turen vart gjenteke hausten 2011. NT-fak fekk også midlar til ekstraundervisning i to begynnaremne i matematikk for å betre studentane si gjennomføringsevne og forhindre fråfall. Dette tilbodet er under planlegging.

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

HSL-fak fekk støtte til å kjøpe inn fire berbare pc-ar til bruk i undervisninga på arkeologi. Dei innkjøpte pc-ane vert mellom anna brukte til opplæring i søk i ulike databasar, og fakultetet melder om at dei er til stor nytte. I tillegg fekk fakultetet midlar til å utvikle eit nytt undervisningsopplegg for ex.phil.-studiet. Medan undervisninga tidlegare var organisert i to disiplinær – filosofihistorie og etikk – skal ein heretter arbeide med relevante problemstillingar på tvers av disiplinane. Det nye opplegget har gjort det nødvendig å utarbeide ei eiga lærebok for ex. phil. ved Universitetet i Tromsø. Midlane tildelt av Læringsmiljøutvalet gjekk til å utvikle eit seminar kor faglærarane diskuterte og ferdigstilte tekstane til læreboka og elles arbeidde med å vidareutvikle undervisningsopplegget. Eit prøvetrykk av den nye læreboka vart teke i bruk i nokre av ex.phil.-gruppene hausten 2011. Det nye opplegget skal evaluerast etter haustsemesteret 2011 med tanke på å utvikle eit endeleg opplegg til hausten 2012.

HSL-fak fekk elles tildelt ressursar til å evaluere fakultetet sitt skrivekurs i førstesemesterstudiet. Hausten 2010 gjekk fakultetet over frå å tilby eit felles skrivekurs for alle førsteårsstudentane til å leggje inn ein skrivekomponent i kvart av dei tolv innføringsemne i førstesemesterstudiet. Midlane tildelt av Læringsmiljøutvalet har vorte brukt til å evaluere denne ordninga. Konklusjonen er at skriveopplæringa frå og med våren 2012 i størst mogleg grad skal integrerast i innføringsemne eller 1000-emne. Ved å ta utgangspunkt i innhaldet, læringsmåla og litteraturen for det aktuelle innføringsemnet kan opplæringa verte betre tilpassa kvart enkelt studieprogram. I tillegg må fagmiljøa følgje opp opplæringa i akademisk skriving på fleire nivå.

Her kan det òg nemnast at HSL-fak i 2010 satsa på vidareutvikling av studia ved å opprette sitt eige utdanningsfond til studiekvalitetsfremmande tiltak. Gjennom tre utlysingar i studieåret 2010/2011 delte fakultetet ut midlar til ei rekkje seminar, kurs, ekskursjonar/studieturar, elevbesøk, fadderordningar og fleksibilisering og anna vidareutvikling av studieopplegg.

Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi

BFE-fak vart tildelt midlar til fagleg-sosiale seminar for å skape kullfølelse og forhindre fråfall. Fakultetet fekk òg eit beløp til ekstra seminar for studentar innan spesielt utfordrande emne. Støtta har gjort det mogleg å arrangere fleire fagleg-sosiale arrangement ved fakultetet våren og hausten 2011. Studentane har engasjert seg sterkt i dette arbeidet gjennom studentforeningene ECMA ved Handelshøgskolen i Tromsø og Fiskus ved Noregs Fiskerihøgskole.

Det helsevitenskaplege fakultet

Helsefak fekk støtte til å forbetre praksisrettleiinga i radiografutdanninga og til å opprette ei mentorordning for bachelorstudentane i psykologi. Det ligg ikkje føre nokon rapport frå desse prosjekta enno.

Det kunstfaglege fakultet

Det kunstfaglege fakultet fekk støtte til eit oppstartsseminar for alle førsteårsstudentane på fakultetet. Målet med seminaret var at studentane skulle verte betre kjent, slik at ein kunne få eit godt fagleg og sosialt læringsmiljø på tvers av disiplinane. I tillegg ønskte fakultetet å etablere ein felles kunstfagleg ståstad med relevans for utdanning, forskning og kunstnarleg utviklingsarbeid og praksis. I prosjektet laga studentane, i samarbeid med prosessleiaren og rettleiarane, ein kunstnarleg hending, ei vandring i byrommet i Tromsø. Publikum vart inviterte med, og det heile vart dokumentert gjennom film, foto og oppslag i avisene. Ei evaluering viste at prosjektet vart opplevd som lærerikt, og at det hjelpte studentane til å bli betre kjende med kvarandre.

Universitetsbiblioteket

Universitetsbiblioteket fekk midlar til eit samarbeidsprosjekt med Institutt for språkvitskap og Institutt for kjemi om utprøving av lesebrett i undervisninga. Biblioteket har mellom anna kjøpt inn lesebrett til studentar, faglærarar og prosjektgruppa, skaffa til veges pensumlitteraturen i elektronisk format, prøvd ut ulike applikasjonar/programvare, utvikla og distribuert engelskspråkelege manualar om nødvendig programvare og gjeve opplæring i bruk av lesebrett. Prosjektet har strekt seg over heile haustsemesteret 2011 og skal evaluerast etter at prosjektperioden er over.

Kort vurdering av einingane si rapportering

Tilbakemeldingane frå einingane tyder på at midlane som vart fordelte til studiekvalitetsfremmande tiltak, har vorte brukt i samsvar med prosjektsøknadene, og at dei har bidrege til å skape betre studiekvalitet og eit betre læringsmiljø for mange studentgrupper ved UiT.

Omfanget av forsinka sensur gjekk dramatisk ned allereie eitt semester etter at ordninga med økonomiske sanksjonar vart innført, og semesteret etter var det ein ytterlegare nedgang. Ordninga må difor seiast å vere ein suksess. Reduksjonen av forsinka sensur fører også med seg ein tilsvarende nedgang i potten som skal fordelast til studiekvalitetsfremmande tiltak. Hausten 2011 var det følgeleg berre kr 69 000 til fordeling, mot kr 644 000 hausten 2010. Fordi utlysinga av desse midlane har inspirert fagmiljøa til å setje i gong mange flotte tiltak, har Læringsmiljøutvalet foreslått at det kvart år skal setjast av ein fast pott som skal fordelast til studiekvalitetsfremmande tiltak. Dette er eit tiltak som også Studentparlamentet har gjort framlegg om i si rapportering til utdanningsmeldinga. I samband med budsjettbehandlinga hausten 2011 vedtok Universitetsstyret å setje av kr 200 000,- til studiekvalitetsfremmande tiltak i 2012.

Læringsmiljøundersøkelsen 2011

På oppdrag frå Læringsmiljøutvalet utførte TNS Gallup våren 2011 ei læringsmiljøundersøking ved UiT. Læringsmiljøundersøkelsen 2011 inkluderte alle studentgrupper med unntak av PhD-studentane. Svarprosenten var på 45 % (3750 svar), som er høgt for denne typen undersøkingar. Utvalet er representativt både på institusjons- og fakultetsnivå. Nokre viktige funn vert gjennomgådde nedanfor. Undersøkinga er tilgjengeleg på <http://uit.no/lmu>

Tid brukt på studia

Undersøkingar har vist at det er ein klår samanheng mellom tidsbruk på studia og oppnådde resultat. Eitt av måla med Kvalitetsreformen var difor å auke tidsbruken på studia gjennom å gjenreise heiltidsstudenten. I Læringsmiljøundersøkelsen 2011 vart studentane spurte om kor mykje tid dei bruker på studia. Tala viser at UiT er langt frå idealet om heiltidsstudenten. Gjennomsnittsstudenten ved UiT bruker berre 26 timar i veka på studia, medan han/ho bruker 18 timar på lønna arbeid. Desse tala avvik mykje frå tilsvarende tal frå to ferske landsomfattande undersøkingar. Den eine viser at norske studentar i snitt studerer 31 timar i veka og utfører lønna arbeid i 11,5 timar,⁴ medan den andre viser at studentane studerer i 32 timar og jobbar i 8 timar.⁵ Ei rekkje undersøkingar frå åra 1998–2011 syner at gjennomsnittleg tid brukt på studia nasjonalt har lege stabilt på rundt 30 timar. Dei lave tala ved UiT er difor urovekkjande, og dei er også vanskelege å forklare.

Det er nærliggjande å tenkje at lav tidsbruk på studia skuldast mykje jobbing ved sidan av studia, men ei rekkje undersøkingar har vist at låg tidsbruk på studia berre i liten grad skuldast lønna arbeid. Tala frå Læringsmiljøundersøkelsen 2011 stadfestar dette biletet: Dei av UiTs studentar som arbeider ved sidan av studia, bruker berre 6 timar mindre på studia enn dei som ikkje arbeider trass i at dei gjennomsnittleg jobbar 18 timar i veka.

Mastergradsstudentane ved UiT bruker 5–6 timar meir på studia enn snittet. Dette er eit mønster som går att i undersøkingar av tidsbruk blant studentar. Det er store variasjonar mellom fakulta ved UiT når det gjeld fordelinga av tid mellom studium og jobb. Ytterpunkta er studentane ved NT-fak og HSL-fak, kor fyrstnemnte gruppe bruker 34 timar i veka på studia og sistnemnte gruppe berre 20 timar. Dei studentane ved HSL-fak som jobbar ved sida av studia, bruker jamvel meir tid på jobbing (21 timar) enn på studia (18 timar).

At det ved UiT er skilnader mellom ulike fag når det gjeld tidsbruk, er ikkje overraskande då slike fagvise skilnader har vorte påviste i fleire undersøkingar. Dei ferskaste landsomfattande tala er frå 2010 (sjå fotnote 1) og viser at humaniorastudentane bruker 26,6 timar og samfunnsfagstudentane 30,5 timar i veka på studia, medan studentane på jus, realfag, ingeniørutdanning, helse/sosialfag og sjukepleie bruker 33–36 timar.⁶ Forskjellane i tidsbruk skyldast truleg i stor grad at faga har ulik organisering. Medan nokre studium har ei fast organisering med obligatorisk oppmøte og mange arbeidskrav og fristar, har andre ei laus organisering med høg grad av sjølvstudium. Det er nærliggjande å tru at ei fast organisering fører til ein større grad av disiplin og meir tid brukt på studia, medan ei laus organisering har motsett effekt. Kan hende tiltrekk humaniora og samfunnsfaga seg ein forholdsvis større del av studentar med familie og full jobb nettopp fordi desse studia gjerne er laust organiserte. At det også på UiT er forskjell mellom faga når det gjeld tidsbruk på studia, er difor som forventa. Det som er oppsiktsvekkjande, og som treng å forklarast, er at studentane innan humaniora og samfunnsvitskap ved UiT bruker mykje mindre tid på studia enn det som er norma for tilsvarende studentgrupper på landsbasis. Universitetet har tinga tal for dei enkelte studieprogram frå TNS Gallup slik at fagmiljøa får eit betre grunnlag for å vurdere, analysere og følgje opp funna ved dei einskilde studieprogramma. Dei programvise tala vart distribuert til fakulteta i desember 2011.

⁴ Clara Åse Arnesen, Elisabeth Hovdhaugen, Jannecke Wiers-Jenssen & Per Olaf Aamodt (2011). *Studiesituasjonen og studentøkonomi. Norske resultater fra den europeiske studentundersøkelsen Eurostudent IV*. NIFU, rapport 33/2011.

⁵ Berit Otnes, Lotte Rustad Thorsen & Odd Frank Vaage (2011). *Levekår blant studenter 2010*. Statistisk sentralbyrå rapport, rapporter 36/2011.

⁶ Sjå også kapittel 5 i Jannecke Wiers-Jenssen & Per Olaf Aamodt (2002). *Trivsel og innsats. Studenters tilfredshet med lærested og tid brukt til studier. Resultater fra "Stud. mag."-undersøkelsene*. NIFU, rapport 1/2002 og kapittel 1 i Elisabeth Hovdhaugen (2004). *Tidsbruk og ambisjon. Resultater fra stud.mag.-undersøkelsene 2001, 2002 og 2003*. NIFU, rapport 16/2004.

Trivsel og tilfredsheit med læringsmiljøet og læringsutbytet

Undersøkinga viser at 9 av 10 studentar trivst ved UiT. 77 % av studentane er fornøyd eller svært fornøyd med læringsmiljøet. Studentane er mest nøgde med bibliotektenestene (86 %), auditoria (78 %) og dei sosiale sonene (77 %) og mindre nøgde med lesesalsplassane (62 %), pc-rom (61 %) og grupperom (54 %). Men undersøkinga syner òg at dei fysiske fasilitetane har relativt lite å seie for vurderinga av læringsmiljøet. Det som påverkar denne vurderinga mest, er læringsutbytet av læringsaktivitetane. Det viktigaste her er forelesingane og rettleiinga/den faglege oppfølginga. Så følgjer seminara, praktiske øvingar/laboratorieøvingar og gruppearbeid/kollokvium. Dei fem viktigaste faktorane i vurderinga av læringsmiljøet er altså relaterte til sjølve undervisninga.

Vurderingane av dei ulike læringsaktivitetane er stort sett gode. Det studentane er minst nøgde med, er den faglege rettleiinga/oppfølginga. Berre 58 % av studentane er tilfreds med denne. Til samanlikning er 77 % tilfreds med forelesingane, 75 % med praksisopphald og 70 % med seminara. Ettersom den faglege oppfølginga er så viktig for studentane si vurdering av studia, medan studentane ved UiT er såpass lite nøgde med den oppfølginga dei får, er dette eit punkt TNS Gallup anbefalar UiT å sjå nærare på. For å få retta søkelyset mot dei aktuelle problemstillingane, har Læringsmiljøutvalet bedd fakulteta om å rapportere på om dei i sine evalueringar av emne og studieprogram har hatt fokus på læringsutbyte og læringsaktivitetar. Læringsmiljøutvalet har vidare anbefalt fagmiljøa å vektleggje læringsutbyte og læringsaktivitetar i framtidige evalueringar. Vi kjem tilbake til dette lenger bak.

I rapporten *Nokuts kvalitetsbarometer 2011* har studentar og fagleg tilsette innan norsk høgre utdanning vurdert ulike sider ved eit studietilbod dei kjenner godt.⁷ Det mest påfallande her er kor forskjellig studentar og fagleg tilsette vurderer dei ulike læringsaktivitetane. Som i UiT si eiga læringsmiljøundersøking er det rettleiinga som kjem dårlegast ut blant studentane (4,32 på ein skala frå 1–7), medan dei fagleg tilsette gir rettleiinga langt høgre skår (4,90). Evalueringane av den faglege og pedagogiske kompetansen til dei fagleg tilsette spriker også. Han oppnår 4,65 poeng blant studentane og 5,14 poeng blant dei fagleg tilsette. Dei fagleg tilsette har rangert sin faglege og pedagogiske kompetanse nest høgast av alle faktorane som vert vurdert. På grunnlag av tala stiller Nokut spørsmålet om det finns to ulike oppfatningar av studiekvalitet – ei blant studentane og ei blant dei fagleg tilsette.

Studentane sin kjennskap til forhold omkring studiet

Studentane har stort sett god kjennskap til innhaldet i studia, kva som vert kravd av dei, kva for læringsutbyte studiet deira skal gi, og kva for sluttkompetanse dei skal sitje igjen med etter avslutta studium. Derimot er berre litt under halvparten av studentane godt orienterte om korleis dei kan gi tilbakemeldingar på studiekvalitet, og om kor dei skal vende seg om dei treng individuell tilrettelegging. TNS Gallup anbefalar at UiT ser nærare på studentane sine moglegheiter for å gi tilbakemelding på studiekvaliteten. Dette er ein sak som studentane har engasjert seg i. Læringsmiljøutvalet har oppmoda fakulteta om å synleggjere tilbakemeldingsmoglegheitene på nettsidene deira. Når det gjeld UiTs sentrale nettsider, er det sett ned ei arbeidsgruppe som skal utarbeide nye, meir brukarvennlege sider. Denne gruppa skal mellom anna syte for at sidene får ein tilbakemeldingsknapp som er godt synleg og lett å bruke. Studentane er representerte i gruppa, og dei nye sidene skal òg brukar-testast på studentar. Arbeidet med nettsidene skal vidareførast i 2012 (jamfør tiltak 1 under “Mål og handlingar”).

⁷ Rapporten er tilgjengeleg på <http://www.nokut.no/no/Nyheter/Nyheter-2011/Studentar-og-dei-fagleg-tilsette-totalt-ueinige-om-studiekvalitet/>

Studentane sine utdanningsambisjonar og val av studiested

Ein stor del av studentane ønskjer å ta ein høgre grad. 58 % har som mål å fullføre ein mastergrad. Vidare har 19 % av mastergradsstudentane ambisjonar om å ta doktorgraden. Dei som ikkje ønskjer å ta ein høgre grad, grunngjev dette med at dei enno ikkje har bestemt seg for om dei skal studere vidare (14 %), at dei ønskjer å skaffe seg erfaring frå arbeidslivet fyrst (14 %), at de berre ønskjer vidareutdanning (10%), og at de allereie har utdanning på høgre nivå (10 %).

Av dei studentane på lågare grad som planlegg å ta ein høgre grad, vil 59 % søkje opptak ved UiT. Den viktigaste grunnen for å *ikkje* søkje opptak ved UiT er manglande studietilbod (25 %) og/eller at andre institusjonar passer betre eller er meir fristande (23 %). Forhold utanfor studia er også ein viktig grunn (13 %), eller at ein har familie og vener andre stader (10 %). Mangel på søking til enkelte program ved UiT skyldast altså delvis at dei aktuelle fagmiljøa er svært små og difor har eit mindre variert studietilbod enn det som finst ved større lærestader. Dette er noko som UiT vanskeleg kan gjere noko med. Det bør kan hende understrekast at talet på tilbakemeldingar på dette punktet er relativt lågt. Berre 260 studentar har svart på denne delen av undersøkinga.

Einingane si rapportering om læringsmiljøet

Einingane har i rapporteringa til utdanningsmeldinga gjeve tilbakemelding på sine vurderingar og vidare oppfølging av Læringsmiljøundersøkelsen 2011. Dei har også samanlikna funna i undersøkinga med funn frå egne evalueringar av emne og studieprogram.

Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi

BFE-fak er nøgd med at studentane deira er den studentgruppa som bruker mest tid på campus. Samtidig ligg BFE-studentane lågare enn snittet på bruk av undervisningsrom. Dette vert forklart med at undervisningsrom i Teorifagbygget i periodar har vore avstengde. Det er no på plass ein kontaktperson som syt for at undervisningsromma er opne når studentane treng dei. BFE-fak har notert seg at det er nødvendig å auke kapasiteten på det trådlause nettet, på skrivarar og på stasjonære pc-ar i undervisningsromma i NFH-bygget. Desse behova vil bli meldt inn. Fakultetet finn at det er stort samsvar mellom funna i Læringsmiljøundersøkelsen 2011 og funna i fakultetet sine egne undersøkingar av læringsmiljøet.

Det helsevitenskaplege fakultet

Ifølgje Helsefak samsvarar funna i Læringsmiljøundersøkelsen 2011 i stor grad med deira egne funn om læringsmiljøet ved fakultetet. Bortsett frå enkelte negative tilbakemeldingar på nokre institutt er studentane ved Helsefak stort sett er nøgde med læringsmiljøet. Dei negative tilbakemeldingane går gjerne på plassmangel. Ved Institutt for farmasi er det mangel på grupperom. Vidare treng Institutt for klinisk odontologi fleire auditorium. I bygget instituttet disponerer (TANN-bygget), er det berre eitt auditorium. Difor nyttar instituttet også undervisningslokale i MH-bygget, men desse romma er det allereie stor belastning på. Masterstudentane i folkehelsevitenskap uttrykte i ei programevaluering frå våren 2011 at dei ønskjer seg sin eigen lesesalsplass. Dette har fakultetet teke tak i ved å gjere ei av dei to pc-stuene om til lesesal.

Det juridiske fakultet

Jurfak er nøgd med at studentane deira er den studentgruppa som er mest tilfreds med læringsmiljøet, og at dei bruker mykje tid på campus. Samtidig er studentane ved Jurfak mindre nøgde enn snittet med læringsutbyttet av eksamen og med rettleiinga. Fakultetet har difor sett inn tiltak på desse punkta.

Når det gjeld rettleiinga, har fakultetet vedteke at dei i størst mogleg grad skal bruke interne rettleiarar, og at desse skal få opplæring. Under Pedagogisk forum hausten 2011 hadde fakultetet rettleiing av mastergradsstudentar oppe som eit eige tema.⁸ Forumet sette seg som mål å skolere nye rettleiarar og å friske opp kunnskapane til dei meir erfarne rettleiarane. Det vart utarbeida ei eiga kursmappe for deltakarane med relevant informasjon om rettleiing, og det vart sett av tid til diskusjon av ulike problemstillingar knytt til rettleiingsarbeidet. Tilbakemeldingane på kurset var gode, og fakultetet planlegg å gjennomføre kurset med jamne mellomrom. Når det gjeld manglande læringsutbytte av eksamen, trur fakultetet at dette kan skyldast det store karakterfokuset blant jusstudentane. Dette har skapt ein kultur kor studentane heller klagar på sensuren og melder seg opp til eksamen på nytt enn å ta kontakt med sensor for å få ei grunngjeving for karakteren. For å betre læringsutbyttet ved eksamen vil fakultetet heretter blant anna oppfordre studentane til å ta kontakt med sensor og be om ei grunngjeving for eksamen.

Studentane ved Jurfak er mindre nøgd enn gjennomsnittet med pc-rom og trådløst nett. Fakultetet har sett i verk tiltak for å betre den trådløse nettilgangen ved fakultetet. Fakultetet har også utarbeida nye rutinar for å orientere om individuell tilrettelegging.

Det kunstfaglege fakultet

Det framgår av Læringsmiljøundersøkelsen 2011 at studentane ved Kunstfak oppheld seg lite på campus. Kunstfak trur dette kan skyldast at studentane held til på sørøya og har tolka "campus" til å tyde campus i Breivika. Det at kunststudentane rapporterer å jobbe mykje ved sidan av studia, vert forklart med at dei arbeider med studierelevante oppgåver, som undervisning i kulturskolar, korps, orkester og arbeid med festivalar av ulike slag.

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

HSL-fak har merka seg at studentane deira bruker mindre tid på studia og oppheld seg mindre på campus enn dei andre studentane. Fakultetet meiner ein del av forklaringa kan vere at HSL-studentane har noko høgre gjennomsnittsalder enn studentane ved andre fakultet, og at det er fleire som har jobb og familie. Fakultetet er likevel uroa over tala. For å kunne identifisere problemet nærare vil fakultetet nøye studere talmaterialet for kvart einskild studieprogram, som universitetet har tinga frå TNS Gallup. Fakultetet melder elles om at studentane deira har gjeve tilbakemelding på at dei set pris på praktiske læringsaktivitetar, som utplassering, munnlege øvingar og skriftleg arbeid.

Fakultet for naturvitenskap og teknologi

NT-fak er tilfreds med at studentane deira bruker relativt mykje tid på studia og er mykje på campus. At fakultetet har nokre utfordringar i forhold til det fysiske læringsmiljøet, er kjent, men fakultetet reknar med at forholda vil betre seg framover i og med at Realfagbygget no er totalrenovert. Når det gjeld studentane på Institutt for fysikk og teknologi og studentane på Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet, som held til på Nordlysobservatoriet og Strandveien, ser ein fram til at desse endeleg vil få eit godt læringsmiljø når det nye Teknologibyggget er på plass i 2014. Fakultetet har vidare merka seg at studentane deira ikkje er særleg nøgde med oppnådd læringsutbytte, seminar osv. I tillegg er studentane ved NT-fak mindre orienterte enn gjennomsnittet om forventa læringsutbytte, kompetanse ved fullført studium og karrieremoglegheiter. Dette er eit problem fakultetet har avdekkja også gjennom eigne evalueringar, og fakultetet arbeider difor med å informere betre om desse punkta på eigne nettsider. Her er det lagt ut intervju med uteksaminerte kandidatar for å synleggjere kva desse jobbar med, og kva for utbytte dei hadde av studia. Elles rapporterer fakultetet om at det er vanskeleg å

⁸ Pedagogisk forum er eit forum for fagleg tilsette ved Jurfak kor pedagogiske tema vert sett på dagsordenen. Forumet vert arrangert med jamne mellomrom.

motivere studentane til å delta i evalueringar av emne og studieprogram. Fakultetet har prøvd ut ulike former for evalueringar, men oppslutninga er låg uansett kva form som vert brukt.

Universitetsbiblioteket

Universitetsbiblioteket (UB) har notert seg at studentane fortsatt er svært nøgde med bibliotekenes-tene, og at undersøkinga ikkje avdekka svakheiter i desse. Ei brukarevaluering av UB sine tenester som vart utført i 2010, viste at nettsidene til biblioteket ikkje synleggjer bibliotektenestene på ein god nok måte. UB har difor tilsett ein webredaktør med ansvar for å utforme nye, meir brukarvennlege nettsider. Dei nye nettsidene vart lanserte og brukartesta hausten 2011, og biblioteket arbeider no med å rette opp svakheitene.

Avdeling for IT

IT-avdelinga har merka seg at trådløst nett er ein av dei fasilitetane på campus som er mest brukt. Bruken veks raskt, og IT-avdelinga har difor gjeve utbygging av trådløse soner på campus høg prioritet. I 2011 har avdelinga installert basestasjonar med høgre kapasitet fleire stader for å ta unna for den auka bruken av trådløse einingar. Avdelinga har òg utvida dei trådløse sonene i MH-bygget og Forskningsparken. Vidare framover vil basestasjonar bli byta ut der kor ein ser at det er kapasitetsproblem. IT-avdelinga vil bruke funna frå læringsmiljøundersøkinga til å avgjere kor det bør etablerast trådløse soner, og kor basestasjonar bør bytast ut med stasjonar med større kapasitet. Avdelinga har vidare merka seg at studentane ikkje er like nøgde med alle pc-romma på universitetet. Dette rår ikkje IT-avdelinga over då det er fakulteta som har budsjettansvar for etablering av nye pc-rom og vedlikehald av utstyr, mens IT-avdelinga berre har ansvaret for den tekniske drifta.

Vurdering av einingane sine tilbakemeldingar om læringsmiljøet

Fleire av einingane har allereie sett i verk tiltak for å avhjelpe problem som vart avdekte gjennom Læringsmiljøundersøkelsen 2011. Det har vore arbeid spesielt mykje med pc- og nettrelaterte problem, og då spesielt med å utbetre det trådløse nettet. Men også andre typar tiltak er sett i gang. Læringsmiljøundersøkinga ser altså ut til å ha god effekt på arbeidet med å betre læringsmiljøet.

Læringsmiljøutvalet har i møte diskutert einingane si rapportering om læringsmiljøet for studieåret 2010/2011. Utvalet vedtok at einingane fortsatt må arbeide med å følge opp funna frå Læringsmiljøundersøkelsen 2011, og dei må også utføre eigne kartleggingar av læringsmiljøet til studentane. Læringsmiljøutvalet har vidare oppmoda fakulteta om å ha fokus på læringsmiljø og læringsutbyte i framtidige evalueringar av emne og studieprogram (jamfør tiltak 2 under "Mål og handlingar"). Læringsmiljøundersøkelsen 2011 har også vore lagt fram for universitetsstyret.

Tilrettelegging og tilgjengelegheit for studentar

UiT har i dei seinare åra arbeid spesielt med tilrettelegging av studiesituasjonen for lesehemma. I studieåret 2009/2010 vart det installert to tilrettelagte lese plassar i UB sine lokale (ein i Natur- og helsebiblioteket og ein i Psykologi- og jusbiblioteket), og hausten 2011 kom ein tredje tilrettelagt lese-plass (i Kultur- og samfunnsfagbiblioteket). Lese plassane inneheld programvare som gir lesehemma enklare tilgang til litteratur ved hjelp av syntetisk tale og moglegheita til å endre farge og storleik på skriftinga og auke kontrasten mellom skrift og bakgrunn. Når det gjeld målsetjinga om universell utforming av nettsidene, kjem UiT ikkje vidare med dette prosjektet før det ligg føre forskrifter på området.

I studieåret 2010/2011 har UiT arbeidd mykje med å kvalitetssikre individuell tilrettelegging for studentar med funksjonsnedsettingar. I tillegg til kurs og seminar har UiTs kvalitetssystem for utdanningsverksemda fått to nye kapittel: eitt om individuell tilrettelegging til eksamen og eitt om individuell tilrettelegging av studiesituasjonen. Dei aktuelle retningslinene klargjer ansvarsforhold og prosedyrar og gir konkrete eksempel på moglege tilretteleggingstiltak. HSL-fak har i tillegg utarbeidd ei eiga prosedyrebeskriving for tilrettelegging av studiesituasjonen.

Elles arbeider UiT kontinuerleg med tilretteleggingstiltak. Dei fleste tiltaka vert gjennomførte ved behov, og samarbeidet mellom dei ulike einingane fungerer stadig betre. I 2012 må *Handlingsplan for tilrettelegging og tilgjengelighet 2009–2012* oppdaterast (jamfør tiltak 3 under “Mål og handlingar”). Det er også ein ambisjon at det skal utarbeidast informasjonsmateriell om individuell tilrettelegging for både studentar og tilsette (jamfør tiltak 4 under “Mål og handlingar”).

Anna læringsmiljørelatert arbeid

Læringsmiljøutvalet hadde økt studentengasjement som eitt av sine hovudsatsingsområde i perioden 2009–2011. Eitt av tiltaka som har vore mykje diskutert, er opplæring av studenttillitsvalde. Hausten 2011 arrangerte UiT eit kurs over seks dagar (18 timar) for tillitsvalde studentar. Dette kurset skulle gje deltakarane moglegheita til å utvikle kompetanse som leiarar av UiTs studentdemokrati og studentorganisasjonar. Kurset var praktisk retta og tok føre seg tema som møtekultur, møteleiing, studentpolitikk og -demokrati, UiTs oppbygging, det overordna rammeverket og økonomistyring, eksamensreglementet, sakshandsaming og mediehandsaming. Opplæringa vart gjeven av leiarar og studentpolitikarar ved UiT. Kurset var naturleg nok ikkje studiepoenggivande, men mottakarane fekk diplom.

Læringsmiljøutvalet sette våren 2009 søkelys på sikkerheitsopplæringa av lågare grads studentar. Ein gjennomgang av rutine ved dei ulike fakulteta synte at sikkerheitsopplæringa i samband med laboratoriarbeid, tokt og deltaking på studiereiser/ekskursjonar måtte betrast. Arbeidstilsynet etterlyste også ei betre sikkerheitsopplæring etter sine tilsyn innan kjemisk og biologisk helsefare ved UiT i perioden oktober 2009 til januar 2010. Våren 2011 etablerte UiT nye rutinar på området. Desse er å finne i UiT sitt kvalitetssystem for utdanningsverksemda. Her vert det stilt krav om at det frå hausten 2011 skal gå fram i alle emnebeskrivingar for emne med laboratorium, tokt, felt, studium i utlandet o.l. kva for sikkerheitsopplæring som er nødvendig for at studentane skal kunne gjennomføre emnet. Nødvendig sikkerheitsopplæring skal definerast som eit arbeidskrav i dei emna kor dette er aktuelt, og gjennomført opplæring skal registrerast som eit utført arbeidskrav i Felles Studentsystem. Hausten 2011 var desse krava berre delvis oppfylte ved UiT.

Evaluering av det universitetspedagogiske tilbodet ved UiT

Pedagogiske mapper vart frå 2008 innført som vurderingskriterium ved tilsetting i undervisnings- og forskarstillingar ved UiT. Siktemålet var å syte for at tilsette i vitenskaplege kvalifiseringsstillingar oppnår tilstrekkeleg pedagogisk basiskompetanse som grunnlag for fast tilsetting. Modellen er utvikla for at dei vitenskapleg tilsette skal reflektere over eigen undervisningspraksis gjennom heile tilsettingsforholdet, men også for å stimulere til pedagogisk diskusjon og utvikling i fagmiljøa. Som eit ledd i å

styrkje den pedagogiske kompetansen blant det vitenskaplege personalet er driftstilskotet til den universitetspedagogiske verksemda auka, og det er også løyva midlar til styrking av faggruppa.

I 2010 vedtok universitetsstyret at modellen med pedagogiske mapper skulle evaluerast for å kartleggje om ordninga har fungert etter føremålet. Evalueringa vart handsama av universitetsstyret hausten 2011. Som eit ledd i evalueringa gjennomførte programstyret for universitetspedagogikk i 2011 ei sjølvevaluering. I tillegg er det utført ei spørjeundersøking blant eit utval tilsette i undervisnings- og forskarstillingar ved UiT og ei høyring blant einingane. Funna tyder på at ordninga er dårlig kjent blant leiarane ved fakulteta, og at få tilsette har nytta seg av tilbodet. I perioden 2008-2010 har berre 22 tilsette ved UiT fullført opplæring og fått godkjent ei pedagogisk mappe. Dei som har delteke på opplæringstilbodet, meiner at opplegget stort sett fungerer bra, men fleire har peikt på at strukturen og organiseringa av tilbodet kunne ha vore betre.

Gjennomgangen av det universitetspedagogiske tilbodet ved UiT viser at det er behov for ei vidare oppfølging i åra som kjem. Universitetsstyret har difor bestemt at UiT skal undersøkje kvifor så få tilsette fullfører opplæringa. Tilsettingar er delegerte til fakulteta, og det kan verke som om oppfølginga av tilsette på kvalifiseringsvilkår er svært ulik. Avdeling for personal og organisasjon vil undersøkje korleis fakulteta arbeider med pedagogisk kompetanse i forhold til utlysingar av stillingar, og korleis dette vert følgt opp av det enkelte fakultetet etter at tilsetting er gjort.

I vurderinga av evalueringsfunna vert det peikt på at det universitetspedagogiske tilbodet i liten grad har bidrege til å styrkje undervisningskvaliteten og den pedagogiske kompetansen blant dei tilsette ved UiT.⁹ Det skal difor setjast i verk tiltak for å auke talet på deltakarar. Det skal også utviklast eit pedagogisk tilbod for stipendiatane. Vidare skal Universitetspedagogisk faggruppe syte for at opplæringstilbodet vert meir strukturert og betre organisert. Deltakarane skal få tettare oppfølging, og innhaldet skal tilpassast ulike fag og auka bruk av ikt og fleksible undervisningsformer. Både resultatane frå omlegginga av tilbodet og fakulteta sitt arbeid med pedagogisk kompetanse i tilsettings saker vil verte omtala i neste utdanningsmelding.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høgre utdanning

Fakulteta er i år ikkje bedne om å rapportere særskild om implementeringa av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høgre utdanning¹⁰. Dette er eit arbeid som er i gang ved alle fakulteta, og fleire fakultet har rapportert om status for arbeidet.

HSL-fak har implementert kvalifikasjonsrammeverket i alle studieprogram og emne, bortsett frå i førskolelærarutdanninga, kor arbeidet vil verte ferdigstilt i løpet av 2012. BFE-fak rapporterer at dei intensiverte arbeidet våren 2011, blant anna ved å ha møte med alle institutta. Ifølgje Kunstfak skal Musikkonservatoriet ha rammeverket på plass i alle sine studieprogram innan utgangen av 2012. Prosessen vert gjennomført ved alle landets institusjonar for høgre musikkutdanning, og fagmiljøa diskuterer no særskilde utfordringar som kunstfaga opplever når det gjeld å beskrive mål og læringsutbyte. Helsefak har enno fokus på kvalifikasjonsrammeverket. Fakultetet har organisert fag-

⁹ Jamfør sak S 34-11 *Evaluering av ordningen med pedagogiske mapper*, som vart handsama av universitetsstyret hausten 2011 (arkivref. ePhorte 2011/1307).

¹⁰ Informasjon om kvalifikasjonsrammeverket finst på http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/hoyere_ utdanning/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk.html?id=564809

pedagogiske samlingar og fellesseminar for å involvere dei vitenskapleg tilsette i den pedagogiske tenkinga som rammeverket byggjer på, og dei konsekvensar dette har for planlegginga av studia. Fakultetet føreset at alle fagleg tilsette har delteke på desse seminara i løpet av studieåret 2011/12. Fakultetet planlegg også å opprette ei eining for helsefagleg pedagogikk som ei direkte vidareføring av arbeidet med kvalifikasjonsrammeverket.

Ei viktig utfordring framover vil vere å få til ei god samordning mellom læringsutbytebeskrivingane i kvalifikasjonsrammeverket og bruken av karakterskalaen. Medan kvalifikasjonsrammeverket beskriv dei kunnskapar og ferdigheiter og den generelle kompetansen alle som har fullført ei utdanning på eit gitt nivå, skal ha, skal karakterane vise grad av måloppnåing. Det har likevel frå fleire hald vorte peikt på at det ikkje er så godt samsvar mellom læringsutbytebeskrivingane i kvalifikasjonsrammeverket og dei kvalitative karakterbeskrivingane. Det vert hevda at den generelle beskrivinga særleg av karakteren E: “Kandidaten viser lita vurderingsevne og sjølvstende” harmonerer dårleg med kvalifikasjonsrammeverket si beskriving av den samla kompetansen alle kandidatar som har fullført og bestått ei utdanning skal ha. I kapittel 5 av denne meldinga, i punktet om den nasjonale karakterfordelinga, går det fram at Nasjonalt fakultetsmøte i realfag og Nasjonalt råd for teknologisk utdanning har løyst dette ved å utarbeide nye karakterbeskrivingar som er direkte forankra i kvalifikasjonsrammeverket. Her viser beskrivinga av karakteren E ein kompetanse som tilfredsstiller læringsutbytebeskrivingane i kvalifikasjonsrammeverket. Denne måten å kople karakterbeskrivingane direkte til kvalifikasjonsrammeverket på kan også gjennomførast for andre fagområde.

Kunnskapsdepartementet arrangerte i november 2011 ein midtveiskonferanse kor siktemålet var å utveksle erfaringar frå implementeringsarbeidet på tvers av dei høgre utdanningsinstitusjonane.¹¹ Heile sektoren var representert, og frå UiT deltok NT-fak og Helsefak. Prodekan ved Helsefak var ein av innleiarane og presenterte prosessen rundt revideringa av medisinstudiet. Institusjonane vart på konferansen rådde til å ikkje utvikle for mange og detaljerte beskrivingar av læringsutbyte for sine studieprogram. Dette er fordi det er eksamenar/vurderingar (skriftleg, munnleg, mappe, prosjekt med meir) og arbeidskrav (obligatoriske innleveringar, laboratorierapportar, praksis, felt, tokt med meir) *samla* som skal kunne godtgjere at ein har oppnådd det fastsette læringsutbytet på studieprogrammet.

Fakulteta må i løpet av kommande år slutføre implementeringsarbeidet slik at alle fakultet kjem i mål innan utgangen av 2012, som er fristen departementet har sett. Elles bør deltaking på seminar og andre aktivitetar kor kvalifikasjonsrammeverket er tema, verte prioritert av fakulteta også i tida framover. Ifølgje *NOKUTs kvalitetsbarometer 2011* (sjå fotnote 7) meiner studentane at eksamens- og vurderingsformene i for liten grad dekkjer læringsmåla som er definert i studieplanane. Dette er eit punkt som fagmiljøa må arbeide med å forbetre i tida som kjem.

Utdanningsprisen 2011

UiTs årlege utdanningspris inneber ei påskjøning for arbeid med å utvikle kvaliteten i utdanningane. Prisen skal òg inspirere andre til auka innsats i studiekvalitetsarbeidet. Prisen er på kr. 50 000,- og eit diplom.

Utdanningsprisen 2011 gjekk til tre fagmiljø for samarbeidsprosjektet *Erfaringsbasert master i strategisk ledelse og økonomi (MBA)*. Desse er Handelshøgskolen i Tromsø, Institutt for sosiologi,

¹¹ Sjå arkivref. ePhorte 2009/2051.

statsvitskap og samfunnsplanlegging og Universitetets vidare- og etterutdanning (U-vett). Prosjektet inneber ei omlegging frå samlingsbasert til fleksibelt studium og har omfatta arbeid med det faglege innhaldet i studiet, pedagogisk fornying av læringsaktivitetane og bruk av ikt. Fleksibiliseringa av studiet gjer det lettare å kombinere studium med arbeidsliv. Det at studiet er gjort stadsuavhengig, gjer det også lettare tilgjengeleg for andre potensielle studentar. Omlegginga har allereie gjeve gode resultat i det langt fleire studentar no gjennomfører studiet.

Senter for framifrå utdanning

Nokut forvaltar på oppdrag frå Kunnskapsdepartementet ei ordning med Sentre for framifrå utdanning (SFU). Dette er ei nasjonal prestisjeordning for utdanningsverksemd innan høgre utdanning.

SFU-status skal tildelast miljø som allereie kan vise til framifrå kvalitet og innovativ praksis i utdanninga. Eit SFU skal tilby framifrå FoU-basert utdanning og utvikle innovative måtar å arbeide med FoU-basert utdanning på. I tillegg skal eit slikt senter bidra til å utvikle og spreie kunnskap om utforming av undervisning og læringsmiljø som fremmer læring.

Det skal i fyrste omgang verte peikt ut eitt pilotsenter innafor lærarutdanningane som får opptil fire millionar i årleg støtte i inntil ti år. UiT og Universitetet i Oslo har i samarbeid søkt om SFU-status og er ein av fire søkjarar som har kome med i finalerunden. Samarbeidsprosjektet, Centre for Professional Learning in Teacher Education, har som mål å utvikle ei forskningsbasert og heilskapleg lærarutdanning i samarbeid med partnerskolar (sjå avsnittet om universitetsskolar i kapittel 8). Det er sett ned ein ekstern ekspertkomité som skal utføre den faglege vurderinga av søknadene. Avgjerda om kven som skal tildelast SFU-status skal etter planen takast i desember 2011 av Nokut sitt styre. Det skal vere nye søknadsrundar kvart tredje år med etablering av tre til fem senter per runde.

Oppsummering

UiT har i studieåret 2010/2011 jobba med læringsmiljø og studiekvalitet på ulike måtar. Institusjonen har mellom anna arbeidd mykje med å kvalitetssikre tilretteleggingsarbeidet, både gjennom utforming av nye retningslinjer og gjennom kurs og seminar. Universitetet har også jobba med å kvalitetssikre sikkerheitsopplæringa av studentane. Læringsmiljøundersøkelsen 2011 synte at studentane stort sett er nøgde med det fysiske læringsmiljøet og fasilitetane ved UiT, men at universitetet treng å betre den faglege oppfølginga av studentane. Det er også nødvendig å synleggjere studentane sine moglegheiter til å be om individuell tilrettelegging og til å gje tilbakemelding på studiekvaliteten. Dette arbeidet er alt i gang.

Arbeidet med å betre studiekvaliteten har vorte stimulert gjennom tildelinga av midlar til studiekvalitetsfremmande tiltak. UiT har også søkt om å få et SFU. Dersom eit slikt senter vert realisert ved UiT, vil dette innebere eit solid løft for studiekvaliteten. Ordninga med pedagogiske mapper har ikkje fungert tilfredstillande så langt, så denne ordninga skal det jobbast med framover. Både innhaldet og organiseringa treng å endrast, og noko må også gjerast for å få fleire til å nytte seg av tilbodet, og for å få fakulteta til å følgje opp dei som burde nytte seg av tilbodet, men ikkje gjer det. Elles har fakulteta jobba godt med implementeringa av kvalifikasjonsrammeverket.

Mål og handlingar

Mål

- UiT skal arbeide for å skape eit godt og inspirerande læringsmiljø for studentane.

I løpet av 2012 skal:

- fakulteta og universitetet sentralt synleggjere studentane sine moglegheiter til å gje tilbakemelding på studiekvaliteten og læringsmiljøet og moglegheitene til å søkje om individuell tilrettelegging
- fakulteta vektleggje læringsmiljø, læringsutbytte og læringsaktivitetar i evalueringar av emne og studieprogram
- universitetet utarbeide ein ny plan for tilrettelegging og tilgjengelegheit
- Avdeling for utdanning utarbeide informasjonsmateriell for både studentar og tilsette om individuell tilrettelegging
- fakulteta fullføre implementeringa av kvalifikasjonsrammeverket for alle studieprogram. Her må det også skapast betre samsvar mellom læringsmål og eksamens-/ vurderingsformer.

KAPITTEL 3 EKSAMEN OG LÆRINGSRESULTATER

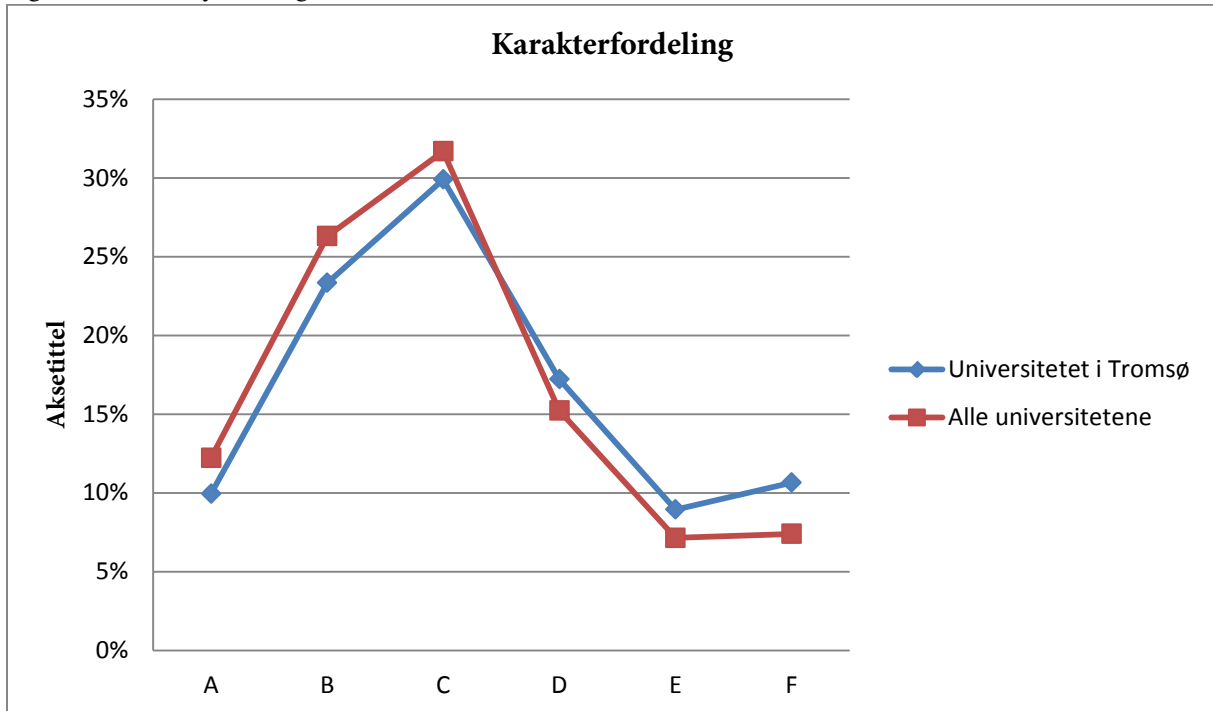
Universitetet i Tromsø skal drive sin virksomhet etter høye faglige og etiske standarder.

Fra Strategidokumentet for Universitetet i Tromsø 2009-2013

Karakterfordeling 2010/2011 - ved UiT og nasjonalt

Figuren nedenfor viser karakterfordelingen ved UiT sammenlignet med karakterfordelingen ved de andre universitetene i Norge i studieåret 2010/2011.

Figur 1. Karakterfordeling til emner med bokstavkarakterer i studieåret 2010/2011.

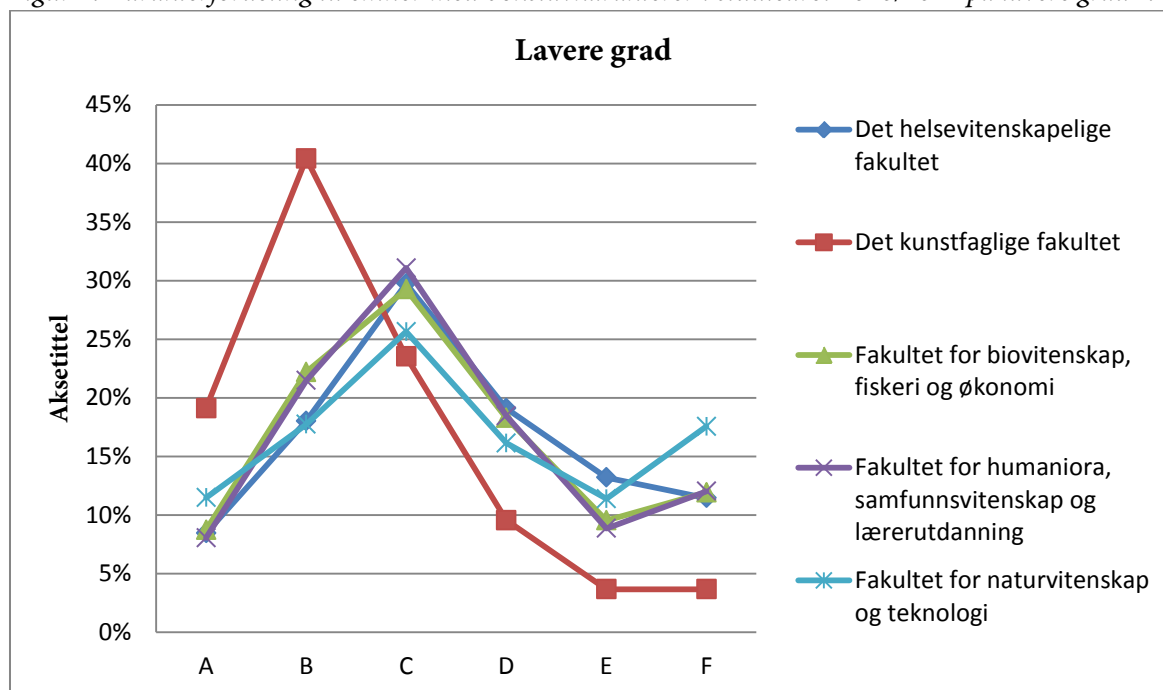

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Figuren viser at snittet av alle karakterene er nært C for både UiT og alle universitetene til sammen. Studenter ved UiT får sjeldnere karakterene A, B og C i forhold til studenter ved de andre universitetene, og flere UiT-studenter får karakterene D, E og F (stryk). Det er uvisst hva dette skyldes. Strykprosenten er nærmere omtalt i et eget punkt nedenfor.

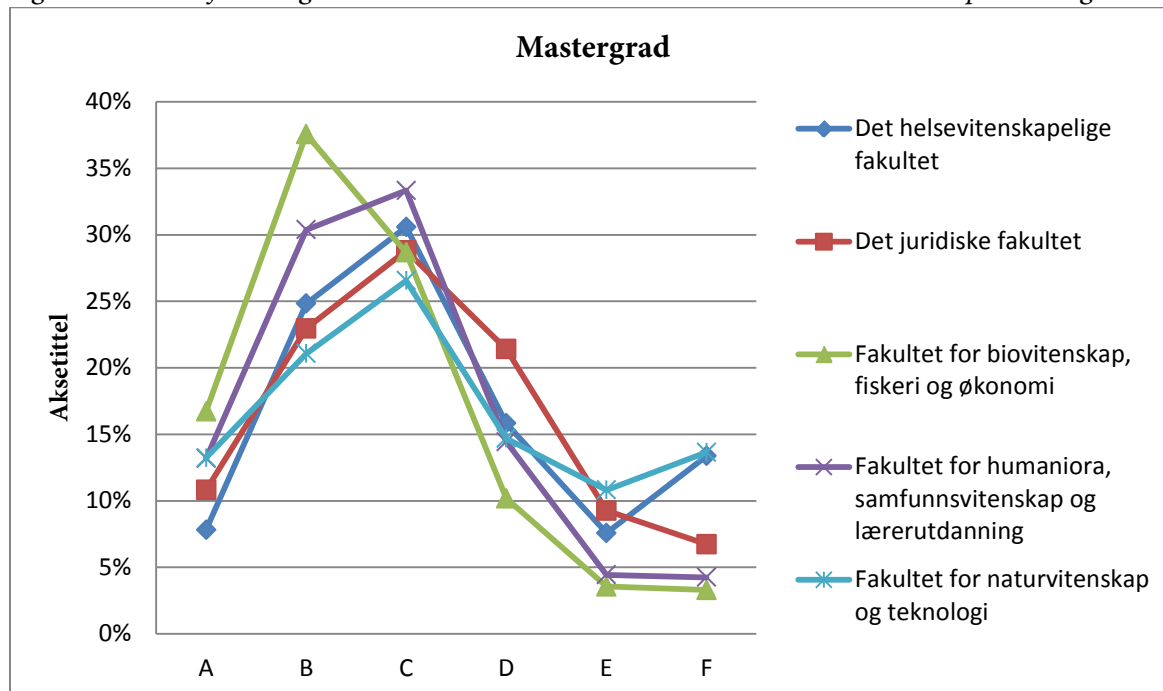
Figur 2 og 3 viser karakterfordelingen på henholdsvis lavere og høgre grad fordelt på fakultetene.

Figur 2. Karakterfordeling til emner med bokstavkarakterer i studieåret 2010/2011 på lavere grad¹².

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Figur 3. Karakterfordeling til emner med bokstavkarakterer i studieåret 2010/2011 på mastergrad¹³.

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

¹² Alle emner på integrert mastergradsprogram i rettsvitenskap regnes som masteremner. Dette gjør at Jurfak ikke er representert i figuren.

¹³ Emner med færre enn fem kandidater per semester tas ut fra tallgrunnlaget. Dette gjør at Kunstfak ikke er representert i figuren.

Figurene viser at for lavere grads eksamener er den gjennomsnittlige karakteren lik C i studieåret 2010/2011. Kunstfak skiller seg fra de andre fakultetene ved at de har en betydelig større andel som får A og B. NT-fak skiller seg ut ved at de har flere stryk enn de andre fakultetene. Karakterene på mastergrad har en overvekt mot B for BFE-fak. Helsefak hadde i studieåret 2009/2010 en liten overvekt av karakteren B, men små forskyvninger gjør at gjennomsnittet nå ligger nærmere C. For de øvrige fakultetene er den gjennomsnittlige karakteren omtrent C også for dette studieåret.

Nasjonal karakterfordeling

De årlige undersøkelsene som utføres i regi av Universitets- og høskolerådet (UHR), viser at det i hele perioden 2004-2010 har vært stor stabilitet i den totale nasjonale bokstavkarakterfordelingen.¹⁴ Også i fordelingen av karakterene ”bestått”/”ikke bestått” er det kun små endringer. Andelen stryk har gått til dels ganske kraftig ned i løpet av de siste ti årene i sektoren som helhet, som vi vil se nedenfor.

Det er nå utviklet en større grad av felles forståelse for bruken av karakterskalaen, men ambisjonen om at skalaen skal brukes på samme måte på tvers av fag, nivå og institusjoner er ikke nådd. Også for foregående år skiller karakterfordelingen på masteroppgaver seg vesentlig ut sammenlignet med fordelingen på andre emner, og dette til tross for stor oppmerksomhet omkring karaktersettingen på masteroppgaver og økende bruk av fagspesifikke karakterbeskrivelser. Karakterfordelingen på masteroppgaver innenfor ulike fagområder kan også for 2010 deles i tre kategorier: I historisk-filosofiske fag og samfunnsvitenskapelige fag utgjør andelen som får A eller B rundt 60 %, i matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag ligger andelen A og B på rundt 70 %, og i juridiske fag og økonomisk-administrative fag er andelen A og B om lag 80 %. Forskjellene mellom disse fagområdene har vedvart over år. UHR mener derfor det er grunnlag for å spørre om det er slik at det faktisk stilles lavere karakterkrav til mastergradsoppgaver innenfor juridiske og økonomisk-administrative fag enn innenfor de andre fagområdene, og at dette nå bør undersøkes grundig. BFE-fak og Jurfak må være særlig oppmerksom på denne problemstillingen.

En hovedutfordring fremover er å få en god samordning av bruken av karakterskalaen også i relasjon til kvalifikasjonsrammeverket. Interessant i den sammenheng er nye karakterbeskrivelser for masteroppgaver innen realfag, som ble utarbeidet i 2010/2011 av Nasjonalt fakultetsmøte i realfag og Nasjonalt råd for teknologisk utdanning i fellesskap.¹⁵ Karakterbeskrivelsene er her direkte forankret i kvalifikasjonsrammeverkets generelle læringsutbyttebeskrivelser. Resultatet ble presentert på UHRs Nasjonale karakterkonferanse i 2011, og det ble meget godt mottatt av Kunnskapsdepartementet, UHR og utdanningsinstitusjonenes deltakere.¹⁶ UHR har nylig i eget brev til alle medlemsinstitusjoner pekt på dette som et viktig arbeid for harmonisering av karakterbruken og framhevet det som et eksempel til etterfølgelse for andre fagområder¹⁷. Koplingen av karakterbeskrivelsene til kvalifikasjonsrammeverket bidrar til å tydeliggjøre nyansene i karakterskalaen og kan således bidra til mer presis karaktersetting der hele karakterskalaen tas i bruk. UiTs ulike fagmiljø kan dra direkte nytte av dette i sitt eget karaktersettingsarbeid.

¹⁴ Se http://www.uhr.no/documents/Karakterrapport_2010_Sluttversjon_26082010.pdf

¹⁵ Se http://www.uhr.no/documents/Karakter_masteroppgaver_NfmNrt.pdf og via denne lenken <http://www.uhr.no/index.php?objectId=3899&method=contents>

¹⁶ Se http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/uhrs_karaktersamling

¹⁷ Jf. brev fra UHR datert 25.11.2011(arkivref. ePhorte 2011/5789-1).

Strykprosenten ved universitetene

Tabell 1 gir en oversikt over strykprosenten ved de norske universitetene de siste ti årene. I tabellen – og også andre steder i denne meldinga – brukes følgende forkortelser for norske utdanningsinstitusjoner: Forklaring til forkortelsene i tabellen: UiO = Universitetet i Oslo, UiB = Universitetet i Bergen, NTNU = Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, UiA = Universitetet i Agder, UMB = Universitetet for miljø- og biovitenskap og UiS = Universitetet i Stavanger.

Tabell 1: Strykprosenten ved universitetene

Lærested	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
UiO	12,9	12,2	8,8	7,5	7,5	7,1	6,8	6,6	6,6	6,7
UiB	10,7	10,0	9,1	7,8	6,9	5,9	5,4	5,1	4,9	4,8
UiT	12,0	11,8	10,3	10,0	9,6	9,4	9,5	9,0	8,3	9,3
NTNU	12,2	11,5	11,7	10,0	9,7	10,4	9,8	8,6	8,9	8,7
UiA								8,4	8,5	7,8
UMB					7,0	7,4	7,2	6,7	6,4	6,7
UiS					10,8	10,6	9,3	8,6	7,9	8,5

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Som tabellen viser, har det vært en reduksjon i andelen stryk i løpet av det siste tiåret. Dette gjelder også UiT. Det er likevel verdt å merke seg at UiT i 2010 hadde den høyeste strykprosenten av alle universitetene. Nedgangen i strykprosenten som ble registrert i 2008 og 2009 synes å være midlertidig. For de andre universitetene er det kun mindre endringer i strykprosenten mellom 2009 og 2010, med unntak av Universitetet i Agder, som har en stor nedgang, og Universitetet i Stavanger, som har en stor økning. UiB har i flere år hatt den laveste strykprosenten blant universitetene, mens NTNU og UiT har vekslet på å ha høyest strykprosent.¹⁸

¹⁸ For ytterligere informasjon, se *Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011*, Kunnskapsdepartementet. Rapporten er tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Rapporter/Tilstandsrapport2011.pdf>

Strykprosent ved UiT/fakultetene

Tabell 2 viser strykprosenten ved de enkelte fakultetene. På grunn av omorganiseringen av UiT etter 2009 er det ikke mulig å lage en tabell med de historiske tallene for hvert fakultet.

Tabell 2: Strykprosenten ved fakultetene

Fakultet	2009	2010
Det helsevitenskapelige fakultet	8,9	8,8
Det juridiske fakultet	8,1	7,0
Det kunstvitenskapelige fakultet	3,3	2,4
Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi	8,5	9,3
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	15,3	14,3
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning	6,1	8,9

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning

UiT som helhet hadde en økning i strykprosenten fra 2009 til 2010. Mye av denne økningen er kommet på HSL-fak. NT-fak skiller seg ut med en klart høyere strykprosent enn ved de andre fakultetene, men fakultetet har likevel hatt en nedgang fra 2009 til 2010. Kunstfak har en betydelig lavere strykprosent enn de andre fakultetene, og den sank i 2010 til et enda lavere nivå.

Tilsyn med bruken av karakterskalaen ved UiT

UHR har, i samarbeid med institusjonene og det nasjonale rådssystemet, siden 2004 gjennomført årlige nasjonale karakterundersøkelser og analyser. Resultatene er publisert i egne rapporter¹⁹. UHR vil fortsatt foreta undersøkelser av bruken av karakterskalaen, men ønsker heretter å utføre grundigere og mer målrettede analyser for utvalgte fagområder av gangen. Arbeidet med harmonisering av karakterbruken må også fortsette i fakultetsmøter, fagråd, nasjonale fagråd og profesjonsråd, og UHR vil være pådriver for dette. I tillegg må karakterbruken overvåkes ved den enkelte utdanningsinstitusjon.

I behandlingen av fjorårets utdanningsmelding ble det vedtatt at fakultetene i løpet av 2011 skal utarbeide rutiner og prosedyrebeskrivelser for sitt arbeid med å føre tilsyn med karakterbruken på emner og studieprogram. Fakultetene er i årets rapportering bedt om å gi tilbakemelding om status. I det følgende gis en oppsummering.

Jurfak beskriver et tilsynssystem som er forbilledlig. Fakultetet har som fast rutine å evaluere hver eksamensperiode i sin helhet. Evalueringsarbeidet ledes av prodekan for utdanning og involverer ellers alle eksamensledere, representanter fra eksamensadministrasjonen og studiesjefen. Komplette sensurstatistikk på samtlige eksamener gjennomgås, for slik å ha tilsyn med karakterfordelingen. Dersom avvik oppdages, analyseres funnene. Det er interessant å se at fakultetet også har innført en egen rutine for tilsyn med karakterskalaen for klagesensur. Klageresultatene sendes både til de sensorene som var i den opprinnelige kommisjonen, og til sensorene i klagekommisjonen. Sensorene kan da vurdere sin

¹⁹ Se <http://www.uhr.no/index.php?objectId=3899&method=contents>

egen karaktersetting. Sensorkorpset oppfatter denne ordningen som nyttig, og har gitt fakultetet svært gode tilbakemeldinger. Fakultetet har for øvrig utarbeidet retningslinjer for godkjenning og oppnevning av sensorer, for sammensetning av sensorkorps, og for selve sensurarbeidet.

Ingen av de andre fakultetene har utarbeidet rutiner for tilsyn med bruken av karakterskalaen, men HSL-fak har planer om å få dette på plass innen utgangen av 2011. Ved Helsefak er det bare noen av instituttene som har tilsynsrutiner, og fakultetet konkluderer med at de ikke har informert instituttene godt nok om kravene på dette området. BFE-fak viser til at selv om de ikke har fått på plass egne rutiner, deltar fakultetet i arbeid med harmonisering av karakterbruk gjennom representasjon i noen nasjonale fagråd. BFE-fak har videre utarbeidet utfyllende beskrivelser av kriterier for bruken av karakterskalaen. Kunstfak har innhentet erfaringer fra andre høyere utdanningsinstitusjoner og viser ellers til fastsatte kriterier for karaktersetting.

Med unntak av Jurfak, synes fakultetenes rutiner for tilsyn med bruken av karakterskalaen mangelfulle, og dette til tross for universitetsstyrets vedtak i fjorårets utdanningsmelding. Overvåking av karakterbruk over tid, identifisering av eventuelle avvik, og ikke minst analyser av dette, er et viktig arbeid. Et system for dette må på plass, og dette systemet må være et tillegg til fakultetenes deltakelse i nasjonale råd og profesjonsråd og det tilsyns- og harmoniseringsarbeidet som gjøres i slike fora. Endringene i de nasjonale undersøkelsene innebærer at det heretter vil gå flere år mellom hver gang UHR foretar undersøkelser av et gitt fagområde (eksempelvis samfunnsvitenskapelige fag, realfag, juridiske fag eller økonomisk administrativ utdanning). Da er det spesielt viktig at institusjonene selv nøye overvåker karakterbruken. Med bakgrunn i de utfordringer som er identifisert når det gjelder karakterbruken i sektoren, må fakultetene også være forberedt på å måtte legge frem karakterstatistikk for sine studieprogram på forespørsel fra for eksempel UHR eller Nokut.

Innføring av karaktertabell samt mal for vitnemål og Diploma Supplement

En arbeidsgruppe nedsatt av UHR har anbefalt innføring av karaktertabeller, at innføringen skal samordnes nasjonalt med hensyn til visuell utforming og datagrunnlag, og at tabellene skal presenteres på vitnemål og karakterutskrifter.²⁰ Dette har vist seg å være en utfordrende oppgave, og arbeidet er noe forsinket i forhold til opprinnelig plan. Per i dag foreligger forslag til utforming av karaktertabell, og målet er å presentere en pilot i løpet av 2012.

Det er også utarbeidet et forslag til nasjonal mal for vitnemål og Diploma Supplement, som nå er på høring i sektoren.²¹ Nasjonal samordning av vitnemål, Diploma Supplement, karakterutskrifter, kvalifikasjonsrammeverk og karaktertabeller er et omfattende arbeid, og det vil ta noe tid før arbeidet er ferdigstilt. Dette arbeidet vil også bidra til kvalitetssikring av karakterbruken.

²⁰ En karaktertabell viser karakterfordelingen for de andre studentene som har tatt eksamen i det samme emnet. Karakterene kan dermed tolkes og vurderes både i forhold til karakterbeskrivelsene, og i forhold til karakterfordelingen blant andre studenter ved samme institusjon. Forslaget om innføring av karaktertabell har vært på høring nasjonalt, (jf. arkivref. ePhorte 2010/3716). UiT har uttrykt sin støtte til en nasjonal samordning, men ser noen utfordringer og ønsker derfor nøye utprøving før implementering.

²¹ Jf. arkivref. ePhorte 2011/4864. UiT var representert i arbeidsgruppen.

Undersøkelse om UH-institusjonenes prosedyrer ved klage på karakterfastsetting

UHR gjennomførte våren 2011 en undersøkelse om UH-institusjonenes prosedyrer ved klage på karakterfastsetting.²² Bakgrunnen er at det i universitets- og høyskolesektoren praktiseres to ulike ordninger.²³ Den første følger forvaltningslovens bestemmelser, som innebærer at klagesensorene får fullt innsyn i første gangs sensur, herunder opprinnelige karakter, sensorenes eventuelle begrunnelse for karakteren, studentens eventuelle begrunnelse for klagen, og eventuelle andre dokumenter i saken. Den andre ordningen følger universitets- og høyskoleloven og krever en uhildet vurdering. Sistnevnte omtales også som "blindsensur" og er den ordningen som praktiseres ved UiT.

Ved blindsensur får den nye sensorkommisjonen i oppgave å foreta en helt ny sensurering på fritt grunnlag, dvs. uten å få opplysninger om verken karakter, begrunnelse for karakteren eller studentens begrunnelse for klagen. Argumentasjonen for denne ordningen er at den nye vurderingen bør være så lik en vanlig førstegangssensur som mulig, og de nye sensorene bør derfor ikke ha tilgang til andre opplysninger enn det de første sensorene hadde. Det er besvarelsen som skal vurderes på nytt, ikke arbeidet til de første sensorene. Ordningen forhindrer dermed at en eventuell lojalitet de nye sensorene måtte ha overfor de første sensorene, får innvirkning på sensuren.

40 institusjoner besvarte UHRs undersøkelse om prosedyrer ved klage på karakterfastsetting. Blant disse var fordelingen mellom de to sensurordningene slik: 23 institusjoner praktiserer sensur i henhold til forvaltningslovens bestemmelser, mens 17 institusjoner (hvorav 5 universiteter) praktiserer blindsensur. Utfallet av klagesakene (mer enn 30 000 stk.), sortert på de to sensurordningene, fremgår av tabellen nedenfor. Tallene for UiT er også tatt inn. UiT hadde 952 klagesaker.

Tabell 3: Utfallet av klagesakene sortert på sensurordning*

Sensurordning	Gunst	Ugunst	Uendret
Forvaltningsloven	17 %	3 %	80 %
Blindsensur	24,1 %	9,8 %	66 %
Tall for UiT	24 %	13 %	62 %

*Tall for perioden 2008, 2009 og 2010 vår.

Ut fra vår kjennskap er dette første gangen det utføres en slik sammenlignende undersøkelse mellom de to gjeldende og prinsipielt ulike ordningene. Resultatene viser at det er en større andel endringer ved blindsensur (både til gunst og til ugunst). Tilhengerne av de ulike ordningene vil kunne tolke resultatene ulikt. De som forsvarer blindsensur, vil kunne hevde at forskjellene skyldes at klagesensorene ved den andre ordningen i for stor grad er påvirket av førstesensorenes karaktersetting og begrunnelsene for denne. Forsvarerne av klagesensur etter forvaltningsloven vil på den annen side kunne si at når mer enn hver tredje klage ved blindsensur resulterer i endring av karakter, så skyldes det at klagesensorene mangler det viktige sammenligningsgrunnlaget fra andre eksamensbesvarelser

²² Jf. http://www.uhr.no/documents/Undersokelse_klagesensurordning_2010_11.pdf. UiT leverte materiale til denne undersøkelsen. Bestillingen fra UHR og materialet fra UiT er å finne på arkivref. ePhorte 2010/6883. Undersøkelsen planlegges publisert i tidsskriftet UNIPED.

²³ Jf. Kunnskapsdepartementets rundskriv F-05-06 *Veiledning i behandling av klagesaker ved institusjoner under lov om universiteter og høyskoler*, som er tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/rundskriv/2006/Rundskriv-F-005-06.html?id=109587>

som førstesensorene har. De vil også kunne hevde at blindsensur i noen tilfeller er urettferdig overfor de studentene som ikke klager, med henvisning til at slik sensur oftere resulterer i forbedret karakter.

UHR poengterer at tallene må tolkes med forsiktighet. Undersøkelsen viser imidlertid at det er betydelige forskjeller avhengig av hvilken klageordning som benyttes, og det er viktig å stille spørsmål ved om det fortsatt bør være to ordninger. Dette bør diskuteres videre i sektoren og er muligens noe Nokut eller departementet bør ta initiativ til å følge opp. Dette er naturligvis også av interesse for UiT og de diskusjoner som flere ganger har vært ført ved universitetet omkring valg av ordning. UiT må ha oppmerksomhet på dette videre.

I denne sammenheng kan nevnes at det ved UiT siden 2009 har vært krav om at det skal foreligge sensorveiledninger for alle eksamener, det vil si en skriftliggjøring av det faglige grunnlaget eksamen skal bedømmes på. Sensorveiledningen gir viktig informasjon både ved ordinær sensur og ved klage på karakterfastsettelse, og veiledningen kan sies å være særlig viktig for institusjoner som praktiserer blindsensur. Ved UiT råder det ulike oppfatninger av hva en sensorveiledning er. På noen fakultet er det kun utarbeidet sensorveiledninger på et overordnet nivå. Disse gir opplysninger om regler som gjelder for all sensorvirksomhet, men ikke om innholdet i det enkelte emnet. Det har derfor kommet inn en definisjon av begrepet sensorveiledning i *Forskrift for eksamener ved Universitetet i Tromsø*.²⁴ Her spesifiseres det at UiTs sensorveiledninger skal inneholde “en beskrivelse av hvilke momenter som skal være med i besvarelsen, og hvilke momenter som skal vektlegges spesielt i vurderingen, på bakgrunn av pensum, læringsutbyttebeskrivelser og læringsaktiviteter”. Slike beskrivelser vil være klargjørende for ekstern sensor og kan også eventuelt gjøres tilgjengelig for studentene i et emne og/eller brukes ved begrunnelse av karakterer. Fakultetene bør av rettsikkerhetsmessige hensyn informere familiene om at det skal utarbeides sensorveiledninger til alle eksamener.

Digital skoleeksamen

Dagens studenter er i stadig større grad vant til å bruke pc til både skole- og eksamensarbeid i videregående skole. Tekstproduksjon med bruk av penn og papir er uvant, og studentene opplever universitetets skriftlige skoleeksamener som en særlig gammeldags og utfordrende eksamensform, som dessuten samsvarer lite med hva de vil møte i arbeidslivet.²⁵ De redigeringsmulighetene som bruk av pc innebærer, gir studentene mulighet til å levere mer strukturerte og lesbare besvarelser. Dette betyr også en forenkling av sensorenes arbeid. Vesentlig mindre papirhåndtering, og det at besvarelsene kan sendes elektronisk til sensorene umiddelbart etter eksamensslutt, kan også trekkes frem som fordeler ved digital eksamen.

I november d.å. igangsatte studentene ved de fire breddeuniversitetene (Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, NTNU og Universitetet i Tromsø) en felles kampanje for økt fokus på fleksibilitet ved eksamensgjennomføringen, herunder bruk av pc til eksamen. Studentparlamentet ved UiT krever at eksamensavviklingen gjennomføres på nye og mer arbeidslivsrelevante måter samt at prøveordninger med bruk av pc til eksamen videreføres og utvides. Studentene framholder at en forutsetning for fleksibilisering av utdanningen, er at man også fleksibiliserer eksamens- og vurderingsformene.

²⁴ Eksamensforskriften er tilgjengelig på <http://uit.no/eksamensforskrift>

²⁵ Skriftlig skoleeksamen er en eksamen som gjennomføres med tilsyn og oftest helt uten tillatte hjelpemidler.

Våren 2011 gjennomførte HSL-fak prosjektet "Fra Fronter til trykkeri" hvor studentene på utvalgte emner fikk benytte stasjonære pc-er på skoleeksamen. Mange aktører ved fakultetet har vært involvert, og et godt samarbeid med og solid støtte fra U-vett og IT-avdelinga er framholdt som viktig. Prosjektet betegnes som vellykket av både eksamenskandidater og ansatte, og HSL-fak har besluttet å videreutvikle prosjektet kommende studieår. Flere av fakultetets fagmiljø skal involveres, og digital skoleeksamen skal prøves ut på ulike steder på universitetet ved hjelp av bærbare pc-er. HSL-fak har med dette tatt et prisverdig initiativ. Det er også positivt at samarbeidet på tvers av avdelinger er blitt opplevd som både godt og interessant av alle parter.

Det er ikke vanskelig å være enig med studentene i at skriftlig skoleeksamen med penn og papir/gjennomslagsark er en gammeldags eksamensform. En kombinasjon av pedagogiske, tekniske og økonomiske utfordringer gjør imidlertid at dette fortsatt er den rådende eksamensformen i sektoren. Tradisjon er nok også en viktig årsak. Mange faglærere foretrekker denne prøveformen og framholder at den i mange sammenhenger er best egnet for å prøve studentenes læringsutbytte.

Skoleeksamen ved bruk av pc er ressurskrevende. Egnede lokaler med tilstrekkelig antall pc-er og tilpasset infrastruktur som nettverkskabler, strømuttak og skillevegger mellom pc-plassene er mangelfullt. For utstrakt bruk av pc til eksamen er det derfor kanskje mer realistisk å i større grad gå bort fra skriftlige skoleeksamener og heller ta i bruk åpne eksamensformer hvor alle hjelpemidler er tilgjengelig, og hvor kandidatene bruker (egne) bærbare pc-er. Slike eksamensformer vil naturligvis gi en helt annen prøving av kandidatens kunnskaper, ferdigheter og kompetanse enn hva man kan gjøre ved skriftlig skoleeksamen. Slik prøving er på mange vis også langt mer læringsfremmende og realistisk i forhold til de arbeidssituasjonene studentene vil møte, og kandidatene kan prøves i langt flere av de læringsmålene de skal oppnå i henhold til kvalifikasjonsrammeverket. I emner hvor det vurderes som vesentlig å prøve kandidatene i pensum og faktakunnskaper, kan eksempelvis muntlig eksamen benyttes som alternativ til skriftlig skoleeksamen.

I denne sammenheng er det naturlig å omtale universitetets prosjekt "Fleksibel utdanning (2011-2014)".²⁶ Gjennom dette prosjektet deles det ut tre millioner kroner hvert år – i fire år – til fagmiljø som ønsker å utvikle ikt-støttede studietilbud. I kriteriene for tildeling fremgår det at forsøk med nye digitale eksamensformer og eksamensmetoder som er tilpasset studiets læringsaktiviteter og læringsmål, vil kunne prioriteres. Samarbeid, formidling og potensial for deling og utstrakt gjenbruk på tvers av fakultetene vektlegges. Videre bør prosjektene ta i bruk teknologiske løsninger som utvikles i sektoren og ved universitetet, som er skalerbare, og som passer inn i universitetets øvrige infrastruktur med hensyn til standardisering, arkitektur og informasjonssikkerhet. Første tildeling i prosjektet er nylig gjort, og ett av prosjektene som fikk støtte, omhandler nytenkning rundt digitalisering av eksamen i fleksible studier (HSL-fak).

HSL-fak omtaler sitt arbeid med digital eksamen som et pionerprosjekt, også i nasjonal sammenheng. I norden synes Danmark å ha kommet langt. Ved flere av landets universiteter får kandidatene benytte pc til eksamen. Løsningene varierer mellom bruk av (egne) bærbare og stasjonære pc-er/tynnklienter, med eller uten hjelpemidler/Internett/kommunikasjonsmuligheter. Vitenskapsministeren i Danmark har nylig inngått avtale med et firma som skal utvikle en ny it-løsning for å digitalisere skriftlige eksamener ved alle landets universiteter, og der studentene skal kunne benytte egne pc-er. I første omgang skal en pilotløsning prøves ut ved Aarhus Universitet.²⁷

²⁶ Se prosjektets hjemmeside: http://www2.uit.no/ikbViewer/page/publikum/prosjekter/prosjekt?p_document_id=245068

²⁷ Se <http://www.version2.dk/artikel/minister-vil-afskaffe-papireksamen-paa-universiteter-18604>

UiT bør lytte til studentenes aksjon og nøye vurdere hvordan man kan imøtekomme studentenes krav til økt fokus på fleksibilitet ved eksamensgjennomføringen, herunder også bruk av pc. Tilpasning av eksamensformene er også en integrert og helt nødvendig del av arbeidet med innføring av kvalifikasjonsrammeverket.

Klagesaker og fusk ved eksamen ved UiT

Klagenemnda ved UiT behandler følgende type saker:

- klager over enkeltvedtak som gjelder studenter og søkere til studier ved Universitetet i Tromsø
- klager over formelle feil ved eksamen, jf. lov om universiteter og høyskoler § 5-2
- saker etter lov om universiteter og høyskoler § 4-7. *Annullering av eksamen eller prøve*, § 4-8. *Utestenging og bortvisning*, § 4-9. *Utestenging grunnet straffbare forhold femte ledd* og 4-10 *Utestenging etter sikkerhetsvurdering*.

Klagenemnda avlegger årlig rapport til universitetsstyret.

Klagesaker behandlet av klagenemnda ved Universitetet i Tromsø

Klagenemnda ved UiT behandlet totalt 44 klager i 2010. Av disse fikk 36 avslag, fem fikk medhold helt eller delvis, og to klager ble avvist. En av klagesakene ble sendt tilbake til førsteinstansen for ny vurdering. Samtlige av klagenemndas avgjørelser var enstemmig. Antall klagesaker i 2010 innebærer en forholdsvis stor økning i forhold til antall klagesaker de siste årene. I 2009 behandlet klagenemnda 28 klagesaker.

Svingninger fra år til år kan skyldes tilfeldigheter, og tallmaterialet er derfor kanskje ikke særlig velegnet som grunnlag for analyse. Økningen i antall klagesaker mellom 2009 og 2010 er imidlertid stor, og trenden fra 2010 forsetter også i 2011, hvor antall klagesaker ser ut til å bli over 60. En forklaring på økningen ligger naturligvis i at Universitetet i Tromsø ved fusjonen mellom Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø totalt sett har fått langt flere studenter. Økningen i antall klagesaker synes likevel å være større enn økningen i antall studenter skulle tilsi. Det kan derfor reises spørsmål om det også finnes andre årsaker til økningen.

I 2010 ble 89 % av klagene ikke tatt til følge av universitetets klagenemnd. Dette betyr at selv om det er mange som klager, så er det få som faktisk får medhold i klagen, helt eller delvis. Dette kan også forstås slik at førsteinstansens regelanvendelse og skjønn i forvaltningssaken har vært riktig. Det er likevel grunn til å ha oppmerksomhet på at flere studenter klager på universitetets avgjørelser i forvaltningssaker. Særlig dersom dette indikerer at studentene som klager, ikke har tillit til at de avgjørelser som treffes faktisk er rettmessig. Videre er behandling av klagesaker ressurskrevende. Under forberedelsen av klagesaker for klagenemnda avdekkes det av og til feil i saksbehandlingen ved førsteinstansbehandlingen. Lang saksbehandlingstid og mangelfulle begrunnelser for vedtakene synes å være gjengangere. Slike saksbehandlingsfeil medfører sjeldent at utfallet i klagesakene blir annerledes, men de er med på å svekke studentenes tillit til at avgjørelsen førsteinstansen har truffet, er rettmessig. Det synes å være nødvendig å øke forvaltningskompetansen til saksbehandlere ved universitetet, samt forståelsen av at det er viktig å bruke ressurser på forsvarlig saksbehandling.

Disiplinærsaker behandlet av klagenemnda ved Universitetet i Tromsø (fusk)

I 2010 behandlet universitetets klagenemnd 11 saker som gjaldt mistanke om fusk ved eksamen. Alle sakene gjaldt plagiering ved hjemmeeksamener. Klagenemnda kom til at det forelå fusk i alle disse sakene, og at alle studentene hadde handlet forsettlig. Samtlige kandidater ble utestengt fra Universitetet i Tromsø i to semestre. Til sammenligning behandlet klagenemnda i 2009 12 saker vedrørende fusk, hvor 11 av sakene endte med en disiplinærreaksjon. Pågangen av disiplinærsaker så langt i 2011 viser at antall disiplinærsaker i 2011 sannsynligvis vil bli noe færre enn de to siste årene.

Tabell 4: Saker i universitetets klagenemnd som gjaldt mistanke om fusk til eksamen

År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall saker	3	9	8	13	15	7	12	11
Disiplinærreaksjon	3	9	5	12	12	6	11	11

Problemet med plagiering ved hjemmeeksamener har vært synliggjort i universitetets utdanningsmeldinger de siste studieårene, og alle fakultetene har tidligere rapportert om at de har satt i gang konkrete tiltak. I forbindelse med **denne** utdanningsmeldinga er fakultetene og Universitetsbiblioteket bedt om å gi tilbakemelding på arbeidet med å redusere antall fuskesaker ved eksamen gjennom opplæringen av studentene. Fakultetene er særlig bedt om å gi tilbakemelding på hvorvidt det gis slik opplæring utover det som tilbys i førstesemesterstudiet.

Universitetsbiblioteket viser til at deres bidrag i denne sammenheng er knyttet til undervisningen i informasjonskompetanse. Undervisningen vektlegger blant annet etiske og vitenskapelige standarder i samband med forskning og forskningsdokumentasjon. Universitetsbiblioteket har, i tråd med universitetsstyrets anmodning, ytterligere økt vektleggingen av kildekritikk, referanseteknikker og plagieringsproblematikk i sitt undervisningsopplegg.

Jurfak opplyser at de har arbeidet spesielt med informasjonskompetanse og kildebruk siden hjemmeeksamen ble tatt i bruk som eksamensform på jusstudiet. Fakultetet har utarbeidet retningslinjer for selvstendighet og kildehenvisninger, som deles ut sammen med alle hjemmeeksamener og arbeidskrav. Fakultetet har i flere år benyttet seg av tekstgjenkjenningsprogrammet *Ephorus*. Alle hjemmeeksamener, arbeidskrav og mastergradsoppgaver kontrolleres. I studieåret 2010/2011 har fakultetet hatt to fuskesaker. I femte studieår på mastergradsstudiet i rettsvitenskap er det obligatorisk undervisning, hvor det legges vekt på viktigheten av redelighet og etterrettelig kildebruk. Slik blir dette aspektet ved oppgaveskriving vektlagt i forkant av at studentene skriver mastergradsoppgave.

NT-fak melder om at de ikke har satt inn tiltak ut over det som gis i førstesemesteret gjennom informasjonskompetansekurset, kurs i studieteknikk og kurs i eksamensmestring. Fakultetet ser ikke behov for å bruke ekstra ressurser på ytterligere tiltak på nåværende tidspunkt.

BFE-fak viser til at temaene fusk, kildebruk og etikk inngår i en rekke av deres emner både på bachelor- og mastergradsnivå. Dette i tillegg til at deres studenter har tilbud om innføring i informasjonskompetanse via Universitetsbiblioteket, anses som tilstrekkelig.

Helsefak informerer om at deres institutter har hatt enkelte fuskesaker, men at dette ikke er noe utstrakt problem. Fakultetet ønsker likevel å iverksette et systematisk arbeid med sporing av fusk og plagiering. Institutt for helse- og omsorgsfag skal innføre elektronisk innlevering av hjemmeeksamener slik at oppgavene kan kontrolleres ved hjelp av tekstgjenkjenningsprogrammet *Ephorus*. Andre

institutt har tatt i bruk informasjonsskriv om referansebruk på norsk og engelsk, som deles ut til studentene, og som er gjort tilgjengelig for studentene i Fronter.

HSL-fak viser til at deres studenter gis opplæring i kildehenvisning som en del av skrivekursene. Skrivekursene er lagt til innføringseminnene i alle studieprogrammene. Fagmiljøene oppfordres også til å gi tilbakemelding om dette på skriftlige arbeid studentene utfører som del av de videre studiene. Opplæring gis også på de engelskspråklige mastergradsprogrammene. I tillegg har flere fagområder har en egen mal for sine studieprogram om skriving av oppgaver og bruk av referanser. Fakultetet viser til at antall fuskesaker har gått ned ved fakultetet de siste årene.

Plagiering er et komplekst tema. Problemet lar seg ikke løse med noen enkle tiltak alene. Det er viktig å se på dette som en pedagogisk og etisk, ikke en juridisk, utfordring. Akademisk skriving må synliggjøres som en naturlig del av alle studier ved universitetet. Videre må alle faglærere anse det som naturlig å gi veiledning og tilbakemelding på studentenes bruk av kilder og referanseteknikk gjennom hele studieløpet. Studentene må tidlig bli gjort oppmerksom på at korrekt bruk av kilder/kildehenvisninger er ett av kompetansemålene i studiet og ett av vurderingskriteriene ved eksamen. Kunnskap om hva som er god kildebruk og akseptabel referanseteknikk innen det enkelte fagområde, er noe som må modnes, og det vil være naturlig at kravene og dybden økes gradvis innen et studieprogram. Den antatt beste måten å lære dette på vil være å skrive i en prosess **med** tilbakemeldinger fra, og diskusjoner med, medstudenter og faglærerne.

I forhold til antall eksamensavleggelse er det relativt få fuskesaker ved universitetet, og antallet saker har også stabilisert seg de siste årene. Det er ting som tyder på at det er de grove tilfellene av plagiering som blir rapportert inn som fusk, og det er også et poeng at samtlige saker i 2010 gjaldt forsettlig fusk. Dette er også naturlig da det er disse tilfellene universitetet må reagere på. Det kan ut fra dette synes som at tiltakene som fakultetene har satt i gang de siste årene, hjelper i forhold til tilfeller av plagiering som skyldes manglende kunnskap om riktig kildebruk. Det ser også ut som om UiT har nådd målsettingen om at antall fuskesaker i løpet av 2011 skal reduseres gjennom økt fokus på etiske og vitenskapelige standarder i opplæringen av studentene. Det er viktig at fakultetene kontinuerlig arbeider med å øke studentenes kompetanse på dette feltet. Forsettlig fusk er det vanskeligere å verge seg mot. Her vil informasjon om sanksjoner og om bruk av tekstgjenkjennelsesverktøy kunne ha en preventiv virkning.

Status for delegering av eksamens- og gradsforvaltningen ved UiT

Eksamens- og gradsforvaltningen ved UiT har siden 2009 gradvis blitt delegert fra administrasjonen ved Avdeling for utdanning (UTA) til fakultetene. Delegasjonsprosessen er nå fullført. UTA har også dette året avholdt kurs og workshops og gitt individuell veiledning til personale ved fakultetene som har dette som nytt arbeidsområde. Erfaringsutveksling og samordning er også ivarettatt gjennom Forum for eksamen og Forum for tilrettelegging for studenter.

Studentene har tidligere ytret ønske om å få lære mer om individuell tilrettelegging til eksamen. Derfor ble Studentparlamentet våren 2011 invitert med som observatør til UTAs kurs om dette temaet. Blant temaene som ble gjennomgått på kurset, var gjeldene forskrifts- og lovverk, eksempler på tilretteleggingstiltak, prinsipper for god forvaltningskikk, taushetsplikt, relevante dokumenter i universi-

tetets kvalitetssystem, klageadgang og klagesaksbehandling.²⁸ Kurset ble vurdert som nyttig av alle parter.

Fakultetene har gitt tilbakemelding om at det ikke lenger er stort behov for kurs og opplæring innen områdene eksamens- og gradsforvaltning. UTA vil derfor i tiden fremover prioritere koordinering av workshops og lignende samarbeidsformer hvor formålet er erfaringsutveksling og samordning på tvers av fakultetene.

Oppsummering

Det er fortsatt stor stabilitet i den totale nasjonale karakterfordelingen. Graden av felles forståelse for bruken av karakterskalaen er blitt større, men målet om at skalaen skal brukes på samme måte på tvers av fag, nivå og institusjoner er ikke nådd. Mellom institusjonene er det avdekket betydelige forskjeller i prosedyrer og endelig karakterfastsettelse ved klage på opprinnelig karakter. Andelen stryk går noe ned i institusjonene sett under ett. Dette gjelder ikke ved UiT, hvor strykprosenten øker. Karakterfordelingen mellom UiTs fakulteter varierer også i år. Det er viktig fortsatt å ha stor oppmerksomhet omkring karaktersetting og vurderingskriterier – både internt på universitetet og i nasjonale undersøkelser.

Skriftlig skoleeksamen utfordres som eksamensform. Universitetet må prioritere arbeid med å utvikle og ta i bruk et større mangfold av eksamensformer for å skape en god, læringsfremmede og fleksibel prøving av kandidatens kunnskaper, ferdigheter og kompetanse. Digital eksamen er et viktig verktøy i denne sammenheng.

Gjennomgangen av klagesaker viser at det er nødvendig å øke forvaltningskompetansen til personalet når det gjelder enkeltvedtak. Utforming av gode begrunnelser for de enkeltvedtak som fattes, vil både kunne redusere ressursbruken på klagesaksbehandling og skape mer tillit hos studentene.

Målsettingen om at antall fuskesaker i løpet av 2011 skulle reduseres gjennom økt fokus på etiske og vitenskapelige standarder i opplæringen av studentene, kan synes nådd.

²⁸ Ingen person- eller taushetsbelagte opplysninger var tilgjengelig i kurset.

Mål og handlinger

Mål:

- UiT skal tilby studier på et nivå og med en kvalitet som tilfredsstillende nasjonale og europeiske standarder.

I løpet av 2012 skal:

- fakultetene ta i bruk et større mangfold av eksamensformer, som er nøye tilpasset studiets læringsaktiviteter og læringsmål. Forsøk med digitale eksamensformer skal vurderes, gjerne gjennom prosjektet "Fleksibel utdanning (2011-2014)" for slik å ivareta kompetanseoverføring, erfaringsdeling og behov for infrastruktur.
- fakultetene som mangler dette, utvikle prosedyrebeskrivelser og rutiner for arbeidet med å overvåke karakterbruken på sine emner og studieprogram (ikke fulgt opp inneværende år)
- det igangsettes tiltak for å øke forvaltningskompetansen til saksbehandlere og beslutningstakere i utdanningsforvaltningen. Avdeling for personal og organisasjon foreslås å sette i gang et tilpasset kurs/opplæringsprogram.

KAPITTEL 4

GJENNOMFØRING OG FRAFALL

UiT skal øke samsvaret mellom studentenes planlagte studieløp og faktiske studietid og redusere det faktiske frafallet fra alle typer utdanninger.

Fra Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009-2013

Gjennomføring og frafall ved de femårige lærerutdanningene ved UiT

I årets utdanningsmelding har vi valgt ikke å undersøke gjennomføring og frafall ved bachelor- og mastergradsprogrammene. En slik gjennomgang har vært gjort de seneste årene, og vi viser til fjorårets utdanningsmelding for statistikk på området. Utdanninger som har undervisning ved flere fakultet/institutt har spesielle utfordringer, og vi har i år valgt å se nærmere på gjennomføring og frafall ved UiTs femårige lærerutdanninger.

UiT tar nå opp studenter til fire forskjellige femårige lærerutdanninger. Integrert femårig lektorutdanning i realfag og integrert femårig lektorutdanning i språk og samfunnsfag er studieprogram rettet mot arbeid på 8.-13. trinn, men primært den videregående skole. De to nye femårige lærerutdanningene (Pilot i Nord) som ble opprettet i forbindelse med fusjonen er lærerutdanning 5. - 10. trinn og lærerutdanning 1. - 7. trinn. Disse to utdanningene retter seg først og fremst mot studenter som ønsker å jobbe i barne- og ungdomsskolen.

Tabell 1 viser opptakstallene til de femårige lærerutdanningene. Vi har også tatt med i tabellen lektorutdanninga i naturfag og matematikk, som hadde sitt siste opptak høsten 2005. Registreringstallene for utdanningene er gitt i tabell 2.

Tabell 1: Opptakstall til lærerutdanningene ved Universitetet i Tromsø

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lektorutdanning i naturfag og matematikk	4	2	1						
Lektorutdanning i realfag - master (5-årig)	4	5	6	4	9	9	12	11	13
Lektorutdanning i språk og samfunnsfag - master (5-årig)	9	20	26	38	47	33	31	52	63
Lærerutdanning 1. - 7. trinn - master (5-årig)								34	22
Lærerutdanning 5. - 10. trinn - master (5-årig)								59	73
Sum	17	27	33	42	56	42	43	156	171

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Tabell 2: Registreringstall til lærerutdanningene ved Universitetet i Tromsø

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Integrert mastergradsprogr: Lektorutdanning i naturfag og matematikk	3	4	3	3	1	0	0	0	0
Lektorutdanning i realfag - master (5-årig)	7	8	11	9	16	21	23	24	34
Lektorutdanning i språk og samfunnsfag - master (5-årig)	20	33	48	69	104	112	113	137	163
Lærerutdanning 1. - 7. trinn - master (5-årig)	0	0	0	0	0	0	0	34	54
Lærerutdanning 5. - 10. trinn - master (5-årig)	0	0	0	0	0	0	0	55	120
Sum	30	45	62	81	121	133	136	250	371

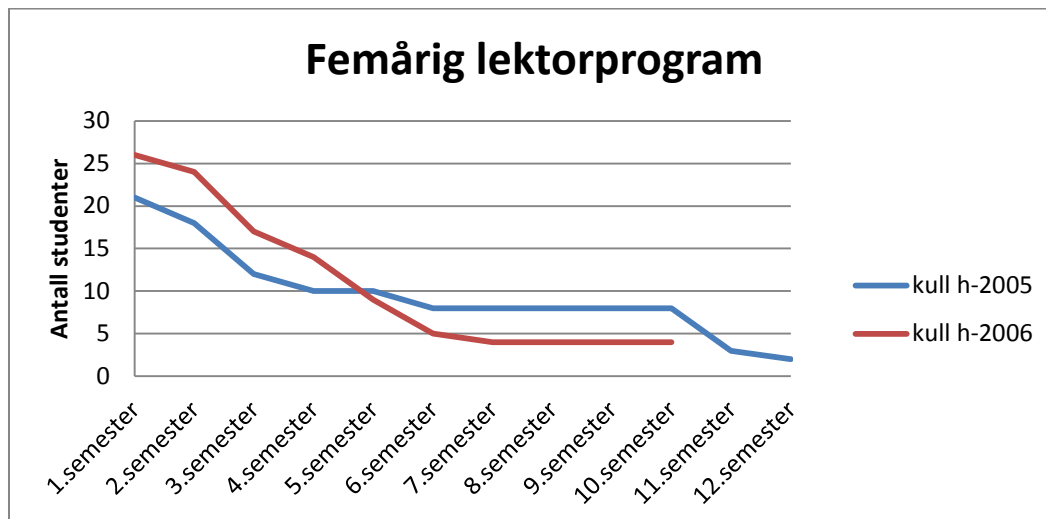
Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

I årene 2003 og 2004 (ved innføringen av kvalitetsreformen) fikk noen studenter overgang fra andre program uten at det samtidig ble registrert opptak på dem. Dette medfører at registreringstallene for 2003 og 2004 er høyere enn antall studenter som totalt er tatt opp på programmene. For lærerutdanning 5.-10. trinn (master) ble det tatt opp 59 studenter, men bare 55 er registrert på studiet. Dette skyldes at fire studenter byttet studieprogram før registreringsfristen 1. september. Til sammen har 34 kandidater til nå fullført en av disse utdanningene. Ved de to nye lærerutdanningene vil de første studentene fullføre grad våren 2015.

Ved de to nye femårige utdanningene startet det første kullet høsten 2010. Frafallet fra disse to programmene etter tre semester er på 12 %. Tall fra tidligere utdanningsmeldinger viser at frafallet fra flerårige program ved UiT ligger rundt 30 % etter tre semester. Sammenlignet med de andre flerårige programmene ved UiT har altså første kullet ved Pilot i Nord et markant lavere frafall.

Figur 1 nedenfor viser frafallet blant studenter som begynte på første årskull i de integrerte lektorprogrammene høsten 2005 og høsten 2006. Denne gruppen utgjør 21 studenter for 2005-kullet og 26 studenter for 2006-kullet. Totalt er det tatt opp flere studenter både i 2005 og 2006, men flere av disse startet på et høyere årskull, eller de er tatt opp i vårsemesteret og er dermed ikke tatt med i tallgrunnlaget.

Figur 1: Frafall fra de integrerte lektorprogrammene for kull tatt opp høsten 2005 og høsten 2006

Kilde: Felles Studentsystem (FS)

For kull h-2005 er det et stort frafall fram til fjerde semester. Halvparten av studentene i dette kullet har da enten sluttet eller flyttet til et lavere årskull. Fra fjerde semester til og med tiende semester er det bare to studenter som faller fra. I kull h-2006 er frafallet stort hvert semester fram til og med sjettede semester, da kun 4 av 26 studenter er igjen på studiet. Det er uvisst hvorfor frafallskurven er såpass ulik for de to kullene.

Frafallet er normalt størst i starten av fra et studieprogram, men det er variasjoner mellom programmene. Det femårige mastergradsprogrammet i rettsvitenskap har for eksempel et frafall etter fire semester på under 40 % blant de som startet på kull 2006. Fra fjerde semester og ut studiet er antall studenter på kullet stabilt også for rettsvitenskap, men altså stabilt på et mye høyere nivå enn hva som er tilfellet med lektorstudentene. Blant lektorstudentene har kull h-2005 per i dag studert i seks år og kull h-2006 i fem år. Av de 47 studentene som er med i grunnlaget for grafen over, er det bare 8 studenter som til nå har fullført. Det er god grunn til å spørre seg hvorfor frafallet fra lektorprogrammene er så stort som det er, hvilke faktorer som spiller inn, og om det er mulig å sette inn tiltak for minske frafallet. Gjør man noe annerledes i Pilot i Nord-utdanninga, som gjør at det tilsynelatende er mindre frafall fra denne utdanninga, og kan man eventuelt ta disse elementene med inn i lektorutdanningene?

Funnene ved UiT samsvarer med resultatene i en rapport utarbeidet av Uni Rokkansenteret, som undersøker frafall ved den integrerte lektor- og adjunktutdanninga ved UiB.²⁹ Undersøkelsen viser at frafallet fra lektorutdanningene ved UIB er vel så høyt som frafallet ved UiTs lektorprogrammer.

²⁹ Kristian Mjåland (2011). *Frafall ved den integrerte lektor- og adjunktutdanningen ved UiB*. Uni Rokkansenteret, notat 3-2011.

Studiepoengproduksjonen

Avlagte studiepoeng per student kan være et uttrykk for god eller dårlig studiekvalitet. Tabell 3 viser antall avlagte studiepoeng per student for 2009 og 2010 ved de fire breddeuniversitetene. 60 studiepoeng tilsvarer ett års normert studietid (fulltidsstudier).

Tabell 3: Antall studiepoeng per student

	2009	2010
UiT	41,0	41,1
UiB	42,7	42,5
UiO	36,4	37,0
NTNU	42,7	42,7

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

I snitt produserte hver student ved UiT 41,1 studiepoeng i 2010. Dette er en minimal økning fra 2009. Sammenlignet med de andre universitetene, unntatt UiO, er studiepoengproduksjonen per student ved UiT lav. Statistikk fra Database for statistikk om høgre utdanning viser at studenter på studieprogram som fører til en profesjon eller er direkte yrkesrettet, tar flere studiepoeng per år enn studenter på allmennvitenskapelige fag/frie fagstudier. Sammensetningen av studieprogramporteføljen ved UiT skiller seg noe fra de tre andre breddeuniversitetene ved at UiTs profil har en mindre andel som studerer på allmennvitenskapelige fag/frie fagstudier.³⁰ UiT burde derfor ha et noe høyere studiepoengtall per student enn de andre breddeuniversitetene.

Tabell 4 viser andelen studenter (i prosent) som var registrert ved UiT i studieårene 2008/2009, 2009/2010 og 2010/2011 fordelt etter hvor mange studiepoeng de har avlagt i løpet av studieåret. For høsten 2008 er data fra Høgskolen i Tromsø med i beregningsgrunnlaget.

Tabell 4: Studenter fordelt på studiepoengintervall etter antall produserte studiepoeng (tall oppgitt i %)

Studiepoengintervall	Andel studenter 2008/2009	Andel studenter 2009/2010	Andel studenter 2010/2011
0 – 4,9	12	11	12
5 – 9,9	3	3	3
10 – 19,9	14	13	13
20 – 29,9	7	7	7
30 – 39,9	14	13	13
40 – 49,9	6	6	7
50 – 59,9	6	6	7
60 – 69,9	32	32	31
70 +	7	8	8

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB)

³⁰ I kapittel 7 framgår det at ca. 70 % av gradsstudentene ved UiT studerer på studieprogram som er profesjons- eller yrkesrettet.

Vi ser av tabellen at det er ubetydelige endringer i andelen studenter i de forskjellige studiepoengintervallene de siste tre studieårene. I studieåret 2010/2011 avla 39 % av studentene 60 studiepoeng eller mer, mens hele 28 % avla mindre enn 20 studiepoeng. De aller fleste studentene ved UiT studerer på et fulltidsprogram hvor normal studiepoengproduksjon er 60 studiepoeng i året. Det burde derfor være flere studenter som avlegger 60 studiepoeng i året, mens det burde være betydelig færre som avlegger mindre enn 20 studiepoeng.

Aktivitetskrav

Kunnskapsdepartementet fastsetter aktivitetskrav for noen utdanninger. Aktivitetskravene er formulert som antall 60-studiepoengsenheter som skal avlegges på et studieprogram i løpet av første årstrinn, og framkommer i det årlige tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet. Aktivitetskravene må forstås som “produksjonskrav” for første studieår i de aktuelle studieprogrammene. Tabell 5 viser i hvilken grad UiTs helseutdanninger innfridde aktivitetskravene i studieåret 2010/2011. Tallene inkluderer ikke forsinkede studenter som tar første studieår på nytt, eller studenter på andre studieår som har såkalte “hengeemner” fra første studieår.

Tabell 5: Oppfyllding av aktivitetskrav for studieåret 2010/2011

Utdanning	Krav i 60 stp-enheter	Avlagte 60 stp-enheter i 2010/2011
Medisin	89	79
ABIOK ³¹	65	44
Farmasi	24	22 ³²
Odontologi	40	28
Psykologi	32	32
Tannpleie	13	12
Sykepleie	145	83
Fysioterapi	22	31
Ergoterapi	24	20
Radiograf	30	15
Bioingeniør	21	12
Jordmor	25	13

Kilde: Felles Studentsystem (FS) og tildelingsbrevet 2010.

Tabellen viser at de fleste utdanningene ikke oppfylte aktivitetskravene i studieåret 2010/2011. Avvikene er betydelige for noen av studiene, og dette til tross for at flere av programmene rekrutterer godt. Helsefak har i sin rapport kommentert opptaket høsten 2010 ved profesjonsstudiet i medisin. På grunn av at flere søkere takket nei til plassen sent i opptaksprosessen, ble ikke alle plassene fylt. Fakultetet økte derfor antall tilbud i første runde av opptaket høsten 2011. Kull-2011 ved profesjonsstudiet i

³¹ Videreutdanning i anestesi-, barne-, intensiv-, operasjons- og kreftsykepleie.

³² En andel av studentene har fått innpasset emner på første studieår og har dermed tatt andre emner enn de som er oppgitt i studieplanen. Dersom man kun tar med de emnene som er med i studieplanen, som er gjort for de andre programmene, blir tallet 16.

medisin hadde derfor 102 studenter ved semesterstart 2011. Fakultetet skriver også i sin rapport at aktivitetskravet for sykepleie er noe misvisende. Det oppgis ingen årsak til dette, men i rapporten fra kull-2008 påpekes det at aktivitetskravet blir for høyt de årene fakultetet tilbyr deltidsutdanninger i sykepleie.

Nasjonale undersøkelser om frafall og gjennomføring

Kunnskapsdepartementets *Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011* (se fotnote 18, kapittel 3) oppgir tall for gjennomføringstiden på bachelor- og masterstudier. Tabell 6 viser andelen studenter som er tatt opp på et fag, som gjennomfører på normert tid. Beregningene av gjennomføring er gjort ut fra studentenes tidspunkt for start og slutt ved den enkelte institusjon. Tallene tar ikke hensyn til om studentene har fått innpasset studiepoeng avlagt ved andre institusjoner.

Tabell 6: Gjennomføring på normert tid på bachelor og mastergradsprogram

	Bachelor totalt antall	Bachelor % gjennomført på normert tid	Master totalt antall	Master % gjennomført på normert tid
NTNU	362	78,5	1379	75,2
UMB	139	87,1	317	81,7
UiA	881	88,3	223	85,2
UiB	205	89,9	296	80,1
UiO	1244	85,4	2063	70,3
UiS	813	91,8	283	81,6
UiT	396	87,6	415	68,7

Kilde: *Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011*

For bachelorgraden ligger andelen som gjennomfører graden innenfor normert tid ved UiT noe høyere enn snittet for universitetssektoren, men for mastergraden ligger UiT godt under.

Nordisk institutt for studier av innovasjon og forskning (NIFU) har gjennomført en studie hvor de sammenligner begynnerkullene i høyere utdanning fra 1999, 2003 og 2005.³³ Her konkluderes det med at frafallet fra høyere utdanning er nesten uforandret før og etter innføringen av Kvalitetsreformen. Undersøkelsen finner kun en mindre reduksjon i frafallet fra de frie fagstudiene ved universitetene etter reformen. Dette er ikke i henhold til intensjonen ettersom et av poengene med Kvalitetsreformen var nettopp å redusere frafallet. Blant annet ble finansieringssystemet lagt om slik at frafall av studenter nå betyr reduserte inntekter til institusjonene. Reformen har bidradd til at lærestedene aktivt arbeider med å redusere frafallet, men dette arbeidet har tydeligvis ikke ført til noen særlig forbedring. Fraffallet varierer mellom læresteder og studier, men at det er ikke enkelt å finne noe klart mønster. Mellom de fire breddeuniversitetene er det små forskjeller.

³³ Per Olaf Aamodt & Elisabeth Hovdhaugen (2011). *Frafall og gjennomføring i lavere grads studier før og etter Kvalitetsreformen: en sammenlikning mellom begynnerkullene fra 1999, 2003 og 2005*. NIFU, rapport 38/2011.

Kan frafall brukes som en kvalitetsindikator for høyere utdanning? Rapporten konkluderer med at “dersom frafall og gjennomføring skal fungere som indikator på lærestedets kvalitet, må frafall hovedsakelig ha institusjonelle årsaker, og i tillegg må institusjonene ha muligheter til å påvirke frafallet. Imidlertid viser forskning at det i betydelig grad er forhold utenfor lærestedet som får studentene til å avslutte studiene” (side 9).

Fra og med studieåret 2011/2012 vil det foreligge nasjonale tall for frafall i DBH. Vi vil også få data som viser om studenter som slutter ved UiT, begynner å studere ved andre lærersteder, eller om de faller fra høyere utdanning. Når disse dataene blir tilgjengelig i DBH, kan vi forvente en mye større interesse for frafall både fra Kunnskapsdepartementet og internt i sektoren. UiT må forvente, på en helt annen måte enn i dag, å bli målt på frafall samt å bli sammenlignet med andre institusjoner i sektoren.

Arbeid med frafallproblemet

2. desember 2011 gikk seminaret “Sats på utvikling av studiene!” av stabelen ved UiT. Seminaret satte fokus på frafallsproblematikken og var en oppfølging av et mål formulert i utdanningsmeldinga for 2009/2010. Under seminaret ble det gitt presentasjoner av forskning på frafall og av et utvalg prisbelønte utviklingsprosjekter fra Universitetet i Oslo, Høgskolen i Buskerud og Universitetet i Tromsø. Både vitenskapelig og administrativt ansatte var invitert og representert.

Ellers melder alle fakultetene om ulike tiltak av faglige og sosial karakter som har blitt gjennomført for å styrke studentenes tilknytning til eget kull og derigjennom redusere frafall og øke gjennomstrømmingen. HSL-fak har identifisert første studieår som den delen av studieløpet hvor forsinkelsene er størst. Fakultetet undersøkte utdanningsplanene til studentene og fant ut at noe av forklaringen til forsinkelsene er stryk på ex.phil. eller ex.fac. Høsten 2011 prøver fakultetet ut et nytt undervisningsopplegg på ex.phil. (se kapittel 2). Helsefak påpeker at frafall må ses i sammenheng med rekruttering til studiene. Dårlig motiverte og dårlig kvalifiserte studenter faller fra studiene. Fakultetet ønsker å styrke sosialiseringarbeidet både mot egen profesjon og i forhold til den sosiale delen av studiehverdagen. NT-fak og BFE-fak rapporterer at på tross av flere tiltak de siste årene har de ikke klart å redusere frafallet. Det kan nevnes at disse to fakultetene blant annet har innført studentsamtaler. Ved NT-fak innkalles alle førsteårsstudenter til en samtale med veiledere/studieledere/kontorsjefer. BFE har et tilbud til alle studenter om samtale med studieveileder.

Oppsummerende kommentarer

Høyere utdanning har et stort frafall. Kunnskapsdepartementet har satt fokus på problemstillingen. Som en følge av dette kan vi forvente en langt større oppmerksomhet knyttet til frafallsproblematikken i årene som kommer. Heving av opptakskrav har vært nevnt som en mulig løsning på problemet. Videre kan bedre studieveiledning til studiesøkere hjelpe studenter til å velge riktig studium. Dette vil få ned både andelen studenter som bruker unødige ressurser på å velge feil studieprogram, og andelen studenter med for lav motivasjon for et studium eller for studier i det hele tatt.

Den ovennevnte NIFU-rapporten om frafall og gjennomføring går langt i å si at frafall er utenfor institusjonenes kontroll, og at det er lite hvert enkelt lærested kan bidra med. Spørsmålet blir da: Hva

kan UiT gjøre for å redusere frafallet? Det viktigste bidraget er nok fortsatt å ha høy kvalitet på og god organisering av utdanningene. Strukturen på programmene og oppfølgingen av studentene er faktorer som kan institusjonene selv gjøre noe med, og UiT bør gjennomgå studieprogrammene med henblikk på om struktur, styring og ledelse kan være noe av årsaken til frafallet. I dag ledes programmene av egne programstyrer, instituttstyrer eller studieledere. I første omgang bør man derfor se på om ledelsen av studieprogrammene er organisert på en hensiktsmessig måte.

UiT jobber kontinuerlig med å forbedre studieinformasjonen. I 2012 vil blant annet en ny publiseringsløsning for studieinformasjon på nett bli tatt i bruk. Den nye løsningen vil gjøre det lettere å gi god studieinformasjon til potensielle studenter.

Helsefak har utdanninger hvor Kunnskapsdepartementet setter aktivitetskrav, og disse kravene er, som vi har sett, ikke oppfylt for flere av utdanningene. I rapport og planer for 2011/2012 må UiT forklare avvikene i oppfylgingen av aktivitetskravene. Fakultetet rekrutterer bra til de fleste utdanningene, og dette betyr at årsaken til at aktivitetskravene ikke er oppfylt, ikke ligger i lav rekruttering. For noen av utdanningene kan årsaken være relatert til oppbyggingen av studieprogrammene. Studiepoengene kan være ujevnt fordelt mellom første og andre studieår ved at studentene avlegger en stor eksamen i tredje semester. Dette vil føre til at studenter som følger full studieprogresjon vil avlegge mindre en 60 studiepoeng i løpet av første studieår og mer enn 60 studiepoeng i andre.

Mål og handlinger

Mål

- UiT skal øke samsvaret mellom studentenes planlagte studieløp og faktiske studietid og redusere det faktiske frafallet fra alle typer utdanninger.

I løpet av 2012 skal

- Universitetet i Tromsø evaluere ordningen med studieledere versus ordningen med programstyre/instituttstyre som ledelsesformer for studieprogrammene
- Det helseviteskapelige fakultet analysere årsakene til at aktivitetskravene ikke er oppfylt for flere av fakultetets program, samt foreslå tiltak for å avhjelpe problemene
- fakultetene intensivere arbeidet med å hindre frafall

KAPITTEL 5

INTERNASJONALISERING

Universitetet i Tromsø skal styrke det internasjonale engasjementet i utdanningene. Studentene skal tilbys tilrettelagte delstudier i utlandet, og universitetet må tilby det samme til utenlandske studenter. Flere felles studieprogram ("joint degrees") med gode utenlandske universiteter er et mål.

Fra *Strategidokumentet for Universitetet i Tromsø 2009–2013*

UiT har i femten år hatt som mål å øke studentutvekslingen og tiltrekke seg flere utenlandske gradsstudenter. Studentmobiliteten er da også mangedoblet i løpet av denne perioden. Med de ressursene UiT har til mobilitetsarbeid og øvrige internasjonaliseringsoppgaver, har institusjonen imidlertid nådd en volumgrense. Framover bør institusjonen prioritere å se innover i organisasjonen og bruke krefter på å *internalisere* sin internasjonalisering framfor å sette høyere måltall for mobilitet og andre internasjonaliseringsprosjekter. Dette betyr å sørge for god forankring på alle nivå av de eksisterende målene og fremme eierskap til egen enhets internasjonalisering.

Måltall og resultater

UiTs måltall for rekruttering av alle kategorier utenlandske studenter samt bofaste utlendinger er 15 % innen utgangen av 2013. Dette er ambisiøst sammenlignet med for eksempel det europeiske høyere utdanningsområdet, European Higher Education Area (EHEA), der målet er 20 % mobilitet innen 2020. Men sammenligning av prosenttall må brukes varsomt fordi grunnlagstallene kan være usammenlignbare. I UiTs utvekslingstall inngår bare opphold av minst tre måneders varighet. Andre beregningsgrunnlag kan inkludere kortere utveksling, feltarbeid, institusjonsbesøk osv. Da måltallet om 15 % utenlandske studenter ble fastsatt i 2009, ble de fastboende studentene med utenlandsk opprinnelse inkludert. Imidlertid har de rapporterte mobilitetstallene i denne og tidligere utdanningsmeldinger basert seg kun på studenter med fast bosted i utlandet. I 2010 hadde UiT 767 utenlandske studenter, inkludert de fastboende med utenlandsk statsborgerskap (Felles studentsystem/Database for statistikk om høgre utdanning). Det utgjorde 8,9 % av totalt 8824 registrerte studenter. Det er gjerne denne prosentangivelsen som har ligget til grunn når UiT i ulike sammenhenger har presentert tall over utenlandske studenter. Ved ettertanke er et slikt utregningsgrunnlag noe problematisk fordi de fastboende utenlandske studentene også i de fleste tilfeller inngår som en del av antallet ordinære/norske studenter. I neste strategiperiode bør eventuelle måltall for den genuine studentmobiliteten og for fastboende studenter med utenlandsk statsborgerskap holdes adskilt.

Rapportering fra enhetene om kvalitetssikring av utvekslingene

Enhetene ble bedt om å rapportere spesielt på følgende tre forhold i 2011:

- hvorvidt antallet norskspråklige program med engelskspråklige emner har økt
- hvorvidt alle studieprogram har både ut- og innreisende studenter
- hvorvidt inn- og utreisende utveksling innenfor en og samme avtale har økt

Rapportene tyder på fakultetene er bevisst på viktigheten av å ha oversikt og kontroll over utvekslingen, men fakultetene har i liten grad svart konkret på de tre spørsmålene. Derfor er det uvisst hvorvidt det har skjedd framgang på disse punktene fra forrige utdanningsmelding. Et unntak her er

Helsefak, som har opprettet Internasjonalt semester som en integrert del av profesjonsstudiet i medisin. I sjuende semester av medisinstudiet legges det opp til utveksling med andre universiteter. Undervisningen i dette semesteret er primært på engelsk for å fremme rekrutteringen av utenlandske studenter til Tromsø. Samtidig oppfordres UiTs egne studenter til å reise på utveksling til andre studiesteder dette semesteret. Dette tiltaket vil både gi de norske studentene en internasjonal gevinst på hjemmebane og samtidig være et utvekslingstilbud til utenlandske studenter. Et slikt tiltak er et eksempel til etterfølgelse.

Det er viktig at fakultetene nå kommer over i gjennomføringsfasen dersom UiT i løpet av strategiperioden skal ha håp om å tilby studenter et forutsigbart og kvalitetssikret utvekslingsopphold ved samtlige fakulteter. Studentpolitikkerne rapporterer at mange studenter ikke får nok hjelp på fakultetene til å finne ut av mulighetene for utveksling. Studentparlamentet har nylig i vedtaks form fremmet et ønske om sentralisering av ressursene til studentutvekslingsarbeidet. Dette er et signal om at mange studenter har behov for mer hjelp og støtte i planleggingen av et opphold i utlandet. Før en tar stilling til en eventuell økt sentralisering, bør en stille spørsmålet om hovedansvaret for utreisende utveksling tvert i mot ville være best plassert på fakultetene, slik det har vært i mange år ved UiO.

Det faktum at 70 % av de innreisende og 74 % av de utreisende studentene var registrert på fagspesifikke avtaler, viser med tydelighet behovet for mer oppfølging og kontroll med fagavtalene og utvekslingsmulighetene knyttet til disse. Til tross for at det store flertallet av utvekslingsstudentene var registrert på fagspesifikke avtaler, byttet et stort antall av studentene ut forhåndsgodkjente emner etter ankomsten. 42 % av de innkomne og nesten 20 % av de utreiste studentene endret sin "Learning Agreement", dvs. kontrakten om forhåndsgodkjente emner mellom studenten, hjemme- og vertsinstitusjonen. Dette skaper stress og usikkerhet blant studentene og utgjør et betydelig administrativt merarbeid ved studiestart. Samarbeidet med utvekslingspartnerne må bli tettere slik at relevante utvekslingsemner blir gjennomgått, vedtatt og oppdatert i fellesskap, og studentenes valg blir enklere og sikrere.

UiT må styrke innsatsen for å gjøre utveksling attraktivt for egne studenter. Den viktigste arenaen for informasjon er der studentene oppholder seg til daglig. Et positivt budskap om utveksling veier mye tyngre om det kommer fra en fagperson, enn om det kommer fra en studiekonsulent. En ny nordisk undersøkelse fra Danmark viser at studenter som har tatt delstudier i utlandet, kommer raskere i jobb enn de som har tatt hele utdanningen hjemme eller hele utdanningen i utlandet.³⁴ Det samme viser også den største internasjonale undersøkelsen hittil om arbeidsgiveres verdsetting av det å ha studert i utlandet.³⁵ Mer enn 80 % av de spurte sa at de så aktivt etter kandidater med studiebakgrunn fra utlandet. Dette er fakta som studentene må gjøres mye bedre kjent med. Samtidig må man være klar over at en del studenter ikke kan ta seg et utvekslingsopphold selv om de ønsker det. En undersøkelse fra 2009 utført av Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) viste at noen av de viktigste årsakene til at norske studenter ikke drar ut, ligger i forhold som institusjonene vanskelig kan påvirke, som for eksempel familieforpliktelser. Allikevel er det grunn til å anta at det fortsatt finnes et potensial for å øke antallet utreisende studenter.

³⁴ *Facts, Figures and Trends. Student mobility in Nordic Higher Education*, Danish Agency for International Cooperation, 2011.

³⁵ John Molony, Ben Sowter & Davina Potts (2011). *QS Global Employer Survey Report 2011: How Employers Value an International Study Experience*, QS Intelligence Unit.

Studentutveksling

Tabell 1 angir tall for studentmobiliteten ved UiT i perioden 2008–2011.

Tabell 1: Total mobilitet

Studieår	Utveksling inn/ut	Selvfinansierte gradsstudenter, kvotestudenter og freemovere
2010/2011	267/156	126
2009/2010	254/166	122
2008/2009	223/166	124

Kilde: Felles studentsystem (FS) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Studieutveksling

Totalt sett økte utvekslingen ubetydelig i 2010/2011 fra året før. Forholdet mellom antallet inn- og utreisende utvekslingsstudenter økte og var om lag 3:1. Dette viser at UiT bør prioritere utreisende utveksling resten av strategiperioden. (Strategiperioden omfatter tidsrommet 2009–2013.) Året 2010/2011 var det første hele studieåret ved det fusjonerte universitetet. Antall utvekslinger på mer enn tre måneder ved tidligere høgskolen var lavere i forhold til tidligere UiT, slik at snittet etter fusjonen gikk noe ned. Nedgangen i antall utreisende studenter sammenfaller med den nasjonale trenden, som viser at utreisende utveksling begynte å flate ut i 2009/ 2010. Flest studenter reiste til USA, dernest følger Danmark og Sverige. Helse- og omsorgsfag, samfunnsfag og medisin var høyest representert. Det kom utvekslingsstudenter fra 26 land, flest fra Russland, dernest Tyskland og Spania. Tyskland og Russland er også nasjonalt de to største avsenderlandene. De mest omsøkte fagområdene ved UiT var språkfag, samfunnsfag, økonomifag og geologi.

Praksisutveksling

Temaet praksisutveksling har nå høy prioritet i Europa med bakgrunn i de senere års høye arbeidsledighet blant europeiske kandidater. Det er behov for å knytte utdanningen nærmere arbeidslivet slik at flest mulig kandidater allerede innehar relevant arbeidserfaring når de skal finne sine første jobber. I Stortingsmelding 44/2008 *Utdanningslinja* beskriver myndighetene en intensjon om å innføre frivillig praksis i høyere utdanning, og arbeidslivet forventes å ha ordninger for dette. Det er også lagt økonomisk til rette for dette i og med at de eksisterende stipendordningene for utveksling (Erasmus, Nordplus m.fl.) også omfatter praksisutveksling. Med dagens mål om sammenheng mellom utdanning og arbeidsliv må UiT utvikle rammer og rutiner på linje med studieutveksling for å kunne tilby kvalitetssikrede og godkjente/studiepoenggivende praksisopphold i flere studieprogram. Dette gjelder også for studieprogram som ikke har obligatorisk praksis, men som egner seg til det, for eksempel fremmedspråkutdanningene. Det helsevitenskapelige fakultet har opprettet nye emner for klinisk praksis som utenlandske studenter har tilgang til. Erfaringene har vært gode, og fakultetet ønsker å se på muligheten for noe lignende ved andre studieprogram ved fakultetet. Her kan andre studieprogram låne idéer og opplegg. Fakultetet tar sikte på å bli spesialister på praksisutveksling med veiledning på engelsk for de utenlandske praksisstudentene. I det videre arbeidet med å strukturere praksisutvekslingen, vil det være formålstjenlig å bruke praksisplass-systemet til *Erasmus student mobility for placements* som en mal så langt det er passer for de ulike utdanningene. UiT må prøve å få innpass hos praksisfeltpartnere for sine utenlandske avtaleinstitusjoner og vice versa. UiT kan også inngå direkte praksisplassavtaler med arbeidslivsaktører. Karrieresenteret er partner i slike nettverk og vil være en naturlig bidragsyter og samarbeidspartner for å nå målene om utstrakt praksismobilitet.

Avdeling for utdanning vil ta initiativ overfor noen av fakultetene og Karrieresenteret for i første omgang å utvikle en pilot for praksisplass både ved utdanninger med og uten obligatorisk praksis.

Samarbeidsavtaler – kvalitetssikring

I 2010/2011 hadde UiT totalt 380 avtaler, hvorav 270 Erasmus-avtaler (fagspesifikke avtaler) og 110 åpne bilaterale avtaler. Som et ledd i kvalitetssikringen av utvekslingen ble det våren 2011 lagt ut en veiledning for håndtering av avtaler på UiTs sentrale nettsider. Denne beskriver blant annet ulike typer avtaler, hvordan disse bør inngås, og på hvilket nivå de bør inngås. En rutinebeskrivelse og sjekkliste for håndtering av utvekslingsavtaler er beskrevet i et eget vedlegg. Dokumentet vil forhåpentligvis også bidra til at eksisterende og nye utvekslingssamarbeid blir evaluert årlig. Det er sterkt å anbefale at både en fagansatt og en administrativ ansatt ved samme studieprogram besøker partnerinstitusjonene som et ledd i å satse på de “rette” institusjonene.

UiT har fortsatt en påfallende stor avtaleportefølje for utveksling. Men det er positivt at utviklingen går mot stadig flere fagspesifikke avtaler med én og samme institusjon. Noen eksempler er Erasmus-avtalene med universitetene i Nantes (5 fagområder), Salerno (3), Freiburg (6), Warszawa (4), Granada (7) og Santiago de Compostela (5). En videre konsentrasjon av Erasmus-avtalene fordelt på færre institusjoner vil være en fordel og kan også være en døråpner for sterkere bilateralt institusjons-samarbeid og mer dyptpløyende utdanningssamarbeid. UiT har til enhver tid mange ansatte på forskningstermin i utlandet og har også en betydelig andel utenlandske ansatte. Dette gir et godt utgangspunkt for muligheter til økt internasjonalisering av utdanningsvirksomheten, for eksempel gjennom felles emner og gradssamarbeid. Utveksling på bachelor- og masternivå er kun unntaksvis en del av UiTs forskningssamarbeid. Student- og forskermobilitet med én og samme partnerinstitusjon vil også kunne bidra til at UiT i større grad oppnår samarbeid med de “rette” institusjonene. Av i alt 195 undersøkte samarbeidsinstitusjoner hadde UiT både student- og forskermobilitet med kun 19, dvs. 10 %.³⁶ Det er et nasjonalt mål å oppnå bedre samarbeid og synergi mellom utdanning og forskning innenfor internasjonaliseringen. Her har UiT fortsatt en vei å gå.

Utenlandske studenter på engelskspråklige mastergradsprogram

Tabell 2 angir antall innreisende studenter på ulike ordninger for årene 2008–2011. Som tabellen viser, er omfanget av mobiliteten så å si identisk med året før, både totalt og innenfor hver enkelt ordning. Diskusjonen nedenfor fokuserer derfor ikke på disse tallene, men reiser isteden noen viktige problemstillinger innenfor feltet.

³⁶ Jf. *Forskningsmelding 2010 Universitetet i Tromsø*. Dokumentet er tilgjengelig på http://www2.uit.no/ikbViewer/Content/260975/Forskningsmelding_2010.pdf

Tabell 2: Mobilitet ekskl. utveksling

Studieår	Kvotestudenter	NOMA/Noradstudenter	Selvfinansierte gradsstudenter	Free-movere (emnestudenter utenom utveksl.)	Total mobilitet
2010/2011	23	11	47	45	126
2009/2010	22	11	47*	42	122
2008/2009	21	23	40	40	124

Kilde: Felles Studentsystem (FS) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

*Ved en inkurie ble det i 2009/2010 rapportert opptakstall (67) istedenfor kandidattall (47).

Kvotordningen

Studenter under kvotordningen kommer fra u-land/lavinntektsland og har full studiefinansiering gjennom Lånekassen. Gjennomføringsgraden i 2010/2011 var som året før: kun halvparten av de som skulle ha avsluttet etter normert tid, ble ferdig. Årsakene er sammensatte, og de er beskrevet i fjorårets utdanningsmelding. Kunnskapsdepartementet har et krav om at tildelte kvotestudieplasser skal ha basis i konkrete samarbeid nedfelt i avtale mellom den norske institusjonen og institusjoner i sør/øst. I et reelt samarbeid ville det være naturlig å vurdere søknader sammen. De aller fleste UiT-avtalene som benyttes i kvotesammenheng, er ikke spesifikke samarbeidsavtaler, men åpne bilaterale intensjonsavtaler der kontakten mellom UiT og partnerne er ikke-eksisterende eller minimal. Innen UiT skal søke om kvoteplasser for perioden 2015–2018, må enheter som ønsker å rekruttere kvotestudenter, kunne dokumentere reelt bilateralt samarbeid med ønskede institusjoner.

Ett av målene med kvotordningen er at ferdige kandidater skal bidra til institusjonsbygging i hjemlandet. Derfor er det adgang til å søke om stipender til ph.d.-plasser. Kravet i UiTs ph.d.-reglement om finansiering av ph.d.-stillinger tilsvarende normert lønn er et hinder for å kunne ta opp ph.d.-studenter til kvoteplasser fordi kvotestipendet bare utgjør i underkant av 9000 kr per måned. Denne regelen er også et hinder for at UiT kan gjøre seg nytte av andre nasjonale stipendprogram som inkluderer ph.d.-nivået, og som stort sett følger satsene til Lånekassen. Dette betyr at UiT utilsiktet stiller seg utenfor den nasjonale konkurransen om disse midlene med mindre lønsmellomlegget er dekket på annet vis.

Inntakskvalitet og gjennomføringsgrad

UiT har hatt en stor økning i antall kvotesøknader og fra selvfinansierte mastergradssøkere de tre siste årene, de aller fleste fra institusjoner i Afrika og Asia, med sterk overrepresentasjon fra Nepal og Kamerun. Dette sammenfaller med den nasjonale trenden. Den store mengden søknader er ingen indikasjon på et høyt antall godt kvalifiserte studenter. Tvert i mot representerer denne søknadsmengden et storstilt vurderings- og opptaksarbeid som til sist fører til få semesterregistrerte studenter. UiT mottar opp mot to hundre søknader til flere av studieprogrammene, men det er langt mellom de meget godt kvalifiserte søkerne. Med så liten reell konkurranse per studieplass blir det tatt opp studenter med karakterer i det nedre sjiktet – dvs. med vitnemål i kategorien “2nd class” og karakteren C, som vanligvis ikke er på høyde med en C i det norske karaktersystemet. Med begrunnelse i problemene med lav studieprogresjon, som er omtalt lenger nede, bør UiT vurdere å sette opp karaktersnittet til minimum B. Sjansen for å klare studiene med middels til dårlig karaktersnitt i opptakskravet forverres når studentene i tillegg skal takle studiet på et språk som flertallet av dem behersker dårlig. De ansatte ser med all tydelighet at evnen til å kommunisere i en akademisk setting er utilstrekkelig blant mange av studentene. UiT økte kravet til kompetanse i engelsk for opptak til mastergradsnivået fra og med 2010/2011. Kravet bør økes ytterligere fra og med neste søknadsrunde

slik at UiTs krav samstemmer med det strengeste kravet ved de norske universitetene og med kravet til utenlandske studenter i engelskspråklige land.

Til de engelskspråklige studieprogrammene høsten 2010 mottok UiT 1132 søknader. 50 % fylte ikke de formelle opptakskravene. 186 søkere fikk tilbud om studieplass. 69 studenter startet sine studier ved UiT. Til sammenligning søkte 845 studenter om studieplass høsten 2011. 162 studenter fikk studie-tilbud og 67 ankom. Nedgangen i søknadsmengden mellom høsten 2010 og høsten 2011 skyldtes at det ble satt inn tiltak for å redusere antallet 'masse-søknader'. Som tallene viser, førte en fjerdedels nedgang i mottatte søknader til bortimot samme opptaksresultat. Tiltakene ser dermed ut til å ha fungert.

Over halvparten av de utenlandske studentene som skulle ha fullført graden i 2010/2011, ble forsinket. 65 % av de vestlige studentene gjennomførte på normert tid og bidro til å heve snittet for de utenlandske studentene samlet sett. Ved siste sammenligning, fra 2008, var gjennomføringsgraden blant de utenlandske masterstudentene nesten dobbelt så høy som blant de norske.³⁷ Men konsekvensene ved forsinkelse er mange og store for studenter fra visumpliktige land. Studentene kan risikere ikke å få fornyet oppholdstillatelsen ved gjentatte forsinkelser med mindre de kan dokumentere en legitim grunn. Å skaffe egenfinansiering til livsopphold er en stor belastning for de fleste. Mange søkere har kun "ekspresslån", som resirkuleres blant studenter fra samme nasjonalitet, og som må tilbakeføres så snart de har fått innreisedokument. Dette betyr at mange studenter lever kun av det de klarer å tjene ved siden av studiene. Forsinkelser fører også til mye merarbeid for universitetet.

Forfalskning av vitnemål er et økende globalt problem. Ved UiT ble tre studenter som startet studiene høsten 2010, fratatt studieretten høsten 2011 på grunn av skjellig grunn til mistanke om forfalskning. Erfaringer ved UiT tilsier at mer tid må settes av til nøyere gjennomgang og kontroll av vitnemål og til heving av kompetanse i å avdekke forfalskninger. Når studenter ikke er i stand til å prestere på det mest elementære plan, samtidig som de har svært gode karakterer fra tidligere utdanning, må enhetene varsle slik at utdanningsdokumentene kan bli vurdert på nytt. Alle som har fått studieplass, skal ha med eller kunne skaffe til veie originalt vitnemål på oppfordring.

Ressursbruk i søknads- og opptaksarbeid

Noen av fakultetene bruker få ressurser på administrasjon av utveksling og andre internasjonale studieoppgaver. Ved NT-fak brukes det kun en 10 % stillingsandel på dette arbeidet. Studentenes muligheter til å få råd og hjelp i utvekslingsspørsmål varierer avhengig av hvilket institutt/fakultet de tilhører. De fleste studiekonsulentene som befatter seg med utveksling og andre internasjonale oppgaver, har bare en liten stillingsdel til slike oppgaver. Dette er ikke forenlig med god forvaltning og likebehandling og med universitetets mål for internasjonalisering av utdanningsvirksomheten.

UiT har hatt som mål å redusere ressursbruken knyttet til utveksling og utenlandske gradssøkere. UiT har også ambisjoner om å bidra til en nasjonal løsning for vurdering av utdanningsdokumentasjonen fra utenlandske mastergradssøkere. UHR foretok en uformell kartlegging i november 2010, som viste at de fleste institusjonene ønsker et nasjonalt initiativ velkommen. UHRs utdanningsutvalg har nylig vedtatt å anbefale at det etableres et nasjonalt system for å verifisere søknader før de oversendes til

³⁷ Se UiTs utdanningsmelding for studieåret 2009/2010, s. 19. Dokumentet er tilgjengelig på <http://uit.no/utdanningsmeldinger>

institusjonene for videre behandling. Dersom anbefalingen blir tatt til følge av myndighetene, vil det bety en innsparing av ressursbruk for institusjonene.

Det er stor sannsynlighet for at søknadsnivået vil holde seg høgt de nærmeste årene. Det vil sannsynligvis også øke ytterligere ettersom Norge nå er det eneste landet i Norden som ikke krever skolepenger (tuition fee). UiT kan derfor forvente et høyt antall søknader til institusjonen fremover, særlig fra Afrika og Asia, med mindre UiT ønsker å sette inn flere tiltak for å dempe en fortsatt økning av søknader derfra. Det blir uansett viktig å finne stordriftsløsninger som kan spare ressurser. Avdeling for utdanning har analysert arbeidskjeden og tidsbruken til disse oppgavene. Utvekslingsarbeidet krever store ressurser, men gir også store resultater i form av studiepoeng med få forsinkelser og ikke minst mobilitetstilskudd, som for 2010/2011 utgjorde nesten 3 mill. kr. Den største ressurslukeren uten positiv uttelling er arbeidet med søknader fra ukvalifiserte og svært svake søkere. De grepene som er blitt tatt for å spare ressurser i denne sammenhengen, vil fortsette. Men den viktigste ressurseffektiviseringen, både når det gjelder arbeidet med utveksling og utenlandske gradsprogram søkere, ligger i en videre utvikling av de elektroniske systemene, spesielt Felles Studentsystem. Det har pågått et nasjonalt arbeid i to år ledet av Universitetets senter for informasjonsteknologi (USIT) ved UiO for å utvikle Felles studentsystem til et bedre verktøy i håndtering av studentmobiliteten. Det pågår også et utviklingsarbeid med søknadswebben som blant annet vil gjøre det mulig å sile ut ukvalifiserte søkere før den egentlige søknadsvurderingen begynner. I 2012 vil alt søknads- og opptaksarbeid knyttet til studentmobilitet skje i Felles Studentsystem, og ulike skyggesystemer blir da overflødig.

Engelskspråklige studietilbud og felles gradssamarbeid

I 2010/2011 tilbød UiT 22 engelskspråklige mastergradsprogram. Det kunstfaglige fakultet opprettet *Master's Degree in Contemporary Art* med første opptak våren 2012. De tre mest omsøkte studieprogrammene var *Business Creation and Entrepreneurship (203)*, *Peace and Conflict Transformation (155)* og *Computer Science (126)*. Antall registrerte studenter var henholdsvis 7, 8 og 0. Institutt for informatikk tilbød 5 studieplasser, men tok konsekvensene av tidligere erfaringer og krevde vitnemål i kategorien "1st class".

Det er både et nasjonalt og internasjonalt mål å gjøre felles gradssamarbeid til en utstrakt samarbeidsform. Felles gradssamarbeid i sin ideelle form har kun ett felles vitnemål. Mange samarbeidsgrupper ønsker en felles grad, men det er uforenlig med lovverket i mange land. Av totalt 65 gradssamarbeid med norske deltakerinstitusjoner i 2010/2011 var 23 felles grader, 21 var doble eller multiple grader og 18 var felles studieprogram, dvs der én av institusjonene alene var gradsgiver.³⁸ Ingen av UiTs tre felles gradsprogram fører til felles grad. *Human Rights Practice* fører til en multippel grad. Vitnemåls- og gradsspørsmålet for de to nordiske gradsprogrammene *Computational Chemistry and Physics* og *Biodiversity and Systematics* er ennå ikke avklart. Den samme undersøkelsen viste også at fellesgrader inngår i de fleste institusjonenes strategier, men i kun en tredjedel av dem er det satt av midler til utvikling og drift. Slik er også situasjonen ved UiT. Denne samarbeidsformen er kostnads- og arbeidskrevende, krever langsiktig satsing, etablerte samarbeidspartnere og institusjonell forpliktelse. Derfor er det viktig at fagmiljø som ønsker å ta fatt på en slik prosess, orienterer seg godt på forhånd. Med et delvis uklart og utilstrekkelig regelverk er det en utfordring for administrativt ansatte å gi god veiledning til interesserte fagmiljøer, og for fagansatte selv å finne presis og detaljert nok informasjon. Erfaringene ved UiT tilsier at det er behov for mer informasjon og administrativ oppfølging. Foreløpig

³⁸ Rapport om fellesgrader 2010, SIU.

er følgende tre tiltak planlagt: en egen nettside om temaet, informasjonsseminar og interne retningslinjer basert på UiTs egne erfaringer og annen offisiell informasjon. Disse tiltakene vil forhåpentlig bidra til at prosjekter som institusjonen oppretter, gir en avkastning som står i forhold til den innsatsen som slikt utdanningssamarbeid representerer.

Profilering og rekruttering

UiT er ikke tjent med dagens situasjon, der de engelskspråklige studieprogrammene mottar mellom femti og to hundre søkere, og der en forsvinnende liten andel ender opp som studenter her. Universitetet trenger flere søkere som (a) har et spesielt ønske om å studere akkurat her; (b) har et over middels karaktersnitt; (c) med rimelig sannsynlighet vil avslutte til normert tid, (d) har reell studiefinansiering og (e) ikke bruker opptaksbrevet som et springbrett til annen type opphold i Norge.

UiT har et godt utgangspunkt for internasjonal rekruttering. Senter for internasjonalisering av høgre utdanning utførte en omdømmeundersøkelse blant internasjonale studenter i Norge i 2010.³⁹ Undersøkelsen viste at åtte av ti var fornøyd eller svært fornøyd med erfaringene som internasjonal student i Norge. UiTs egne undersøkelser viser også en høy grad av tilfredshet blant de internasjonale studentene. Dette faktum bør kunne brukes bedre i markedsføringen av institusjonen. Kombinasjonen regional motor, spisskompetanse og den unike nordlige beliggenheten forsterker det gode utgangspunktet UiT har for å rekruttere internasjonale studenter. UiT gir korrekt og saklig søkerinformasjon på nettet, men til tross for at nettet er hovedkanal for studieinformasjon, kommuniserer ikke universitetet sine klare fortrinn tydelig nok her. Årsaken kan være at UiT, som flere andre norske institusjoner, mangler en internasjonal rekrutteringsstrategi. Det er viktig at UiT peker ut en retning og gjør noen begrunnede profilerings- og rekrutteringsvalg før neste strategiperiode. Rekrutteringen bør speile UiTs forskningsstrategiske mål og de geografiske satsingsområdene som vil tjene UiTs overordnede strategiske mål best.

Engelskspråklige studietilbud er en selvsagt brikke i rekrutteringen, men sikrer ikke automatisk et internasjonalt tilsnitt i utdanningene. NT-fak endret i sin tid undervisningsspråk for alle sine mastergradsprogram i håp om å rekruttere flere utenlandske søkere, men søkningen til de monodisiplinære studieprogrammene har vært lav og viser at et stort tilbud av engelskspråklige program ikke er hele svaret på manglende rekruttering. De engelskspråklige studieprogrammene ville imidlertid med stor sannsynlighet rekruttere bedre enn de gjør dersom studiene ble publisert tidligere på nettet. Fakultetene har hvert år problemer med å overholde fristen for å publisere de engelskspråklige studiene på nettet. De engelskspråklige programmene må publiseres langt tidligere enn de nordspråklige programmene. Publiseringen kommer så seint at søkerne i beste fall får to-tre uker på seg til å vurdere, forberede og sende inn søknad. Det er all grunn til å tro at UiT mister seriøse søkere ved så sein publisering av studietilbudene. En må kunne forvente at en institusjon med et uttalt mål om rekruttere utenlandske studenter klarer å publisere sine tilbud med tilstrekkelig tidsfrist.

³⁹ Omdømmeundersøkelse blant internasjonale studenter i Norge 2010, SIU. Undersøkelsen er tilgjengelig på <http://www.siu.no/nor/Globalmeny/Publikasjoner/Alle-publikasjoner/Omdoemmeundersokelse-blant-utenlandske-studenter-i-Norge>

Oppsummering

Det finnes et stort internasjonalt engasjement ved UiT. Men internasjonaliseringen av utdanningsvirksomheten gjenspeiler ikke dette engasjementet slik man kunne forvente. Selv etter mange års arbeid for å innføre kvalitetssikrede utvekslingstilbud er det fortsatt mangler og svakheter. Slik vil det sannsynligvis fortsette å være når mye av internasjonaliseringen er opp til den enkelte ansatte, og vedtak i universitetsstyret i for liten grad blir fulgt opp.

UiT har ingen tradisjon for å dele og spre informasjon om planlagte eller pågående internasjonale prosjekter og oppnådde resultater med mindre det dreier seg om noe spektakulært. Selv om temaer, prosjekter og satsninger ofte er fagspesifikke, kan det idémessige innholdet, søknadsoppbygging, arbeidsmetoder, etc. ha relevans for andre ansatte og enheter og benyttes som eksempler på “good practice”.

I den seinere tid har “re-definition of internationalisation of higher education” blitt et tema. Det sies at mye av den måten internasjonalisering drives på i dag, langt på vei er gammeldags. Globalisering, konkurranse og markedskrefter fører til at begrepet internasjonalisering nødvendigvis må endre innhold over tid. For ti år siden var det for eksempel en gjengs oppfatning at mange samarbeidsavtaler var en indikator på god internasjonalisering. I dag velger mange institusjoner å ha langt færre, men tette strategiske, partnerskap som svar på de globale utfordringene. Ved å ta i bruk internasjonalisering som strategisk virkemiddel kan UiT begrense fragmenteringen (hver sin lyst) og i større grad styre utviklingen i en retning som i tillegg til å gi den enkelte student og ansatte en internasjonaliseringsgevinst, også gir institusjonen en langsiktig kvalitetsgevinst.

Mål og handlinger

Mål

- Gradsprogrammene ved UiT skal være internasjonalt orienterte og gi rom for kvalitetssikrede utvekslingsopphold. Minst 15 % av studentene ved UiT skal være utenlandske studenter. Økningen skal skje dels gjennom en dobling av antallet selvfinansierte studenter på gradsprogram, dels ved økning av antallet utvekslingsstudenter og dels ved økt rekruttering av utenlandske statsborgere bofast i Norge.

I løpet av 2012 skal:

- UiT utarbeide en modell for praksisutveksling for utdanninger med obligatorisk praksis, både for inn- og utreisende studenter, og fakultetene skal utrede mulighetene for praksisutveksling i studieprogram uten obligatorisk praksis
- informasjonen og kompetansen til ansatte om felles gradssamarbeid bli bedre
- kravet til minimumskaractersnitt for opptak til mastergradsprogram for utenlandske studenter revurderes og eventuelt heves
- kravet til kompetanse i engelsk for opptak til engelskspråklige mastergradsstudier for utenlandske søkere heves
- UiT starte planleggingen av en målrettet profilering og rekruttering av utenlandske studenter
- fakultetene publisere de engelskspråklige studietilbudene til rett tid

KAPITTEL 6

REKRUTTERING TIL STUDIENE

Universitetet i Tromsø skal være en attraktiv og pålitelig kunnskapsleverandør og samarbeidspartner i landsdelen. Det er nødvendig å sikre god og stabil rekruttering av studenter. For at utdanningstilbudene skal være godt synlige for potensielle studenter, skal universitetet fornye og forsterke markedsføringsstrategien.

Fra *Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009-2013*

Rekrutteringstiltak og resultater

Et overordnet mål for rekrutteringsarbeidet ved UiT i perioden 2009–2013 er at antall primærsøkere til UiT skal øke, spesielt antallet fra Sør-Norge. *Handlingsplan for Universitetet i Tromsø 2009–2013* slår fast at antallet primærsøkere skal øke med 10 % hvert år i perioden 2009–2013.⁴⁰ Dette innebærer at UiT i 2013 etter planen skal ha rundt 3200 primærsøkere. Videre skal andelen primærsøkere fra Sør-Norge i perioden 2009–2013 øke til 28 %, som vil si ca. 900 søkere fra Sør-Norge.

Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009–2013 inneholder ingen føringer for hvilke fagområder som skal prioriteres i rekrutteringen.⁴¹ Det framgår imidlertid av handlingsplanen at det i de årlige rekrutteringsplanene skal vurderes om enkelte fagområder skal prioriteres. Handlingsplanen spesifiserer ellers en rekke tiltak som skal videreføres eller settes i verk i perioden. UiT har i studieåret 2010/2011 arbeidet videre med mange av disse. Nedenfor omtales ulike rekrutteringstiltak som har vært iverksatt.

Skole- og messebesøk

Våren 2011 besøkte UiT de fleste videregående skolene i Nord-Norge. I tillegg til å oppsøke enkelt-skoler har universitetet deltatt på messer som flere skoler i et område har arrangerte sammen for sine elever. Når det gjelder skolebesøk i Sør-Norge, har UiT erfart at det kan være vanskelig å få innpass. Dette kan skyldes at det er et stort press på skolene til å frigjøre undervisningstid til presentasjoner fra ulike høyskoler og universiteter.

I løpet av våren 2011 deltok UiT på de store nasjonale messene i Oslo, Trondheim, Bodø og Tromsø. Totalt sett har besøktallet på messene økt mellom 2010 og 2011. Universitetets undersøkelser blant egne studenter har vist at messer som rekrutteringskanal ikke har en så god effekt som en skulle ønske med tanke på ressursene som investeres.⁴² Når universitetet likevel velger å delta på messene, skyldes dette at messene representerer en god mulighet til å komme direkte i kontakt med elever, ikke minst med elever sørpå som UiT ikke klarer å nå gjennom skolebesøk.

⁴⁰ Handlingsplanen er tilgjengelig på http://www2.uit.no/ikbViewer/Content/163115/Handlingsplan_UiT_2009_endelig.pdf

⁴¹ Strategidokumentet er tilgjengelig på <http://www2.uit.no/ikbViewer/Content/143103/Strategi.pdf>

⁴² UiT sender hver høst ut en spørreundersøkelse til de nye studentene. Hensikten er blant annet å undersøke hvilke forhold som har betydning for rekrutteringa, og om de tiltakene som gjøres, har effekt.

UiT har også hatt en rekke besøk av skoler på universitetsområdet. I forbindelse med Tromsømessia i januar 2011 arrangerte universitetet Åpen dag. Alle avgangselevne ved de videregående skolene i Troms fylke ble invitert til faginddelte presentasjoner. Det ble holdt seks ulike presentasjoner i to omganger, og tilbakemeldingene på arrangementet var svært positive. Totalt var det 1000 elever fra Troms fylke, samt Andøya og Hadsel vgs., som besøkte UiT denne dagen. Mange skoler tar også direkte kontakt med fakultetene fordi de har konkrete ønsker om aktiviteter for sine elever. For eksempel arrangerer Jurfak rollespill i fakultetets rettssal, der de tar utgangspunkt i en reell sak der elevene får spille de ulike aktørene. Antall skoler som ønsker å komme på besøk, er økende. Dette er positivt da det gir universitetet en god mulighet til både å vise seg frem og komme i direkte kontakt med potensielle studenter. Via skolebesøk og messer dekker UiT hele Nord-Norge, og fordi universitetet i hovedsak rekrutterer søkere fra Nord-Norge, vil skole- og messebesøk bli prioritert også til neste år.

Studenter ved UiT som kommer fra Sør-Norge, besøker videregående skoler på eller i nærheten av sitt hjemsted for å fortelle om sine erfaringer fra UiT og Nord-Norge. Ordningen, som har fått navnet Ambassadør i Sør, skal bidra til å nå UiTs målsetting om å øke rekrutteringen av studenter fra Sør-Norge.⁴³ Prosjektet reiser en rekke utfordringer, blant annet når det gjelder å få på plass konkrete avtaler med skolene. Universitetet ønsker imidlertid å videreføre arbeidet med Ambassadør i Sør-prosjektet og vil derfor arbeide for å løse utfordringene.

På skole- og messebesøkene er UiT representert både ved universitetets ansatte og ved studenter som representerer UiT. Når universitetet velger å bruke studenter i rekrutteringsarbeidet, er dette for å oppnå troverdighet og identifikasjon. Undersøkelser blant UiTs egne studenter viser at studentene trives svært godt på universitetet. En undersøkelse fra 2010 avdekket at hele 86 % av UiTs studenter vil anbefale andre å studere ved UiT.⁴⁴ Studenter som er fornøyd med sitt valg av UiT som studiested, kan dermed opptre med en høy grad av troverdighet i møtet med potensielle studiesøkere. Nærhet i alder, interesser og erfaringsgrunnlag gjør det også lettere for elevene å identifisere seg med studentene enn med UiTs ansatte. Universitetet anser det å bruke studenter som ambassadører som en styrke i rekrutteringsarbeidet og vil derfor fortsette med dette fremover.

Rekrutteringskampanjer våren 2011

I universitetets egne undersøkelser oppgir studiesøkere Internett som den viktigste kilden for informasjon om UiT. Vårens rekrutteringskampanje, som i hovedsak var rettet mot ungdom i alderen 18–24 år, har foregått på uit.no, Facebook, Spotify og YouTube. I og med at universitetets egne nettsider er den viktigste kanalen for å synliggjøre for studiesøkere hvilket studietilbud UiT har, og hva en studiehverdag i Tromsø vil innebære, er hensikten ved å være til stede på Facebook, Spotify og YouTube å kanalisere trafikken derfra videre til uit.no.

⁴³ Sør-Norge defineres her som hele Norge sør for Nordland.

⁴⁴ *Nord-Norge som studentregion: – En undersøkelse blant studenter i Nord-Norge og avgangselever sør i Norge.* Undersøkelsen er omtalt i fjorårets utdanningsmelding.

I tillegg til satsning på Internett ble universitetets reklamefilm “Stop Watching TV” vist på kino over hele landet.⁴⁵ Det ble også annonsert på “Adshels”⁴⁶ i Tromsø og Bodø, i Forsvarets Forum⁴⁷ og i annonser i de største avisene i Nord-Norge. Når det gjelder tradisjonelle annonser i aviser, blader og magasiner, viser UiTs egne undersøkelser at slike tiltak taper terreng og blir mindre viktig i rekrutteringssammenheng. UiT har derfor de siste årene valgt å ikke satse sterkt på annonsering som et rekrutteringstiltak.

Studiekatalogen

Studiekatalogen, med oversikt over UiTs studietilbud, finnes både på nett og i papirformat. Papirversjonen er primært rettet mot elever i videregående skole. Denne har blitt evaluert av elever i videregående skole, og tilbakemeldingene viser at den nå har fått en hensiktsmessig form. I og med at denne katalogen kun inneholder korte beskrivelser av de ulike studiene ved UiT, blir studiesøkerne henvist til studiekatalogen på nett for mer og utdypende informasjon. Siden Internett er den viktigste rekrutteringskanalen for studiesøkere, legger UiT betydelige ressurser inn i arbeidet med studiekatalogen på nett, og i januar 2012 vil nye nettsider for studiesøkere bli publisert på uit.no.

Søker- og opptakstall

Tabell 1 viser utviklingen i søkertallene til grunnstudier ved UiT gjennom Samordna opptak de siste to årene.

Tabell 1: Søknads- og opptakstall til grunnstudier gjennom Samordna opptak

	Høst 2010	Høst 2011	Endring 2010–2011
Søkertall (totalt) ⁴⁸	22163	23130	4,3 %
Søkertall (1. prioritet)	3657	3789	3,6 %
Tilbudstall (totalt) ⁴⁹	4074	4076	0,04 %
Ja-svar (totalt)	2554	2542	- 0,4 %
Antall møtt (totalt)	2205	2281	3,4 %

Kilde: Samordna opptak (SO) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

For landet som helhet økte antall søkere via Samordna opptak med 4,3 % fra i 2010 til 2011. UiT hadde også en liten økning på 3,6 %. Antall studier som lyses ut via Samordna opptak varierer fra år til år. I 2011 lyste UiT ut 81 studieprogram via Samordna opptak, som var 13 flere program enn i 2010. Økningen skyldes et nyopprettet bachelorprogram i drama og teater, samt at årsstudiene ved HSL-fak ble utlyst med opptak både i høst- og vårsemesteret. Økningen i antall primærsøkere kan ikke knyttes til noen spesifikke studieprogram ved UiT, men fordeler seg på 28 av de totalt 81 utlyste studieprogrammene. De 28 studieprogrammene er fordelt på alle fakultet, og økningen dreier seg i hovedsak om bare noen få søkere på hvert program.

⁴⁵ Reklamen vises også på UiTs nettsider og på YouTube.

⁴⁶ Reklameplakater, for eksempel i busstur.

⁴⁷ Nasjonalt magasin med et opplag på 80 000. Magasinet sendes ut til adresserte mottakere.

⁴⁸ Tall per 20. juli i søknadsåret.

⁴⁹ Totalt antall utsendte tilbud, inkl. supplering, etterfylling og restetorg.

Høsten 2011 sendte UiT ut 3171 tilbud om studieplasser til 2472 budsjetterte studieplasser i hovedopptaket. Dette er 26 flere tilbud enn i 2010, noe som tilsvarer en minimal økning på 0,8 %. Når det gjelder antall studiesøkere som har møtt opp, viser tallene en økning på 3,4 % sammenlignet med 2010.

I tillegg til å lyse ut studier via Samordna opptak tar UiT hvert år opp en rekke studenter via lokalt opptak. Tabell 2 viser oversikt over utsendte tilbud via lokalt opptak fordelt på opptakstype i 2010 og 2011.

Tabell 2: Antall utsendte tilbud via lokalt opptak fordelt på opptakstype

Opptak	2010	2011	Endring 2010–2011
Mastergradsprogram på alle fakulteter ⁵⁰	675	585	- 13,3 %
Helsefaglige videreutdanninger	419	146	- 65,1 %
Videreutdanninger for lærere	378	184	- 51,3 %
Kunstfaglige utdanninger	131	167	27,4 %
Utdanninger ved NT-fakultetet ⁵¹	186	217	16,6 %
Enkeltemner – åpne studier	968	1206	24,5 %
Fleksible og nettbaserte enkeltemner	385	458	18,9 %
Totalt	3142	2963	- 5,7 %

Kilde: Felles Studentsystem (FS)

Det ble sendt ut 2963 tilbud om studieplasser via lokalt opptak. Dette utgjør en nedgang på 5,7 % sammenlignet med 2010. På de 2-årige og de erfaringsbaserte mastergradsprogrammene er en nedgang på 13,3 %, og dette på tross av at det ble lyst ut flere mastergradsprogram i 2011 sammenlignet med 2010. Nedgangen er ikke knyttet til spesifikke program, men er jevnt fordelt på de fleste av studieprogrammene. Mange av UiTs mastergradsprogram har ledig kapasitet. Kun et fåtall av mastergradsprogrammene er adgangsregulerte. Nedgangen i antall utsendte tilbud på de helsefaglige videreutdanningene skyldes i hovedsak at flere av disse utdanningene nå inngår som egne studieretninger i mastergradsprogrammet i helsefag. Nedgangen i antall utsendte tilbud på videreutdanninger for lærere kan skyldes at det i 2011 ble lyst ut færre videreutdanningstilbud enn i 2010. UiT opplever også i 2011 en økning i antall utsendte tilbud til fleksible og nettbaserte emner, noe som er gledelig da dette er et satsningsområde for UiT.

Av de 2963 tilbudene som ble sendt ut via lokalt opptak, er 2215 søkere registrert som møtt. Til sammenligning sendte UiT ut 4076 tilbud via Samordna opptak, der 2281 søkere er registrert som møtt. Med andre ord utgjør universitetets lokale opptak nesten halvparten av det totale studentgrunnlaget.

⁵⁰ Tallene viser antall tilbud gitt på 2-årige og erfaringsbaserte mastergradsprogram. Integreerte mastergradsprogram lyses ut via Samordna opptak.

⁵¹ Tallene inkluderer opptak til 3-semesterordningen, forkurs for ingeniører, samt lokale suppleringsopptak til sivilingeniørutdanningene.

Restetorget

Restetorget er en ordning som gjør det mulig for lærestedene å fylle opp ledige studieplasser etter at hovedopptaket er gjennomført. Institusjonene velger selv hvilke studietilbud de ønsker å legge ut på restetorget. Universitetet i Tromsø legger normalt ut alle studieprogram hvor det er ledige plasser. Høsten 2011 gjaldt dette om lag 60 av totalt 81 studieprogram som ble lyst ut via Samordna opptak.

UiT har hvert år også et lokalt restetorg. Om lag 35 videreutdanninger og 2-årige og erfaringsbaserte mastergradsprogram ble lagt ut på det lokale restetorget høsten 2011. UiT stenger restetorget ca. to uker før semesterstart. Årsaken til dette er at universitetet ønsker at flest mulig av disse søkerne skal få tilbud om opptak i rimelig tid før semesterstart. Å få opptak etter semesterstart innebærer at studentene går glipp av relevant informasjon om studiet og sin studiehverdag.

Hensikten med restetorget er å gi fakultetene mulighet til å rekruttere nye studenter til studieplasser som ikke er fylt gjennom hovedopptaket. Videre skal restetorget gi søkere som ikke fikk tilbud på sitt førstevalg i hovedopptaket, en ny mulighet til å søke på studier med ledige studieplasser. Tall fra Samordna opptak viser imidlertid at UiT i 2011 kun hadde 237 helt nye søkere til de om lag 60 grunnutdanningene som ble lagt ut på restetorget. Av disse søkerne er bare 75 registrert som møtt høsten 2011. Videre fikk UiT totalt 1034 søkere i restetorget via Samordna opptak. Kun 307 av disse søkerne er registrert som møtt.

Vi ser med andre ord at universitetet rekrutterer få nye studenter etter hovedopptaket. Effekten av å ha mange studieprogram på restetorget kan derfor synes å være liten. Men ettersom mange av UiTs studieprogram har få søkere og studenter, kan man vurdere det dithen at hver enkelt student som rekrutteres via restetorget, er av stor betydning for UiT. Det er også verdt å merke seg at de tre andre breddeuniversitetene i svært liten grad benytter seg av ordningen med restetorg. Årsaken til dette kan være at de ikke har like mange åpne studieprogram som UiT, samt at restetorg ikke brukes fordi dette gir dårlig omdømme. Færre åpne studieprogram gjør det lettere å dimensjonere opptakskapasiteten i forhold til antall søkere. Studieprogram hvor antall budsjetterte studieplasser står i forhold til det forventede antallet søkere, vil normalt sett ikke legges ut på restetorget.

Primærsøkere fordelt på landsdel

Rekrutteringsgrunnlaget

Tabell 3 viser at andelen primærsøkere fra Nord-Norge som søker opptak via Samordna opptak, samlet sett går litt opp fra 2010 til 2011. UiT går fram i Troms og Finnmark, men ned i Nordland.

Tabell 3: Primærsøkere til Universitetet i Tromsø fra Nordland, Troms og Finnmark

Fylke	2010	2011	Endring 2010–2011
Finnmark	389	426	9,5 %
Troms	1707	1768	3,6 %
Nordland	622	543	- 17,5 %
Resten av landet	955	1057	10,7 %
Totalt	3673	3794	3,3 %

Kilde: Samordna opptak (SO)

Tabell 4 viser at det lærestedet som har den største økningen i primærøkere fra Nord-Norge i 2011, er Universitetet i Nordland (UiN). UiN fikk universitetsstatus 1. januar 2011 og skiftet da navn fra Høgskulen i Bodø. Det er kanskje bare å forvente at denne institusjonen fikk et oppsving i søkertallene i 2011 som en følge av sin nyvunnede universitetsstatus.

Tabell 4: Antall primærøkere fra Nord-Norge gjennom Samordna opptak fordelt på noen utvalgte læresteder⁵²

Lærested	2010	2011	Endring 2010–2011
UiT	2718	2737	0,7 %
UiN	1069	1314	22,9 %
UiO	555	614	10,6 %
UiB	234	248	6 %
NTNU	991	1065	7,4 %
Resten av landet	3774	3825	1,3 %
Totalt	9341	9803	4,9 %

Kilde: Samordna opptak

I 2011 kom ca. 73 % av UiTs primærøkere fra Nord-Norge. Dette tilsvarer en nedgang på ca. 1 % sammenlignet med 2010. Til tross for nedgangen i antall primærøkere fra nord, så er landsdelen fortsatt kjerneområdet for rekruttering av studenter til UiT.

Universitetet i Tromsø har en liten økning i antall primærøkere fra de fleste fylkene utenfor Nord-Norge i 2011. Disse utgjør en andel på ca. 27 % av primærøkerne til UiT. Blant fylkene utenfor Nord-Norge rekrutterer universitetet flest primærøkere fra Oslo, etterfulgt av Akershus og Sør-Trøndelag. I forhold til 2010 taper UiT terreng i Oslo med en nedgang på 2,17 %, mens antall søkere går opp både i Sør-Trøndelag, med 32 % (33 flere søkere), og Akershus, med 14,6 % (18 flere søkere). Det fylket UiT hadde størst økning i sammenlignet med 2010, er Møre og Romsdal, der antall søkere gikk opp med ca. 62 % (24 flere søkere) sammenlignet med 2010.

Rekruttering av primærøkere til noen utvalgte utdanningsområder

De nye grunnskolelærerutdanningene ble lyst ut for første gang i 2010. Som eneste lærested i landet har UiT valgt å organisere utdanninga som en femårig integrert mastergradsutdanning. I 2010 kunne UiT ikke se en umiddelbar effekt av denne omlegginga, og søkertallene har ikke endret seg vesentlig i 2011. Lærerutdanninga for 5.–10. trinn har en økning på 4 %, noe som utgjør 4 flere søkere sammenlignet med året før. Lærerutdanninga for 1.–7. trinn har en nedgang på 14 %, det vil si 10 færre søkere sammenlignet med 2010. UiT vil følge med på den videre utviklingen i rekrutteringen til lærerutdanningene i de kommende utdanningsmeldingene.

⁵² Her oppgis søkertall per mai i søknadsåret.

Fra og med 2011 ble det for første gang gitt tilleggs poeng ved opptak til høyere utdanning til elever som har valgt andre fremmedspråk enn engelsk i videregående opplæring. Det ser ikke ut til at dette tiltaket har hatt en merkbart effekt i rekrutteringen av søkere til språkfagene. Bachelorprogrammet i språk og litteratur hadde en nedgang i antall primærsøkere i 2011 på ca. 34 %.

Når det gjelder realfagene, har UiT fortsatt noen utfordringer når det gjelder rekruttering. Både søker- og studenttallene er lave, og UiT har kapasitet til å ta opp langt flere studenter på disse fagene enn det som gjøres i dag. Det er imidlertid noen positive utviklingstrekk sammenlignet med 2010. Både bachelorprogrammet i biologi, klima og miljø og bachelorprogrammet i geologi hadde i 2011 en økning i antall primærsøkere i hovedopptaket på henholdsvis 26 % (som utgjør 6 søkere) og 25 % (også 6 søkere).

Sammenlignet med i 2010 har universitetet en nedgang i antall primærsøkere på alle de treårige ingeniørstudiene, bortsett fra bachelorprogrammet i prosess- og gassteknologi, som hadde en økning på ca. 57 %. Med tanke på at universitetet hadde en liten økning i antall søkere til forkurset for ingeniører og 3-semesterordningen i 2011, vil det bli spennende å se om dette vil bidra til en bedring i søkertallene for 2012.

UiT rekrutterer mange primærsøkere til de økonomiske og administrative utdanningene. Dette fagområdet holder fortsatt stand sammenlignet med 2010. UiT kan også vise til et høyt antall primærsøkere til studieprogram hvor det tradisjonelt er stor konkurranse om plassene. Dette gjelder blant annet profesjonsstudiet i medisin, integrert mastergradsprogram i rettsvitenskap, bachelorprogram i fysioterapi, bachelorprogram i sykepleie og årsstudium i psykologi.

Oppfølging av målsettingen og vurdering av vårens tiltak

Ettersom det er vanskelig å måle effekten av hvert enkelt rekrutteringstiltak som igangsettes, må man heller vurdere om tiltakene samlet sett har en ønsket effekt.

Som nevnt over, spesifiserer UiT i sin nåværende handlingsplan at universitetet skal ha en økning til 3200 primærsøkere innen 2013. Denne målsettingen ble nådd allerede i 2009, da UiT hadde en økning på 18,75 % – totalt 3627 primærsøkere. Selv om universitetet ikke har hatt en like stor økning de senere år, har det så langt i strategiperioden likevel vært en økning hvert eneste år. Rekrutteringstiltakene synes derfor å ha vært vellykket.

UiT er også på god vei til å nå handlingsplanens målsetting om at andelen sørnorske primærsøkere skal være på 28 % innen utgangen av 2013. I 2011 var denne andelen på 27 %. Som et ledd i målsettingen om å øke rekrutteringen fra sør, vil UiT bruke funn fra undersøkelsen *Nord-Norge som studentregion* i sine rekrutteringskampanjer. Undersøkelsen, som ble utført våren 2010 i et samarbeid mellom UiT, Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad, hadde sørnorske studenter i Nord-Norge og avgangselever i Sør-Norge som målgruppe. Målet med undersøkelsen var å avdekke generelle holdninger til Nord-Norge og til Nord-Norge som studiested blant elever og studenter fra sør, samt å bedre forstå hvilke faktorer som motiverer valg av utdanningssted og -institusjon. Undersøkelsen har gitt UiT mer kunnskap om hvorfor sørnorske elever/studenter velger – eller ikke velger – å studere ved institusjonen. Den har også frambragt kunnskap om hva studiesøkere etterspør når de skal velge studiested.⁵³ Undersøkelser blant UiTs egne studenter har avdekket at institusjonen har mye av det som potensielle studenter etterspør. Disse ulike funnene vil bli brukt i rekrutteringsarbeidet for våren 2012.

⁵³ For nærmere informasjon om konkrete funn, se utdanningsmeldinga for studieåret 2009/2010.

Ettersom målsettingene fastsatt i UiTs handlingsplan for 2009–2013 ble nådd allerede i 2009, kan det se ut som om UiT har satt seg for beskjedne mål for inneværende strategiperiode. Men den positive utviklingen i antall primærøkere viser at universitetet har tatt noen riktige valg med hensyn til rekrutteringstiltak, og at en videre satsing på allerede etablerte tiltak er den rette veien å gå. Selv om UiT har en positiv utvikling i antall primærøkere, innebærer dette likevel ikke at universitetet ikke har et forbedringspotensial i rekrutteringsarbeidet.

Utfordringer i rekrutteringsarbeidet

I perioden fra primærøkerne har søkt opptak til UiT fram til studiestart, mister universitetet mange potensielle studenter. I 2011 sendte UiT ut tilbud om opptak til 4076 søkere.⁵⁴ Av disse takket 2542 søkere ja til plassen, og ved studiestart var det 2281 av disse som møtte opp. Med andre ord hadde hele 1534 studiesøkere i utgangspunktet valgt UiT som sitt studiested, men takket likevel nei til tilbudet om studieplass. 341 søkere som hadde fått tilbud om studieplass og i tillegg takket ja til tilbudet, møtte ikke opp ved studiestart. Flere av fakultetene har tatt opp denne problematikken, og disse har allerede igangsatt ulike tiltak for å prøve å forhindre dette frafallet. Førstegangstjeneste, tilbud om studieplass ved andre læresteder eller jobbtillbud nevnes av fakultetene som mulige forklaringer på hvorfor studenter som har fått tilbud om studieplass, takker nei eller ikke møter opp. Universitetet har ikke god nok kunnskap om hvorfor institusjonen mister så mange søkere i tidsrommet fra søknadsfristen til studiestart. Uten denne kunnskapen er det vanskelig å sette inn målrettede tiltak for å begrense frafallet. Universitetet bør derfor i løpet av 2012 sette i gang en undersøkelse for å avdekke årsakene til frafallet og så bruke funnene til å sette i verk konkrete tiltak for å begrense frafallet.

UiT har i liten grad konkurranse om studieplassene. Kun 14 av 81 de studieprogrammene som ble utlyst via Samordna opptak, var i 2011 adgangsregulerte. En økning i søkertallene til adgangsregulerte studieprogram vil likevel ikke føre til flere studenter ved UiT. Universitetet har mange studieprogram med ledig kapasitet, og dersom studenttallet ved universitetet faktisk skal øke, så er det disse studieprogrammene som må rekruttere flere søkere. Universitetet bør derfor iverksette rekrutterings-tiltak som er mer målrettet mot konkrete studieprogram.

Som vist ovenfor, hadde UiT mellom 2010 og 2011 en nedgang på 13,3 % i antall utsendte tilbud om opptak til 2-årige og erfaringsbaserte mastergradsprogram. Det er fakultetene som selv har ansvar for rekrutteringen til disse studieprogrammene. Kun Helsefak og HSL-fak har problematisert den svake rekrutteringen til enkelte av sine masterprogram, og redegjort for hvilke tiltak som har blitt iverksatt eller skal iverksettes. For å unngå en ytterligere nedgang i rekrutteringen til 2-årige og erfaringsbaserte mastergradsprogrammer det viktig at fakultetene tar tak i denne utfordringen og setter inn konkrete rekrutteringstiltak. Fra sentralt nivå bør man legge til rette for at søknad om opptak til mastergradsprogrammene synliggjøres på en god måte på uit.no – både ved høstens- og vårens søknadsperiode. Det bør også vurderes om rekrutteringsarbeidet til UiTs 2-årige og erfaringsbaserte masterstudier bør koordineres på en annen måte. Organiseringen av rekrutteringsarbeidet ved UiT er fordelt på ulike aktører. Avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt (KSA) har et overordnet ansvar for rekrutteringen til grunnstudier lyst ut via Samordna opptak. Dette rekrutteringsarbeidet gjøres i samarbeid med fakultetene. Fakultetene setter også i gang egne rekrutteringstiltak til grunnstudiene som ikke involverer KSA. Fakultetene har hovedansvar for rekrutteringen til 2-årige og erfaringsbaserte mastergradsprogram, Avdeling for utdanning har et hovedansvar for rekruttering av internasjonale studenter, mens fakultetene og U-vett har ansvar for rekruttering til etter- og videreutdanningsstudier. Hovedutfordringen med denne organiseringen er å koordinere rekrutteringsarbeidet – både mellom de ulike nivåene og de mellom ulike enhetene – på en slik måte at rekrut-

⁵⁴ Dette inkluderer supplering, etterfylling og restetorg.

teringstiltakene henger sammen, og at den samlede ressursbruken er optimal. Tilbakemeldingene fra fakultetene er at samarbeidet med KSA og de andre fakultetene ikke er ideelt. Dette handler om dårlig informasjonsflyt og koordinering, samt manglende mulighet til å påvirke opplegget for rekruttering av studenter til grunnstudiene. Dette er noe universitetet må ta med seg i det videre rekrutteringsarbeidet.

Registrerte studenter

Tabell 5 viser utviklingen i antall registrerte studenter fordelt på fakultet ved UiT høsten 2010 og 2011. Tallene inkluderer ikke ph.d.-studenter.

Tabell 5: Registrerte studenter høsten 2010 og 2011, fordelt på fakultet

Fakultet	2010	2011	Endring 2010–2011
Helsefak	2953	2723	-8,4
HSL-fak	2717	2702	-0,5
BFE-fak	1033	1103	6,4
NT-fak	769	883	12,9
Jurfak	543	555	2,2
Kunsthak,	185	205	9,8
Uspesifisert ⁵⁵	702	839	16,3
Totalt antall registrerte studenter	8902	9010	1,2

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Som det framgår av tabellen, er det en liten økning i antall registrerte studenter fra 2010 til 2011. Helsefak og HSL-fak har en nedgang, mens de andre fakultetene opplever en økning. UiT har hatt en positiv utvikling i antall registrerte studenter hvert eneste år i inneværende strategiperiode.

Oppsummering

Etter fusjonen har Universitetet i Tromsø hatt en positiv utvikling i søkertallene. Universitetet har rekruttert langt flere primærsøkere enn det som var målsettinga for inneværende strategiperiode. I tillegg har universitetet et stort lokalopptak som fungerer som en viktig rekrutteringsarena. Slikt sett kan det se ut som om UiT langt på vei har lyktes i rekrutteringsarbeidet. Likevel står universitetet overfor noen utfordringer dersom institusjonen skal klare å sikre en god og stabil rekruttering av studenter som holder et faglig høyt nivå. Ikke minst det å få opp kvaliteten på søkermassen er noe som bør gis prioritet, sett i lys av den svake statistikken på frafall, gjennomføring og oppfylging av aktivitetskrav som ble presentert i kapittel 4 og 5.

Ifølge Kunnskapsdepartementets *Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011* (se fotnote 18, kapittel 3) vil en ungdomsbølge treffe Norge de neste 10 årene, og det forventes at dette vil føre til

⁵⁵ I tallet inngår enkeltemnestudenter på alle nivå, innreisende utvekslingsstudenter, samt studenter tilknyttet Universitetsstudiene på Svalbard og Kirkelig utdanningscenter.

en betydelig økning i antall studenter. Veksten i ungdomskullene (19–29 år) vil ikke være tilsvarende for Nord-Norge som for resten av landet. På grunn av den demografiske utviklingen vil UiT være nødt til å rekruttere bedre i Sør-Norge for å fortsatt ha en positiv utvikling i søkertallene. Økningen i andelen primærseekere fra Sør-Norge har vært stor i inneværende strategiperiode, og UiT er nær ved å innfri målsettinga om 28% studenter fra sør. Samtidig taper UiT terreng i Nordland, en utvikling som startet i 2009. Med tanke på at Nord-Norge utgjør UiTs primære rekrutteringsområde, er det uheldig at søknadstallene herfra går ned. Selv om UiT har som målsetting at antall primærseekere skal øke i Sør-Norge spesielt, er det viktig at universitetet ikke glemmer egne nærområder.

Avstanden mellom antall seekere og planlagte studieplasser er fortsatt stor for mange av UiTs studieprogram. Flere av studieprogrammene innenfor realfagene og språkfagene har en nedgang i søker-tallene sammenlignet med 2010. Dette er studieprogram som i utgangspunktet har få studenter, og en ytterligere nedgang i søkertallene vil være uheldig. Det må derfor være et mål å opprettholde studentkullene på en størrelse som kan forsvares både med hensyn til faglige aspekter, læringsmiljø og bruk av ressurser i forhold til antall studenter.

UiT har fortsatt få studieprogram som er adgangsregulerte. Adgangsregulerte studieprogram som juss, økonomi og administrasjon og flere av helsefagene har gode søknadstall. Konkurransen om studieplassene kan være positivt fordi at universitetet da rekrutterer studenter med høyt faglig nivå, som igjen sannsynligvis vil føre til at flere studenter vil kunne gjennomføre studiet på normert tid. Men en økning i søknadstallene på studieprogram som allerede har gode søknadstall vil for UiT ikke føre til at institusjonen får flere studenter. Det er derfor viktig at en eventuell videre økning i antall primærseekere kommer på program med ledig kapasitet.

Dersom UiT får minimert frafallet i perioden fra søkerne har søkt opptak ved UiT til de møter opp i Tromsø ved studiestart, vil dette ha en positiv effekt på studenttallene. Dette er seekere som i utgangspunktet har planlagt å studere ved UiT, men som av ulike grunner ombestemmer seg. Universitetet bør derfor i det videre rekrutteringsarbeidet undersøke hvorfor mange studiesøkere velger institusjonen bort, og i siste fase sette inn ekstra tiltak for å beholde flere av disse søkerne.

Mål og handlinger

Mål

- Antall primærseekere til UiT skal øke, spesielt antallet fra Sør-Norge.

I 2012 skal:

- UiT undersøke effekten av de gjennomførte rekrutteringstiltakene
- UiT videreføre igangsatte rekrutteringstiltak i henhold til handlingsplanen
- UiT ha en gjennomgang av arbeidsdelingen mellom enhetene som er involvert i rekrutteringsarbeidet slik at dette arbeidet blir koordinert på en best mulig måte
- UiT gjennomføre en undersøkelse for å avdekke årsaker til frafall blant egne studiesøkere

KAPITTEL 7

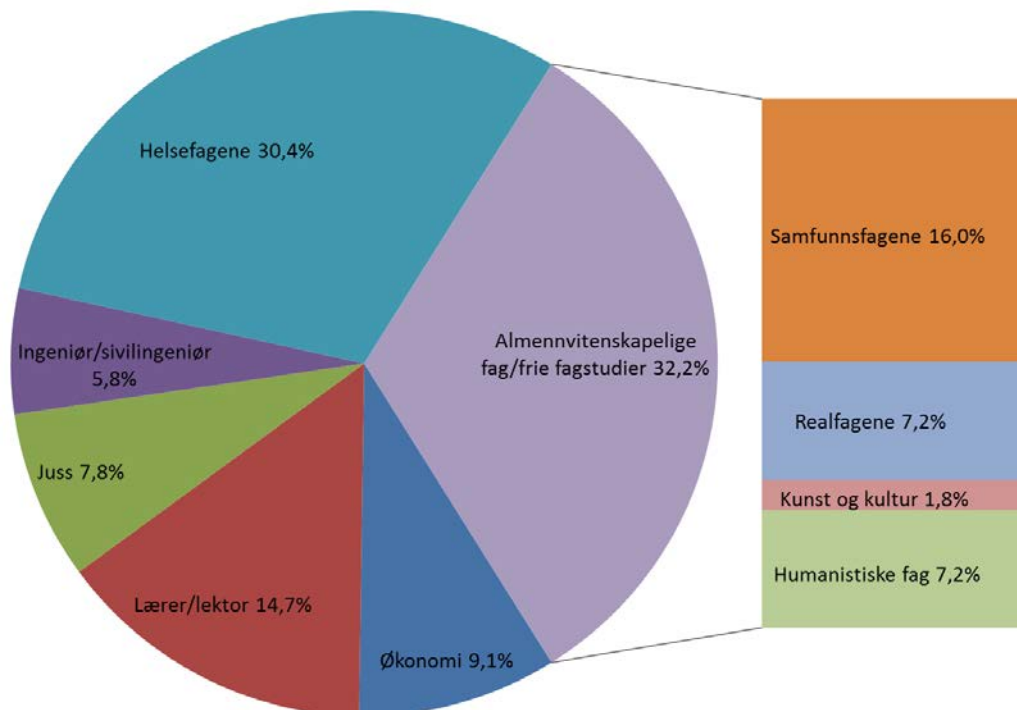
UTVIKLING AV STUDIETILBUDENE

Universitetet i Tromsø skal ha gode og relevante utdanningstilbud basert på forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid. Universitetet skal opprettholde bredde og mangfold i sitt samlede utdanningstilbud.

Fra *Strategidokumentet for Universitetet i Tromsø 2009–2013*

Videre utvikling av studietilbudene

Universitetet i Tromsø har i dag et studietilbud som dekker et bredt spekter av utdanninger, fra rene profesjons-/yrkesutdanninger til tradisjonelle disiplinære universitetsutdanninger. Diagrammet nedenfor viser andelen studenter på allmennvitenskapelige fag/frie fagstudier og på profesjonsstudier og utdanninger med en klar yrkesprofil. Hele 67,8 % av studentene går på profesjons-/yrkesrettede studium, mens 32,2 % går på allmennvitenskapelige fag/frie fagstudium. Dette viser at UiT har en tydelig profesjons-/yrkesprofil i studietilbudet.

Studieprogrammene ved UiT skal være attraktive for både søkere og arbeidsliv. Kompetansebehovet i samfunnet er i stadig endring, og en kontinuerlig utvikling i studieporteføljen er en forutsetning for at UiT skal løse sitt samfunnsoppdrag og utvikle seg som institusjon. Studietilbudene må derfor ikke være utformet en gang for alle. For å imøtekomme behovene i arbeidslivet på en fullgod måte, må universitetet greie balansekunsten mellom økonomiske hensyn og mer strategisk og langsiktig tenkning.

Utover satsingen på lærerutdanninga og oppbyggingen av mastergradsprogram for de tradisjonelle høyskoleutdanningene er det i strategiplanen for 2009–2013 lagt få føringer for prioritering av fag og ressurser når det skal opprettes nye studietilbud. Utviklingen i studieprogramporteføljen de siste årene viser at det er nødvendig å fastsette hvordan framgangsmåten skal være når nye studietilbud skal etableres, samt hvordan UiT skal prioritere mellom store satsinger innen utdanningsfeltet. Dette ble diskutert i sak *S 32-11 Utvikling av studieporteføljen ved Universitetet i Tromsø*, der universitetsstyret besluttet at en prioriteringsplan for større satsinger på nye utdannings- og forskningsfelt skal på plass i løpet av våren 2012.

Den videre utviklingen av studieprogrammene må koples tettere til kvalitetssikringen av utdanningsvirksomheten. Gjennom studentevalueringer og læringsmiljø-, kandidat- og arbeidslivsundersøkelser henter UiT inn informasjon som gir et godt grunnlag for å utvikle stadig bedre utdanningstilbud. Arbeidet med studietilbudene må også ses i sammenheng med samfunnskontrakten, SAK-prosessen og Råd for samarbeid med arbeidslivet (se kapittel 8). Dette er nødvendig for å sikre at de interne prioriteringene tar hensyn til arbeidslivets kompetansebehov, faglige tyngdepunkt, rekrutteringssituasjonen og arbeidsdelingen mellom utdanningsinstitusjonene i nord.

Gjennomgang av studieprogramporteføljen i 2010/2011

Våren 2010 oppnevnte styret en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å gjennomgå studieprogramporteføljen og legge fram forslag om en reduksjon i studietilbudet. Den sentrale arbeidsgruppen ble ledet av prorektor for utdanning og bestod for øvrig av representanter fra alle fakultet, Studentparlamentet og Avdeling for utdanning. Arbeidsgruppen fastsatte vurderingsfaktorer og kriterier til bruk i fakultetenes gjennomgang av studietilbudene. Arbeidet er nærmere beskrevet i sak *S 19-11 Gjennomgang av studieprogramporteføljen ved Universitetet i Tromsø og forslag til studieprogramportefølge for studieåret 2012/2013*. Gruppen avsluttet sitt arbeid våren 2011, og her gis en kort presentasjon av resultatet.

Helsefak la ned to erfaringsbaserte mastergradsprogram – folkehelsevitenskap (engelskspråklig) og barn og unges psykiske helse, samt årsstudiet i medisinske fag. Fakultetet melder samtidig om at de planlegger å opprette et nytt studietilbud på 50 stp innenfor helsevitenskap, som skal erstatte årsstudiet. Høsten 2011 fikk fakultetet godkjent oppretting av et nytt bachelorgradsprogram i farmasi/reseptar og et toårig mastergradsprogram i farmasi. Som en følge av dette vil dagens femårige integrerte mastergradsprogram i farmasi etter hvert bli faset ut.

HSL-fak la ned årsstudiene i allmenn språkvitenskap og antikkens kultur, samt studieretninger i lingvistikk, finsk, fransk, tysk og allmenn litteraturvitenskap. Studieretningene har inngått i ett eller flere program både på bachelor- og masternivå, samt lektorutdanningai språk og samfunnsfag. Nedlegging av studieretningene på masternivå medfører at studentene ved UiT ikke har mulighet til videre studier innenfor flere av fremmedspråkene etter fullført bachelorgrad.

NT-fak la ned bachelorprogrammet i datasikkerhet og studieretningen datasikkerhet i det engelskspråklige mastergradsprogrammet i matematikk. Høsten 2011 fikk fakultetet godkjent oppretting av et nytt bachelorgradsprogram i matematikk og finans med oppstart høsten 2012, samt en toårig engelskspråklig master i matematikk og finans med oppstart høsten 2013.

Kunsthøgskolen, BFE-fak og Jurfak har også vurdert sine studietilbud i forhold til kriteriene som ble fastsatt for gjennomgangen, men har ikke foreslått noen reduksjoner i sine porteføljer.

Fakultetene har hatt ulike tilnærminger til prosessen, og deres tilbakemeldinger i saken er varierende, både med hensyn til omfang og beskrivelse av prosessen. Det kan derfor stilles spørsmål til om det ble gjort et grundig nok arbeid ved alle fakultet. Unntaket er HSL-fak som gjorde en systematisk og grundig gjennomgang av hvert enkelt studieprogram, og som av økonomiske hensyn valgte å legge ned flere studieretninger innenfor språk- og litteraturfagene. Fakultetet så ikke at de hadde økonomisk evne til å opprettholde studieprogram med få studenter. Nedlegging av disse sentrale humanistiske fagene kan svekke UiTs status som breddeuniversitet. Å legge ned studieretninger på masternivå bryter dessuten med en lang universitetstradisjon som baserte seg på å tilby helhetlige løp. Saken vakte derfor stor debatt og en del uro ved fakultetet.

Omfanget av studie- og emnetilbudet

Tabellen under gir en oversikt over utviklingen i antall studieprogram ved UiT fra høsten 2009 til og med høsten 2012. Universitetet har i tillegg en rekke videreutdanninger og eksternt finansierte studietilbud av ulikt omfang.

Tabell 1: Utviklingen i studieprogramporteføljen⁵⁶

	Høsten 2009	Høsten 2010	Høsten 2011	Høsten ⁵⁷ 2012
Bachelorprogram og 4-årig allmennlærerutd.	65	66	62	64
Integrert master 5-årig	13	15	15	14
Profesjonsstudier med egen grad	2	2	2	2
Masterprogram, 1,5- og 2-årig	50	55	57	59
Årsstudium	13	13	19	19
Totalt	143	151	155⁵⁸	158

Kilde: Felles Studentsystem (FS) og Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Tallene viser at studieprogramporteføljen har økt siden 2009. Økningen skyldes hovedsakelig at det er opprettet flere årsstudier og masterstudier. I disse tallene inngår også studieprogram som er vedtatt nedlagt, men som fortsatt har studenter med rett til å fullføre studiet de har påbegynt. Det tar altså en viss tid før eventuelle nedlegginger gir utslag i universitetets totale portefølje, samtidig som nyopprettinger telles med fra det året første opptak blir gjort.

⁵⁶ Tabellen inneholder kun oversikt over studieprogram som er 100 % internfinansiert over universitetets grunnbevilgning.

⁵⁷ Studietilbud med oppstart høsten 2012 ble vedtatt av styret i november 2011.

⁵⁸ Antall bachelorprogram, årsstudier og totalt antall studieprogram for høsten 2011 er justert i forhold til det som var oppgitt i utdanningsmeldinga for 2009/2010.

Tabell 2 viser antall aktive emner ved UiT de siste tre studieårene. Videreutdanningsemner og ph.d.-emner er ikke tatt med i tabellen. Emneporteføljen har vært forholdsvis stabil i perioden etter fusjonen.

Tabell 2: Utviklingen i emneporteføljen⁵⁹

	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Totalt	2099	2149	2093

Kilde: Felles Studentsystem (FS)

Økningen vi ser for studieåret 2010/2011, svarer til økningen i studieprogramporteføljen for samme år og er hovedsakelig knyttet til oppretting av nye masterstudier. Studieåret 2011/2012 er emneporteføljen på samme nivå som 2009/2010.

Fleksibel utdanning

Høsten 2011 presenterte Norgesuniversitetet resultatet av *Digital tilstand 2011*, en undersøkelse som beskriver status og utvikling innen bruk av digitale verktøy og medier i høyere utdanning. Undersøkelsen viser at studenter ønsker seg en mer fleksibel studiehverdag og mer fleksible studietilbud. De forventer bruk av moderne digitale verktøy i læringen, og UH-sektoren har en jobb å gjøre for å innfri disse forventningene. UiT ønsker å imøtekomme denne interessen og har som mål å bli nasjonalt ledende og nyskapende på feltet.

UiT har erfaring med utvikling av ulike former for fleksible studier gjennom flere år, og den videre satsingen skal bygge på den kompetansen og de erfaringer som fagmiljøene allerede har opparbeidet seg. Prosjektet *Fleksibel utdanning 2011–2014* er satt i gang for å fremme arbeidet med fleksibel utdanning ved UiT. Prosjektet har fått i oppgave å tildele 3 millioner hvert år i fire år til fagmiljø som utvikler ikt-støttede studietilbud. I kriteriene for tildeling av prosjektmidler legges det blant annet vekt på at ikt skal inngå som en naturlig del av undervisningen og læringsaktivitetene i studiet, at studentene skal gis bedre tilgang til undervisning og læringsaktiviteter, og at ikt og fleksible læringsformer skal føre til økt kvalitet i studiene. De første prosjektmidlene ble tildelt i oktober 2011. Det kom inn 9 søknader fra 5 fakultet, og prosjektene spenner over et bredt spekter av tema.

BFE-fak fikk midler til å utvikle en studierelevant og faglig basert nyhetstjeneste i Fronter for det nettbaserte masterstudiet i strategisk ledelse og økonomi. Fakultetet fikk også midler til å utvikle en egen app som skal øke tilgjengeligheten til læringsressursene i det aktuelle studieprogrammet.

HSL-fak ble tildelt midler til å utvikle fleksible førstesemesterstudier i seks ulike studieprogram. Fakultetet har tilbudt nettbaserte førstesemesterstudier i sosiologi, historie og dokumentasjonsvitenskap siden høsten 2010. Fra og med høsten 2011 tilbyr fakultetet også nettbaserte studier i lingvistik, tysk og pedagogikk. HSL-fak fikk også midler til et prosjekt som skal fremme nytenking rundt digitalisering av eksamen i fleksible studier, og til et pilotprosjekt for oppstart av bibliotek- og arkivutdanning i Mo i Rana.

⁵⁹ Tallene er hentet fra FS 220.001 *Emnetabell* og tar utgangspunkt i første og siste termin for undervisning i emnene. Vedtak om nedleggelse av et emne skjer ofte en viss tid etter at siste undervisning faktisk ble holdt. Et emne kan derfor bli lagt ned i FS bakover i tid, dvs. at termin for siste undervisning blir registrert i ettertid. Emner som er registrert nedlagt, kan også gjenåpnes. Opplysningene i emnetabellen vil følgelig ikke være statistiske data.

Kunstfak fikk midler til å utvikle et nettstøttet innføringsemne med kunstfaglig profil for studenter ved Musikkonservatoriet og Kunstakademiet. De fikk også støtte til prosjektet *Fjern og nær – kunstfaglig undervisning og veiledning*, som er en musikkpedagogisk ikt-støttet videreutdanning rettet mot lærere i kulturskoler og videregående skoler.

Helsefak ble tildelt midler til prosjektet *E-læring i sykepleierutdanninga*– et prosjekt som skal videreutvikle fleksible undervisningsmetoder i desentralisert sykepleierutdanning.

NT-fak har fått støtte til fleksibilisering av førstesemesterkursene i matematikk, der de skal prøve ut nettbaserte varianter av obligatoriske kurs.

I tillegg til prosjektene som fikk økonomisk støtte i 2011, melder flere fakultet om pågående og planlagte prosjekter innenfor fleksibel utdanning.

Fagmiljøene har hovedansvaret for å iverksette arbeidet med utvikling og igangsetting av fleksible studietilbud. U-vett, Avdeling for IT og Avdeling for utdanning tilbyr nødvendige støttefunksjoner for fagmiljøene. Arbeidsfordelingen sikrer at både faglige, administrative og pedagogiske spørsmål blir ivaretatt. Men den økte interessen for fleksibel utdanning de siste årene byr også på noen utfordringer. Ifølge U-vett har ikke UiT kapasitet til å yte den pedagogiske og tekniske støtten som kreves hvis det blir en vesentlig økning i antallet fleksible studier. Videre melder Avdeling for IT om at det er utfordrende å koordinere og tilpasse ressursene som benyttes til teknologiske løsninger, slik at man kan møte forventningene om fleksible utdanningstilbud både internt ved UiT og fra omgivelsene.

I arbeidet med samfunnskontrakt er fleksible studier identifisert som en vesentlig kritisk suksessfaktor for den videre utviklingen av landsdelen. Det etableres derfor flere samhandlingspunkter, blant annet gjennom eCampus-programmet, som vil gi føringer for teknologivalg også for UiT. Målsetningen er å utvikle en felles infrastruktur som gjør samhandlingen mellom institusjonene enklere, og derigjennom styrke tilgangen på høyere utdanning i hele landsdelen.

Oppsummering

Antall studieprogram har økt siden 2009. Økningen var størst første året etter fusjonen, men tallene for 2011 og 2012 kan tyde på at veksten er i ferd med å flate ut. Noen studieprogram er dessuten vedtatt nedlagt og vil bli faset ut etter hvert som studentene på programmene fullfører.

Prosjektet *Fleksibel utdanning 2011–2014* er godt i gang, og de første tildelingene ble gjort i oktober 2011. Om lag 2 millioner ble da fordelt på ni ulike prosjekt ved fem fakultet. Felles for prosjektene er at de skal utvikle nettstøttede studietilbud som bidrar til å gjøre UiTs utdanninger mer tilgjengelige, styrke studiekvaliteten og gi mer kunnskap om pedagogisk bruk av ikt.

Mål og handlinger

Mål

- UiT skal utdanne kandidater som er attraktive på arbeidsmarkedet nasjonalt og internasjonalt. Utforming av relevante studieprogram skal skje gjennom god samhandling med arbeids- og samfunnsliv.

I løpet av 2012 skal:

- universitetsstyret vedta en prioriteringsplan for større satsinger på nye utdannings- og forskningsfelt ved UiT
- arbeidet med den videre utviklingen av studieprogrammene kobles tettere til arbeidet med kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten, Samfunnskontrakten, SAK-prosessen og Råd for samarbeid med arbeidslivet

Mål

- UiT skal bli nasjonalt ledende innen fleksible utdanninger.

I løpet av 2012 skal:

- styringsgruppen for *Fleksibel utdanning 2011–2014* rapportere om status for prosjektet

KAPITTEL 8

SAMARBEID MED ARBEIDS- OG SAMFUNNSLIV

Yrkesrelevansen skal være tydelig. Det skal knyttes sterkere bånd mellom fagmiljøene og yrkeslivet.

Fra Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009–2013

Ifølge *Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009–2012* skal studia ha ein tydeleg yrkesrelevans, og det skal knyttast tettare band mellom universitetet og yrkeslivet. Fakulteta har utarbeidd nye strategidokument som gjeld frå hausten 2010, kor målet om samfunnsrelevans er nedfelt. Nokre av fakulteta har også utarbeidd årsplanar kor samfunnsaspektet er omsett i praktiske handlingar. I dette kapitlet vert det gjeve eksempel på ulike tiltak med jobb- og samfunnsrelevans som vart gjennomførte ved UiT i studieåret 2010/2011. Det dreier seg både om tiltak for å synleggjere jobsrelevansen av studia og tiltak for å knyte nærare kontaktar med arbeidslivet. Prosjekt som vert gjeve spesielt fokus er universitetsskolane og arbeidet med samfunnskontrakten og Råd for samarbeid med arbeidslivet.

Synleggjering av jobbmoglegheiter

Læringsmiljøundersøkelsen 2011 synte at medan studentane stort sett har god oversikt over kva for kompetanse studiet gir, har berre 64 % god eller svært god kjennskap til kva for karrieremoglegheiter denne kompetansen opnar opp for. Bättre informasjon om karriere vart også etterlyst av kandidatane som deltok i Kandidatundersøkelsen 2010 (jamfør fjorårets utdanningsmelding). Her har med andre ord universitetet eit forbettringspotensial.

Ettersom Kandidatundersøkelsen 2010 viste at utdanningane frå UiT er svært relevante, burde UiT i større grad bruke tidlegare studentar til å informere om kva for jobbar studia kan gje inngang til. Ein måte å gjere dette på er ved å leggje ut intervju på nettsidene kor tidlegare studentar fortel om egne arbeidserfaringar og nytta av utdanninga i eige stilling. Som nemnt i kapittel 2 av denne meldinga, har NT-fak gjort dette. NT-fak har også lagt ut ein brosjyre og ein videosnutt om jobbmoglegheiter på heimesida. BFE-fak har laga ein kortfilm om jobbmoglegheitar for biologer, som er lagt ut på heimesida til Institutt for arktisk og marin biologi.

Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging ved HSL-fak utførte i studieåret 2010/2011 ein vervekampanje for studiet i samfunnsplanlegging. Instituttet har vore i kontakt med skolane, der dei informerte elevane om studiet og kva for karrieremoglegheitar det gir. Ein informasjonsfoldar om studiet er sendt ut til vidaregåande skolar og politiske organisasjonar, og det er oppretta facebookside om studiet for både søkjarar, studentar og tidlegare studentar. Studiet organiserer eit eige forum for studentane kor dei kan treffe framtidige arbeidsgjevarar og byggje nettverk. Instituttet arrangerer også ein faglig-sosial dag kor studentane i sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging får møte tidlegare studentar, som fortel om eiga karriere, og også andre representantar for arbeidslivet. HSL-fak melder om at andre fagområde på fakultetet tilbyr tilsvarende arrangement.

Helsefak rapporterer om at Institutt for medisinsk biologi deltok på den internasjonale Bioingeniørdagen i april, kor instituttet hadde stand. Målet med denne dagen er å gi eit glimt inn i den spennande kvardagen til bioingeniørane. Elles har fakulteta hatt fokus på å inkludere informasjon om jobbmoglegheiter i studieplanane. UiT har òg synleggjort jobbmoglegheiter ved å lenkje frå egne studieprogrambeskrivingar til utdanning.no sine beskrivingar av jobbar som det aktuelle studieprogrammet opnar opp for.

Næringslivsretta tiltak drive av studentane

Ved Handelshøgskolen i Tromsø (HHT) har studentane sjølv teke mange flotte initiativ for å betre kontakten mellom studentar og næringsliv. Eitt eksempel på dette er nyskapinga HHT-dagen, som vart arrangert første gong hausten 2010. Målsettinga med arrangementet er å skape ein møteplass kor næringslivet og studentane ved HHT kan gjere seg kjende med kvarandre sin kompetanse og knytte kontaktar. Temaet for HHT-dagen 2010 var "Næringslivet i fremtiden". Dagen vart ein stor suksess. 120 studentar og 80 representantar for næringslivet deltok, og studentar og næringsliv fekk vist kva dei har å tilby kvarandre gjennom standar, presentasjonar og uformelle samtaler i pausane. Konferansen opna med at Bedriftskompetanse AS vart tildelt "Propellprisen" for deira store innsats for HHT-studentane. HHT-dagen vart gjenteke hausten 2011, med like stor oppslutning som i 2010. Arrangementet ser dermed ut til å ha etablert seg som eit arrangement mange ser nytta i.

HHT-dagen fekk då også våren 2011 BFE-faks nyinnstifta studentpris for det gode initiativ som her er teke for å betre kontakten mellom studentane og arbeids- og næringslivet. Denne prisen delte HHT-dagen med eit anna studentdrive tiltak, nemleg BCE Impulse. BCE Impulse er ei foreining stifta av studentar på masterprogrammet Business Creation and Entrepreneurship (BCE) ved handelshøgskolen. Foreininga har som hovudmål å bruke sin kunnskap om innovasjon og nyskaping til å betre levekåra i mindre utvikla område av verda. BCE Impulse sitt første prosjekt er i Kenya, kor dei installerer solcellepanel på ein skole for funksjonshemma. Målet er å gi skolen og lokalbefolkninga moglegheita til å tene pengar gjennom småskala bedriftsaktiviteter som krev energi (for eksempel lading av mobilbatteri, computerverkstader, søm på elektriske symaskinar og barberarverksemd). Prosjektet er eit flott eksempel på sosialt entreprenørskap og skal vidareførast av nye kull med studentar på BCE-programmet.

Eit anna tiltak som er drive av studentar ved handelshøgskolen, i samarbeid med Fiskerihøgskolen i Tromsø, er økonomi- og fiskerikonferansen "Håp i havet". Konferansen fungerer som ein møteplass for studentar, forskarar og næringsliv. Han vart våren 2011 arrangert for niande gong, og tema var "Framtida i nord – et hav av muligheter". Konferansen femna om tema som enorme fiskeressursar, olje- og gasseventyret, bioprospektering og aukande grad av internasjonalt samarbeid. På programmet stod det blant anna foredrag, bedriftspresentasjonar, standar og paneldebatt. Interesse for konferansen har vore aukande, og arrangementet oppnådde brei mediadekning.

Andre næringslivsretta tiltak

Det har ikkje vore arbeidd mykje med internshipordninga i studieåret 2010/2011, men arbeidet er no i gang igjen, og ein har planar om å trappe opp aktiviteten kraftig hausten 2012. UiT har sett fokus på arbeidet med internships ved å tilsetje to nye medarbeidarar på prosjektet frå sommaren/hausten 2011. Ideportalen.no, som er ein nasjonal nettstad som skal bidra til at fleire studentar utfører studentoppgåver i samarbeid med arbeids- og næringsliv, har det heller ikkje vore arbeidd mykje med i studieåret 2010/2011. Trass i dette er det no 38 nordnorske verksemder som er registrerte på portalen, mot 14 for eitt år sidan. På Karrieresenteret sin jobbmarknad formidlar UiT ledige stillingar som vert vurderte som særleg aktuelle for studentar og nyutdanna kandidatar frå UiT. Næringslivet vert oppmoda om å sende inn stillingsannonsar for vurdering. Denne tenesta har aukande pågang. Det ligg jamleg ute 8–20 annonsar. UiT ønskjer elles å møte studentane der dei er. Karrieresenteret oppretta difor i studieåret 2010/2011 ei eiga Facebookside, kor senteret gir informasjon om jobbrelevante tiltak, som rettleiingstilbod, kurs og ledige stillingar. Etter eitt år har sida 650 følgjarar og godt over 140 000 postviews.

Arbeidslivsdagen har vakse jamt og trutt sidan oppstarten i 2006. Då deltok 23 verksemder, og 500–750 studentar, tilsette og representantar frå næringslivet var innom messeområdet. I 2010 var 90 verksemder representerte, og rundt 1500 studentar vitja arrangementet. Hausten 2011 var pågangen av verksemder som ville vere med, større enn nokon gong før. Nær 100 verksemder deltok, og ein måtte operere med ventelister for bedrifter som ønskte å delta på arrangementet. Stadig fleire nordnorske miljø ser nytta av dagen, og tilbakemeldingane på arrangementet er svært gode. Men grensa for arrangementet er no nådd. Skal ein auke kapasiteten, må arrangementet inn i nye lokale. Her kan òg nemnast at universitetet i samband med tautdanning.no si utdanningsmesse i Tromsø i januar 2011 arrangerte open dag ved for elevar i vidaregåande skole, med godt oppmøte.

NT-fak har utvikla tenesta “Abonner på nyheter fra NT-fak”. Våren 2011 gjekk fakultetet også i gang med prosjektet “Skolelaboratoriet i realfag og teknologi”, som har som målsetjing å styrkje samarbeidet mellom UiT og skoleverket. Prosjektet organiserer og utviklar tilbod innan realfag og teknologi til elevar og lærarar i ungdomsskolen og vidaregåande skole. Gjennom eit RDA-finansiert forprosjekt har ein kartlagt ønske og behov, og tilbodet omfattar no elevaktivitetar, læraraktivitetar og ressursar innafor ei rekkje fagområde. NT-fak tilbyr allereie eit vidt spekter av spennande aktivitetar, frå korte forelesingar (på campus eller ute i skolen) via øvingar/eksperiment til heildagsbesøk på campus med ei rekkje aktivitetar innlagt. Tilboda skal både støtte opp om realfagsundervisninga i skolen og synleggjere kva for karrierar og konkrete prosjekt dei ulike realfagsutdanningane opnar opp for. Fakultetet skal no søkje om midlar til permanent drift og vidare utvikling av skolelaboratoriet.

Norinnova AS (tidlegare Forskningsparken i Tromsø AS) arrangerer kvart år Næringslivsdagen, som er ein møteplass for bedrifter og potensielle arbeidstakarar. Programmet inkluderer foredrag, standar og sosiale møte. UiT var sterkt representert på Næringslivsdagen 2011. 30 studentar frå UiT deltok, og neste år planlegg ein å melde på 40 stykkjer. UiT ser på dette arrangementet som eit fint høve for studentar til å opparbeide seg kontaktar og eit nettverk i det lokale næringslivet i byen.

Handelshøgskolen i Tromsø arrangerte hausten 2011 seminaret “Forskningsbasert innovasjon og bedriftsetableringer” i samarbeid med TTO Nord, Karrieresenteret ved UiT, Innovasjon Norge og Norinnova. Her var karrieresenteret representert og informerte om internshipordninga ved UiT.

Eit anna viktig arrangement ved BFE-fak var Sedov-konferansen, som vart arrangert i september 2010. Sedov er det største seilskipet i verda. Eigaren er Murmansk State Technical University (MSTU), som har hatt eit langvarig samarbeid med UiT. Sedov la til kai i Tromsø i september 2010, med 25 russiske forskarar om bord. I samband med besøket vart det arrangert ein norsk-russisk konferanse om internasjonalt samarbeid innan fiskeri og fiskeriforvaltning, akvakultur og marin bioteknologi i Arktis. Målet med konferansen var å skape kontaktar mellom norske og russiske aktørar innan forskning, utdanning og næringsliv og samtidig fordjupe samarbeidet mellom UiT og MSTU innan fiskerifag. Den russiske delegasjonen møtte difor representantar frå BFE-fak, Nofima, Havforskningsinstituttet og Akvaplan-niva med fleire.

I samband med Sedov-besøket vart samarbeidsavtalen mellom UiT og MSTU innan fiskerifag fornya. I avtalen inngår ei årleg studentutveksling innan fiskeri og akvakultur. Utvekslinga vart gjennomført første gong hausten 2011, då begge institusjonane tok imot ein delegasjon med ni studentar og ein vitenskapleg tilsett frå samarbeidsinstitusjonen. Delegasjonen deltok på forelesingar innan marint orienterte tema. Deltakarane vart nærare kjent med ulike forskings- og undervisningsmetodar som vert nytta ved vertsinstitusjonen, og dei vitja viktige fagmiljø/verksemder i nærområdet. BFE-fak håper at prosjektet kan verte utvikla til eit meir omfattande opplegg i åra som kjem.

Universitetsskolane

Det har vore mykje fokus på lærarutdanningane i dei seinare år, og det er stor semje om at desse utdanningane må bli betre. I evalueringar av lærarutdanningane vert det ofte hevda at det ikkje er god nok kopling mellom praksis og teori. Kunnskapsdepartementet har difor kravd at praksisdelen skal utførast i eit tettare samarbeid mellom utdannar og praksissted. I ein rapport frå SINTEF frå 2011 vert det å styrkje samarbeidet mellom lærarutdannarane og øvingsskolane framheva som eit av dei viktigaste tiltaka for å heve kvaliteten i lærarutdanningane.⁶⁰ Andre tiltak som vert vurderte som viktige, er å oppdatere lærarutdannarane på dagens skolekvardag og å styrkje relevansen av undervisninga for yrkesutøvinga. I Tromsø sette ein hausten 2011 i gang eit samarbeidsprosjekt mellom universitetet og skolane som har potensiale til å oppnå alt dette, nemleg universitetsskolane. Fire barneskolar og to ungdomsskolar i Tromsø har fått status som universitetsskolar. I desse skolane skal forskarar, studentar og lærarar arbeide saman i prosjekt som skal vere skolerrelevante, og som inneber ei gjensidig oppbygging av kunnskap og kompetanse for deltakarane. Gjennom å lære studentane opp i forskings- og utviklingsarbeid legg ein grunnlaget for å innføre meir forskingsbasert kunnskap i skolen, samtidig som ein oppnår ei tettare kopling mellom teori og praksis og mellom universitet og skolar.

Universitetsskolane vart til i eit samarbeid mellom UiT og Tromsø kommune. Universitetet i Oslo har også kome inn som samarbeidspartnar med eit liknande prosjekt. I første omgang har universitetsskoleprosjektet i Tromsø som mål å kome i gang med ti prosjekt, men samarbeidet med Universitetet i Oslo gjer at skolane i Tromsø kommune vil kunne dra vekslar på ein monaleg større kunnskapsbase. Prosjektet har motteke støtte frå Utdanningsfondet ved HSL-fak, og det er også søkt om RDA-midlar.

⁶⁰ Håkon Finne, Heidi Jensberg, Bjørg Eva Aaslid, Halvdan Haugsbakken, Ida Holth Mathiesen & Siri Mordal (2011) *Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningen blant studenter, lærerutdannere, øvingslærere og rektorer*. SINTEF, rapport A18011.

Samfunnskontrakt og Råd for samarbeid med arbeidslivet

Kunnskapsdepartementet stilte hausten 2010 krav om at dei høgre utdanningsinstitusjonane skal utforme ein samfunnskontrakt kor dei formelt forpliktar seg til å møte behova i samfunnet. Dei nordnorske institusjonane fekk i oppdrag av departementet å utvikle eit pilotprosjekt på området.

Institusjonane utforma først eit felles grunnlagsdokument for arbeidet. Hausten 2011 vart det arrangert eit møte ved UiT kor dei tre fylkeskommunane, Helse Nord, KS og NHO i dei tre nordlege fylka var inviterte med. Kunnskapsministeren var også til stades. På møtet vart grunnlagsdokumentet diskutert, i tillegg til viktige punkt som deltakarane meinte bør takast med i ein samfunnskontrakt. Rådet for høgre utdanning i Nord-Noreg har nå utforma ein felles samfunnskontrakt, som vart sendt over til Kunnskapsdepartementet den 22.12.2012. Intensjonen bak samfunnskontrakten er å skape:

- ein betre og breiare dialog mellom utdanningsinstitusjonane og arbeidslivet (offentleg sektor, næringsliv, regionale myndigheiter)
- eit betre og gjensidig forpliktande samarbeid mellom universiteta og høgskolane

I tildelingsbrevet for 2011 vart dei høgre utdanningsinstitusjonane pålagt å etablere råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA). Målet med dette er å formalisere samarbeidet mellom institusjonane og arbeidslivet for å gjere dette meir strukturert og systematisk. På denne måten ønskjer ein å skape studium som møter behova i samfunnet, og som er attraktive for studentane. Institusjonane kunne sjølv setje saman råda, så lenge partane i arbeidslivet og studentane var representerte. Andre institusjonar har valt å ha medlem berre frå eige fylke, men Universitetet i Tromsø ser seg sjølv som ein viktig institusjon for heile landsdelen og ser det difor som naturleg å ha representasjon frå heile landsdelen i sitt RSA. Rådet skal i løpet av 2012 utarbeide ein strategi for samarbeid med arbeidslivet som skal vere forankra i leiinga ved institusjonen og ha klare mål og kriterium for måloppnåing. Universitetsdirektøren har uttalt at UiT sitt RSA må verte brukt konstruktivt i strategiske spørsmål. Rådet bør mellom anna verte rådspurd i saker knytt til studieportefølje og fagleg utvikling.

RSA og arbeidet med samfunnskontrakt er overlappende. Begge har til formål å styrkje samhandlinga mellom institusjon og arbeids- og næringsliv. Det vert difor foreslått i utkastet til samfunnskontrakt for Nord-Noreg å samordne dei to tiltaka ved at iallfall nokre av dei eksterne representantane i RSA møter på det årlege møtet om samfunnskontrakten for Nord-Noreg.

Med innføringa av samfunnskontrakt og RSA må universiteta innstille seg på ei langt sterkare yrkesretting av studia. Det er viktig at fagmiljøa ved UiT diskuterer kva dei kan gjere for å bidra til å innfri samfunnskontrakten. Dette arbeidet er allereie starta opp ved Kunstfak, som hausten 2011 hadde si rolle i UiT sitt arbeid med samfunnskontrakten oppe som eiga sak i fakultetsstyret. Samfunnskontrakten og samfunnsansvar vart også diskuterte i eit styreseminar våren 2011, og hausten 2011 arrangerte Karrieresenteret seminar om næringslivet sitt samfunnsansvar.

Innanfor helsesektoren går det allereie føre seg eit konkret samarbeidsprosjekt som er inspirert av samfunnskontrakten og SAK-samarbeidet. Prosessen tok til ved UiT. Etter fusjonen mellom Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø sette Helsefak i gang med å gå gjennom avtalene med praksisfeltet i Nord-Norge. Prosjektet hadde som mål å auke tilgangen på praksisplassar og slik styrkje rekrutteringa til helsetenesta og betre dekninga av helsepersonell i landsdelen. Det var difor eit mål å få på plass avtaler med alle kommunar og helseføretak i landsdelen. Hausten 2011 var ein kome langt

med dette arbeidet, men no fann ein ut at ein på bakgrunn av SAK og arbeidet med samfunnskontrakt skulle invitere med dei andre nordnorske institusjonane som utdannar helsepersonell. Resultatet vart eit større samarbeid om praksis innan helsefag i Nord-Norge. Hausten 2011 møtte utdanningsinstitusjonane samla til møte med helseføretaka og kommunehelsetenesta, representerte ved regionråda. Regionråda har gitt klart uttrykk for at dei ønskjer denne ordninga velkommen, ikkje minst fordi samarbeidet vil gjere det lettare å møte kompetansebehova som Samhandlingsreforma fører med seg. Utdanningsinstitusjonane viser også stor vilje til samarbeid. Det er semje om at det framover skal haldast årlege møte med kommunesektoren fylkesvis. Også dei fylkeskommunane som har ansvar for helse- og sosialfagutdanningar i den vidaregåande skolen, skal inviterast med, og andre relevante instansar kan òg verte inviterte med. Det er elles ønskjeleg å etablere eit samarbeidsorgan mellom utdanningsinstitusjonane i nord, kor ein kan følge opp dialogen med kommune- og spesialisthelsetenesta. Framover skal institusjonane mellom anna arbeide for å få på plass regionale koordinatorer, som skal koordinere utplasseringa av studentar i kommunehelsetenesta innanfor eigen region. Institusjonane drøftar også samarbeid og arbeidsdeling innan studia. Mellom anna ønskjer dei å få til eit samarbeid om utvikling av fleksible studium/e-læring. Vidare vil dei arbeide for at det skal verte mogleg for master- og vidareutdanningsstudentar å sette saman emne frå fleire institusjonar i Nord-Norge.

Oppsummering

I studieåret 2010/2011 har det vore gjennomført ei rekkje tiltak ved UiT som går på å synleggjere jobbsrelevansen av studia, både overfor studentane sjølv og overfor potensielle arbeidsgivarar. I tillegg har både studentar og fagleg og administrativt tilsette arrangert og/eller delteke i ei rekkje arrangement og prosjekt som har som mål å knyte nærare kontakt med arbeidslivet. Her dreier det seg både om seminar og konferansar og om meir varige tiltak, som universitetsskolane og arbeidet med samfunnskontrakt og Råd for samarbeid med næringslivet. Dei to sistnemnte prosjekta vil syte for at fokuset på jobbrelevans i studia berre vil bli sterkare og sterkare i åra som kjem.

Mål og handlingar

Mål

- UiT skal utdanne kandidatar som er attraktive på arbeidsmarknaden nasjonalt og internasjonalt. Utforming av relevante studieprogram skal skje gjennom god samhandling med arbeids- og samfunnsliv.

•

I løpet av 2012 skal:

- UiT arbeide for å realisere måla i samfunnskontrakten
- UiT aktivt hente inn kunnskap om kva for kompetanse som er etterspurt av arbeids- og samfunnsliv. Fagmiljøa skal ta omsyn til denne kunnskapen både i utarbeidinga av nye studietilbod og ved endringar i noverande studietilbod.
- UiT arbeide for å gjere etter- og vidareutdanningstilbodet betre kjent

KAPITTEL 9 FORSKERUTDANNING

Universitetet skal arbeide for at forskerutdanningen kan foregå i strukturerte og godt kvalitetssikrede forskerutdanningsprogram som kan løfte fram nye forskertalenter.

Fra *Strategidokument for Universitetet i Tromsø 2009–2013*

Nøkkeltall for studieåret 2010/2011

Studenter og disputaser

Tabell 1 viser antall aktive doktorgradsavtaler og disputaser ved universitetene i studieåret 2010/2011.

Tabell 1: Aktive doktorgradsavtaler og antall disputaser ved universitetene – studieåret 2010/2011

Institusjon	Aktive avtaler H-2010		Disputaser H-2010		Aktive avtaler V-2011		Disputaser V-2011	
	Antall	% av aktive avtaler	Antall	% av disputaser	Antall	% av aktive avtaler	Antall	% av disputaser
NTNU	2367	29,0	134	25,6	2391	29,5	189	28,8
UiA	122	1,5	2	0,4	123	1,5	8	1,2
UiB	1489	18,3	112	21,4	1472	18,2	123	18,8
UiO	2824	34,7	184	35,2	2878	35,5	242	36,9
UiS	228	2,8	14	2,7	–	–	–	–
UiT	651	8,0	47	9,0	682	8,4	60	9,2
UMB	467	5,7	30	5,7	445	5,5	30	4,6
UiN ⁶¹	–	–	–	–	108	1,3	3	0,5
Sum	8 148	100	523	100	8 099	100	655	100

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Snittet per semester for antall ph.d.-studenter ved norske universiteter i studieåret 2010/2011 var 8123,5, mot 7858 foregående studieår. Dette innebærer en økning på 3,4 %. For UiTs del var snittet i 2010/2011 666,5, mot 638 foregående studieår, som betyr en oppgang på 4,5 %. UiT hadde 8,2 % av ph.d.-studentene ved norske universiteter i 2010/2011, mot 8,1 % i 2009/2010 og 8,7 % i 2008/2009.

I studieåret 2010/2011 var det 1178 disputaser ved universitetene, mot 1106 i studieåret 2009/2010. Dette utgjør en økning på 6,5 %. UiT hadde 107 disputaser i 2010/2011. Dette innebar en økning i for-

⁶¹ Universitetet i Nordland kommer inn i statistikkene hos DBH fra og med våren 2011 i forbindelse med tilkjenning av universitetsstatus.

hold til foregående studieår (97 disputaser i 2009/2010 og 91 disputaser i 2008/2009), men en nedgang i forhold til studieåret 2007/2008, da antallet disputaser var 129. Det relativt høye antallet avlagte doktorgrader i studieåret 2007/2008 kan forklares med utfasingen av gamle doktorgrader våren 2008, som resulterte i at flere fremstilte seg til disputas for å oppnå én av de gamle gradene (80 disputaser). Antall avlagte doktorgrader fra dette studieåret utgjør dermed ikke et godt utgangspunkt når man skal peke på utviklingstendenser. UiT hadde i studieåret 2010/2011, 9,1 % av disputasene ved universitetene, mens tilsvarende tall for 2009/2010 og 2008/2009 var henholdsvis 8,8 % og 9,0 %.

NIFU formidler statistikk på doktorgradsutdanninga i sitt nyhetsblad, *Doktorgrader i tall. Informasjon fra Doktorgradsregisteret*. Tall presentert i september-nummeret fra 2011 viser en betydelig økning i antall gjennomførte doktorgradsdisputaser ved norske lærersteder våren 2011 – 701 disputaser – sammenlignet med første halvår 2010 - 620 disputaser.⁶² Det er NTNU som står for mesteparten av økningen, som har kommet innenfor fagområdene matematikk/naturvitenskap og teknologi. Ved de andre lærerstedene er det bare mindre endringer. Kandidater med ikke-norsk statsborgerskap bidrar sterkt til økningen. Disse avla 31 % av alle doktorgrader, mot 28 % våren 2010. Kvinneandelen har gått sakte oppover, fra 45 % i 2009, til 46 % i 2010 og 47 % i 2011.

Tabell 2 viser antall doktorgradsstudenter og disputaser fordelt på fakultetene høsten 2010 og våren 2011.

Tabell 2. Aktive doktorgradsavtaler⁶³ og antall disputaser ved UiT – studieåret 2010/2011

Fakultet	Aktive avtaler H-10		Disputaser H-10		Aktive avtaler V-11		Disputaser V-11	
	Antall	% av aktive avtaler	Antall	% av disputasene	Antall	% av aktive avtaler	Antall	% av disputasene
BFE-fak	107	16,4	11	23,4	116	17,0	9	15,0
Helsefak	264	40,6	24	51,1	278	40,8	31	51,7
HSL-fak	149	22,9	7	14,9	151	22,1	12	20,0
Jurfak	21	3,2	1	2,1	20	2,9	1	1,7
NT-fak	110	16,9	4	8,5	117	17,2	7	11,6
Sum	651		47		682		60	

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

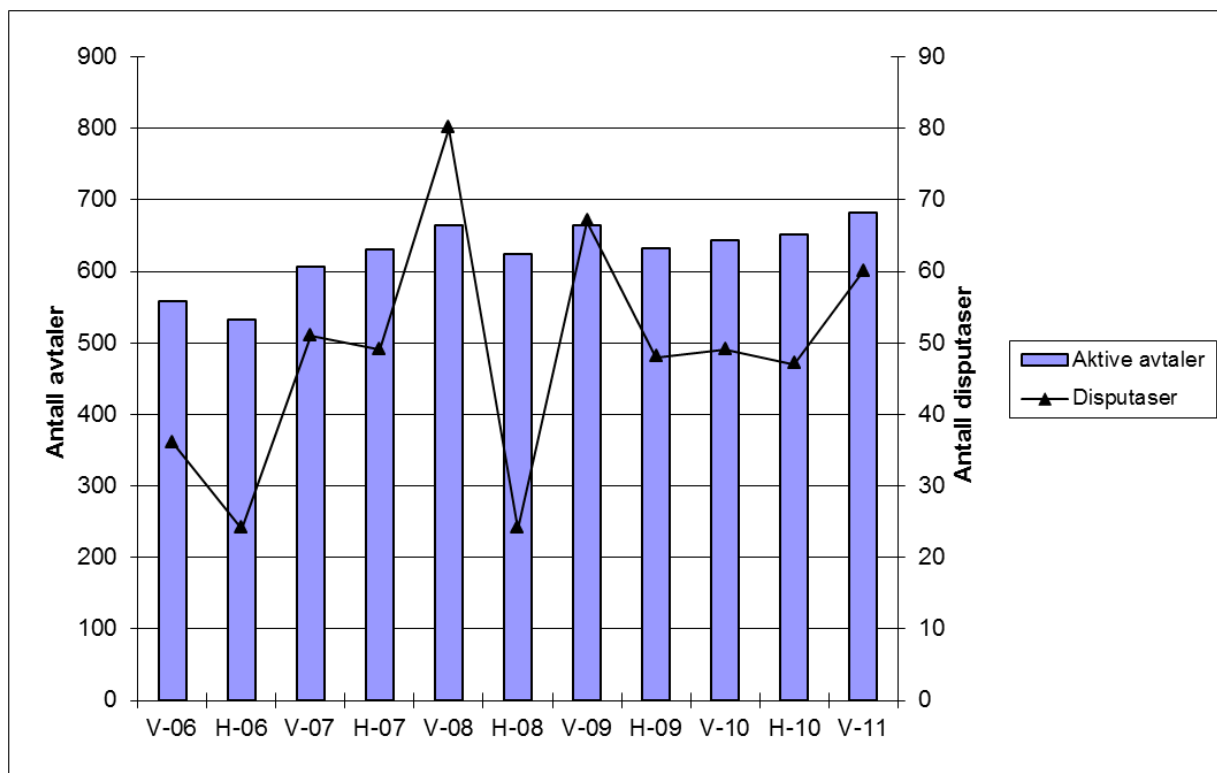
Snittet per semester for antall aktive avtaler ved norske universiteter i studieåret 2010/2011 var 667. Dette er en økning i forhold til forrige studieår, hvor snittet var på 638.

Når vi velger å presentere statistikk på antall disputaser per semester, som i tabell 2, kan det se ut som om antallet disputaser ved UiT var på vei oppover våren 2011. Figur 1 nedenfor viser imidlertid at det ved UiT normalt avlegges langt flere disputaser på våren enn på høsten. Forskjellen på vår- og høstsemesteret i tabell 2 er altså en del av et årlig mønster.

⁶² I disse tallene inngår alle læresteder som tilbyr doktorgradsutdanning. Tallene avviker derfor fra tallmaterialet fra DBH, som omfatter færre utdanningsinstitusjoner. NIFUs nyhetsblad er tilgjengelig på (<http://www.nifu.no/Norway/Documents/STATISTIKK/DOKTORGRADER/Doktorgrader%20i%20tall/Sept2011.pdf>).

⁶³ Antallet "aktive avtaler" er antallet studenter med aktiv studierett.

Figur 1: Aktive doktorgradsavtaler og antall disputaser ved UiT våren 2006 til våren 2011

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Dersom vi organiserer statistikken på hele år, ser vi en noe annen utvikling. I 2007 hadde UiT 100 disputaser, i 2008 104 disputaser, og i 2009 115 disputaser, mens antall disputaser i 2010 var kun 96. Nasjonalt var det en liten oppgang i antall disputaser på 2,7 % fra 2009 til 2010 (1075 disputaser i 2009 mot 1105 i 2010), mens UiT hadde en nedgang på 16,5 %. Opptellingen for våren 2011 tyder på at antall disputaser ved norske universiteter og høyskoler i 2011 vil øke og sannsynligvis overstige 1200 disputaser.⁶⁴ Prognosene for UiT tyder på at antallet disputaser i 2011 vil være på nivå med resultatet for 2009, det vil si mellom 110 og 115.

Tallene for 2010/2011(jf. tabell 2) viser at Jurfak og BFE-fak har godt samsvar mellom andel av studenter og andel av disputaser. Antall disputaser ved Helsefak øker mer enn økningen i aktive studentavtaler, mens HSL- og NT-fak har en litt lavere andel av disputasene enn deres studentandel skulle tilsi.

Finansieringskilder

Tabell 3 gir en oversikt over hvilken finansieringskilde studentene hadde da de ble tatt opp til ph.d.-utdanningen.⁶⁵

⁶⁴ Det ble avlagt 655 disputaser i Norge våren 2011. Dersom antall disputaser i høstsemesteret overskrider 451 og trenden videreføres slik vi har sett i høstsemesterne de to foregående år (524 disputaser i 2009 og 523 disputaser i 2010), vil det totale antall disputaser for 2011 gi en økning i forhold til tidligere år. Kilde: Database for statistikk for høgre utdanning (DBH) og NIFUs *Doktorgrader i tall. Informasjon fra Doktorgradsregisteret*, september 2011.

⁶⁵ Det er ikke tatt høyde for eventuelle endringer i finansiering som følge av at studenten ikke har fullført på normert tid.

Tabell 3: Finansiering – studieåret 2010/2011

Fakultet	Høsten 2010			Totalt antall	Våren 2011			Totalt antall
	Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre eksternt-finansierte		Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre eksternt-finansierte	
BFE-fak	45	22	40	107	49	29	38	116
Helsefak	106	22	136	264	109	27	142	278
HSL-fak	87	23	39	149	88	26	37	151
Jurfak	10	4	7	21	9	4	7	20
NT-fak	53	34	23	110	55	38	24	117
Sum	301	105	245	651	310	124	248	682

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

I løpet av studieåret har det blitt noen flere studenter med finansiering over UiTs egen budsjett-ramme. Som vi vil komme tilbake til, har det vært en sterk økning i andelen av egenfinansierte doktorgradsstudenter de siste fem årene. For andelen eksterntfinansierte studenter er trenden motsatt over samme femårsperiode. Mens 54 % av UiTs ph.d.-studenter var eksternt finansierte i studieåret 2010/2011, har andelen eksterntfinansierte doktorgradsstudenter sunket fra 71 % siden våren 2006.

Tabell 4 angir tall for nye doktorgradsavtaler i studieåret 2010/2011, fordelt på finansieringsform.

Tabell 4: Nye avtaler med finansiering – studieåret 2010/2011

Fakultet	Høsten 2010			Totalt antall	Våren 2011			Totalt antall
	Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre eksternt-finansierte		Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre eksternt-finansierte	
BFE-fak	2	–	6	8	4	3	3	10
Helsefak	11	–	13	24	14	1	12	27
HSL-fak	3	–	1	4	10	2	2	14
Jurfak	–	1	1	2	–	–	1	1
NT-fak	5	5	5	16	4	1	6	11
Sum	21	6	26	53	32	7	24	63

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Som vist i tabellen, ble det registrert 116 nye doktorgradsavtaler med oppstart i studieåret 2010/2011. Tilsvarende tall for foregående studieår var 110, mens det i 2008/2009 var 126 nye studenter. Tilsvarende tall for alle universitetene er 1236 (2010/2011), 1425 (2009/2010), og 1531 (2008/2009). Antallet varierer altså noe mellom studieårene for UiT, mens det for alle universitetene samlet er en nedadgående trend. Antallet stipendiatstillinger til refordeling varierer noe fra år til år, men svingningene er ikke så store at de kan forklare variasjonene ved UiT. Det er imidlertid verdt å merke seg at de siste årene har vært en negativ utvikling i antallet nye eksternt finansierte stipendiatstillinger. I studieåret 2010/2011 var 63 (54 % av stillingene) av nye doktorgradsstudenter eksternt finansierte, mot 70 (64 % av stillingene) i 2009/2010, og 84 (67 % av stillingene) i 2008/2009.

Av de 116 nye ph.d.-avtalene i 2010/2011 var 11 % (13 stk.) finansierte av Norges forskningsråd, mens 43 % (50 stk.) var finansierte av andre eksterne kilder. Tilsvarende tall for studieåret 2009/2010 er hen-

holdsvis 14 % (15 stk.) og 50 % (55 stk.). UiTs andel eksternfinansierte stipendiatstillinger har altså vært fallende de siste årene. Dette vil på sikt si at UiTs andel av disputasene på nasjonalt nivå vil synke siden UiT ikke har blitt tildelt nye stipendiatstillinger over statsbudsjettet siden budsjettet for 2009.

Utviklingstrekk 2007–2011

Aktive doktorgradsavtaler

Når man skal påpeke en tendens er det nyttig å analysere utviklingen over tid. I tabell 5 er vist utviklingen i antallet aktive doktorgradsavtaler, det vil si antallet aktive ph.d.-studenter, ved de norske universitetene de fem siste årene.

Tabell 5: Antall doktorgradsavtaler ved norske universiteter vårsemesteret 2007–2011.

Institusjon	2007	2008	2009	2010	2011	Endring fra 2010 til 2011	Endring 2007–2011
NTNU	1746	2024	2151	2301	2391	3,9 %	36,9 %
UMB	238	318	379	426	445	4,5 %	87,0 %
UiA	–	71	102	110	123	11,8 %	73,2 % ⁶⁶
UiB	1190	1251	1377	1464	1472	0,5 %	23,7 %
UiN	–	–	–	–	108	–	–
UiO	2231	2493	2704	2815	2878	2,2 %	29,0 %
UiS	159	180	223	231	235	1,7 %	47,8 %
UiT	606	664	664	644	682	5,9 %	12,5 %
Sum	6170	7001	7600	7991	8334	4,5 %	35,1 %

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Økningen totalt sett har vært på 35,1 %, med en økning på 4,5 % fra 2010 til 2011. De nyeste universitetene, det vil si UMB, UiA og UiS, har hatt en kraftig økning i perioden. Disse institusjonene ser ut til å ha fokusert på ph.d.-utdanninga etter at de har oppnådd universitetsstatus. Økningen var størst de første årene, og men tallene jevner seg etter hvert ut til samme nivå som ved de eldre universitetene. Fra 2010 til 2011 har økningen vært størst ved UiA. Resultatet for UiT er litt i overkant av snittet for universitetene, og er høyere enn ved de andre breddeuniversitetene. Den beste indikasjonen for en tendens vises imidlertid i tallene for endring i femårsperioden 2007 til 2011. Her har økningen vært 35 % for universitetene samlet. Her er tallene for UiT betydelig lavere enn ved alle andre norske universiteter, tilsvarende en økning på kun 12,5 %.

I årene 2007 til 2011 har det vært økt nasjonal fokus på doktorgradsutdanning. Doktorgradsstudiet har blitt mer strømlinjeformet og ligner nå mer på andre universitetsstudier. Dette har blant annet kvalifikasjonsrammeverket bidratt til. Doktorgradsstudiet forvaltes på linje med andre studier, og de samme studieadministrative verktøyene benyttes uansett studium. Denne utviklingen vil trolig bli forsterket de neste årene. I tillegg har det blitt stadig vanskeligere å få forlenget finansieringen etter at stipendperioden er utløpt. Dette har medført at studentene er mer presset på tid enn tidligere.

⁶⁶ Tallet viser endring fra 2008 til 2011.

I perioden 2007–2011 er rutiner for forvaltning, administrering og kvalitetssikring av doktorgrads-utdanninga ved norske institusjoner kraftig forbedret. Det er likevel fortsatt mulighet for avvik, som kan knyttes til hvor gode interne rutiner fakultetene har for å kontrollere og oppdatere status og studierett på ph.d.-studenter underveis i studieløpene.

En faktor som kan innvirke på antallet doktorgradsavtaler, er hvilken finansiering som er knyttet til nye og eksisterende avtaler. Tabell 6 viser utviklingen i finansieringsform for doktorgradsstudentene fra 2006 til 2011. Tabellen gir en oversikt over hvilken finansieringskilde studentene hadde da de ble tatt opp til doktorgradsutdanninga.⁶⁷

Tabell 6: Finansiering av doktorgradsstudenter ved breddeuniversitetene – 2006 og 2011

	Våren 2006	Totalt antall	Våren 2011	Totalt antall	Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre ekstern-finansierte	Totalt
	Egen budsjett-ramme	Norges forskningsråd	Andre ekstern-finansierte					
NTNU (% av total)	497 (28 %)	528 (29 %)	769 (43 %)	1794	955 (40 %)	637 (27 %)	799 (33 %)	2391
UiB (% av total)	329 (32 %)	276 (27 %)	414 (41 %)	1019	527 (36 %)	304 (21 %)	641 (43 %)	1472
UiO (% av total)	722 (36 %)	460 (23 %)	808 (41 %)	1990	908 (32 %)	563 (20 %)	1380 (48 %)	2878
UiT (% av total)	164 (29 %)	137 (25 %)	258 (46 %)	559	310 (46 %)	124 (18 %)	248 (36 %)	682

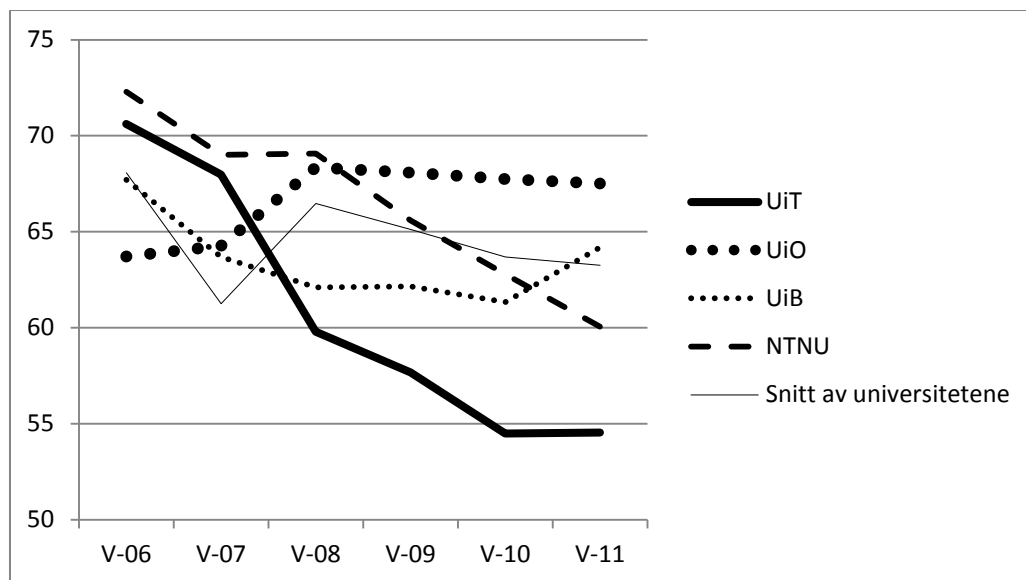
Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Av tabell 6 ser vi endringene fra våren 2006 til 2011 ved UiT sammenlignet med de andre breddeuniversitetene, når det gjelder finansiering av doktorgradsstudenter. Andelen stipendiater som er finansiert over UiTs egen budsjetttramme, har økt, fra 29 % våren 2006 til 46 % våren 2011. Ser vi på andelen egenfinansierte doktorgradsstudenter over tid (figur 3), fremgår det at UiT ligger over gjennomsnittet for breddeuniversitetene de fire siste årene. Tabell 6 viser at UiT har den største nedgangen i andelen eksterntfinansierte doktorgradsstudenter, både når det gjelder forskningsråd-finansiering og annen eksternt finansiering. I figur 2 presenteres utviklingen i andelen eksterntfinansierte doktorgradsstudenter i forhold til det totale antall doktorgradsstudenter ved hvert av de fire breddeuniversitetene. UiTs andel av eksterntfinansierte doktorgradsstudenter har gått ned fra 71 % våren 2006 til 54 % våren 2011. Det har også vært en nedgang ved de andre breddeuniversitetene, men den er mindre enn ved UiT. UiO har holdt et stabilt nivå de siste tre årene. UiB viser en oppgang fra 2010 til 2011. NTNU opplever litt av den samme tendens som ved UiT, men ikke like klar nedgang. Det kan synes som at UiT i mindre grad enn de andre breddeuniversitetene har prioritert stipendiatstillinger i søknader om eksterne midler. Dette bør endres slik at UiT kan opprettholde sin andel av uteksaminerte doktorgradskandidater. Tabell 5 viser tydelig at UiT sakker akterut, og har for liten økning i antall doktorgradsstudenter. Det er riktignok en positiv utvikling fra 2010 til 2011, men det var en nedgang fra 2009 til 2010. Det er derfor vanskelig å vite hvordan utviklingen blir for 2012. Et hovedmål må være å skaffe flere eksternt finansierte stipendiatstillinger.

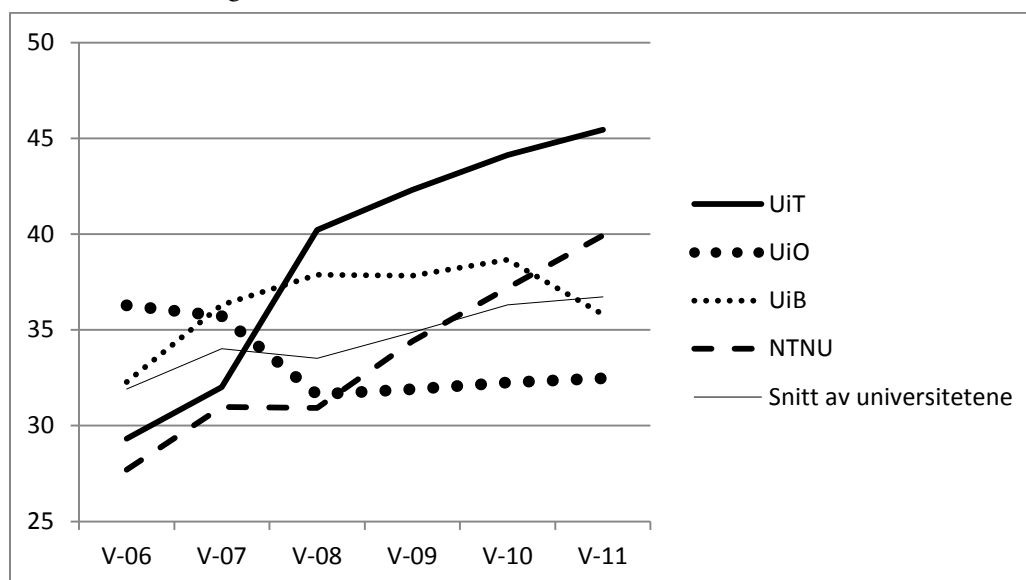
⁶⁷ Det er ikke tatt høyde for eventuelle endringer i finansiering som følge av at studenten ikke har fullført på normert tid.

Enkelte fagmiljøer har betydelige utfordringer i å rekruttere kvalifiserte søkere til utlyste stipendiatstillinger, og noen ledige stillinger må lysnes ut minst to ganger for å få tilsatt kvalifiserte søkere. I 2010 var det gjennomsnittlig 2,6 kvalifiserte søkere per stilling, og ved åtte utlysninger (11 %) var det ingen kvalifiserte søkere.⁶⁸ Denne utfordringen bør det settes søkelys på framover.

Figur 2: Utvikling i andelen eksternfinansierte doktorgradsstudenter (i prosent) av totalt antall doktorgradsstudenter ved breddeuniversitetene

Figur 3: Utvikling i andelen finansierte doktorgradsstudenter over egen budsjetttramme (i prosent) av totalt antall doktorgradsstudenter ved breddeuniversitetene

⁶⁸ Jf. *Forskningsmelding 2010*. Dokumentet er tilgjengelig på http://www2.uit.no/ikbViewer/Content/260975/Forskningsmelding_2010.pdf

Gjennomføringstid

Tabell 7 viser oversikt over gjennomføringstiden for ph.d.-studentene ved de norske universitetene, i årene 2008–2010. Tabellen viser at netto gjennomføringstid i snitt gikk ned fra 2008 til 2009 for universitetene samlet. UiB og UiO reduserte gjennomføringstiden fra 2008 til 2009, mens UiA hadde en klar nedgang hele perioden. Det var relativt få som disputerte ved UiA sammenlignet med de øvrige universitetene, så nedgangen kan skyldes det lave disputastallet og naturlige svingninger. For UiTs del har gjennomføringstiden vært stabil i 2008, 2009 og 2010.

Tabell 7: Utvikling i gjennomføringstid for perioden 2008–2010 ved de norske universitetene, oppgitt i netto årsverk.⁶⁹

Institusjon	2008	2009	2010
NTNU	3,4	3,4	3,4
UMB	3,7	3,7	3,8
UiA	4,7	4,4	3,4
UiB	4,7	3,9	3,8
UiO	5,1	3,8	3,8
UiS	3,2	3,4	3,7
UiT	3,9	3,8	3,8
Snitt	4,3	3,7	3,7

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

I tabell 8 presenteres netto gjennomføringstid ved de ulike fakultetene i 2009 og 2010. I 2009 var det lengst gjennomføringstid ved Jurfak og Helsefak, mens Jurfaks gjennomføringstid reduseres mye i 2010. Denne variasjonen skyldes et lavt antall disputaser ved Jurfak, slik at hver enkelt students gjennomføringstid gir større utslag enn for andre fakulteter. Helsefak og BFE-fak har lengst gjennomføringstid i 2010. HSL-fak og NT-fak har gjennomgående kortest gjennomføringstid. Variasjonen kan også ha årsak i at ikke alle fakultetene har gode nok rutiner for registrering av ulike årsaker til permisjoner og avbrudd i studiet.

Tabell 8: Netto gjennomføringstid i 2009 og 2010, oppgitt i netto årsverk.

Fakultet	2009	2010
BFE-fak	3,6	4,0
Helsefak	4,0	4,0
Jurfak	4,8	3,6
HSL-fak	3,4	3,5
NT-fak	3,7	3,5
Snitt for UiT	3,8	3,8

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

⁶⁹ Dr.philos. kandidater er ikke tatt med.

Spørreundersøkelse blant ph.d.-studentene ved UiT

En spørreundersøkelse blant alle ph.d.-studentene ved UiT ble presentert for universitetsstyret i juni 2011. Hovedhensikten var å avdekke studentenes opplevelse av kvalitetene på studiet, og på bakgrunn av resultatene å kunne sette inn målrettede tiltak. Undersøkelsen viste at de aller fleste studentene er godt fornøyd med studiet og med rammene rundt studiet. Det er høy tilfredshet med veiledningen og infrastrukturen, vitenskapelig publisering vektlegges i fagmiljøene, og en stor andel av studentene har daglig kontakt med andre doktorgradsstudenter. Samtidig ble det avdekket enkelte utfordringer, som universitetet bør vurdere å sette inn konkret tiltak for å forbedre. Blant annet svarer halvparten av de som ikke har tilhold på campus, at de i liten eller svært liten grad har et faglig fellesskap med andre studenter. En fjerdedel mener de ikke er faglig integrert, få avtaler møteplaner med veileder, og mange er misfornøyd med den administrative støtten. Til tross for at flertallet (67 %) er godt eller svært godt fornøyd med veiledningen, er det likevel 11 % som mener at veiledningen er dårlig eller svært dårlig. For å bedre på dette vil universitetet å avholde kurs i ph.d.-veiledning. Hele 60 % planlegger ikke å ha et faglig utenlandsopphold i løpet av studiet. Det kan derfor være en god idé å stimulere flere studenter til å reise utenlands samt å legge bedre til rette slik at dette lar seg gjøre både faglig og økonomisk.

Forum for forskerutdanning

Forum for forskerutdanning ble etablert høsten 2010 etter ønske fra fakultetene. Deltakerne er administratorer av doktorgradene ved fakultetene og ved Avdeling for forskning og utviklingsarbeid (AFU). Forumet blir administrert av AFU. Formålet er å fremme kvaliteten på administrasjonen av ph.d.-studiet gjennom informasjon om nyheter og endringer i regelverket, utvikling av rutiner, samordning av praksis og erfaringsutveksling mellom fakultetene. Tema har blant annet vært delegering av eksamens- og gradsforvaltningen til fakultetene, implementering av kvalifikasjonsrammeverket og samordning av tilsetning i stipendiatstilling og opptak til ph.d.-program.

Forum for forskerutdanning vil nå fokusere på saksbehandling og generelle rutiner for forvaltning av ph.d.-studiet. Bakgrunnen for dette er at AFU i forbindelse med kreeringssaker og klagesaker har avdekket til dels dårlig saksbehandling og manglende rutiner. Selv om dette bare gjelder enkelte fakulteter, tas det sikte på å ha god saksbehandling som hovedtema det kommende året. Gode, felles rutiner for forvaltning av ph.d.-studiet ved UiT vil være et viktig verktøy for å sikre inntakskvaliteten og kvaliteten på det tilbudet som ph.d.-studentene totalt sett får ved UiT.

Endrede rutiner for eksamens- og gradsforvaltning

I løpet av våren 2011 ble ansvaret for eksamens- og gradsforvaltningen av ph.d.-gradene overført fra AFU til fakultetene. Overføringen foregikk i to omganger: 1. januar overførte en ansvaret for registrering av eksamensmelding og sensur på spesialpensum, avhandling og prøveforelesning i FS, mens ansvaret for utstedelse av vitnemål og Diploma supplement ble overført 1. mars. BFE-fak fikk utsettelse på vitnemålsutstedelse til 1. oktober 2011 grunnet en vanskelig bemannings situasjon på overførings-tidspunktet.

Samordning av tilsetting i stipendiatstilling og opptak til ph.d.-program

Våren 2010 ble det innskjerpet overfor fakultetene at stipendiater må være tatt opp til ph.d.-studiet før de får tiltre. Dette følger av § 1-3 åttende ledd i *forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat m.v.* Når det blir gjort foreløpig vedtak om opptak fordi prosjektbeskrivelsen må bearbejdes eller fordi plan for opplæringsdelen ikke er på plass, må endelig vedtak om opptak gjøres senest tre måneder etter tiltredelse. Formålet er at studentene skal komme raskt i gang med prosjekt og opplæringsdel. En gjennomgang av utlysinger med søknadsfrist i 2010 viser at det fremdeles er et stykke igjen før rutinene er gode nok: fire-fem stipendiater som hadde tiltrådt våren 2011 var enda ikke formelt tatt opp per 1.juni 2011.

ToDoS – Tromsø Doctoral Students

Studentforeningen ToDoS ble opprettet i mars 2011 og er en interesseorganisasjon som skal arbeide med å forbedre den generelle velferden for ph.d.-studentene ved UiT. Foreningen ønsker å være et bindeledd mellom studentene og administrasjonen ved UiT, på alle nivå, i generelle spørsmål som gjelder ph.d.-studiet. ToDoS gjennomførte en spørreundersøkelse blant ph.d.-studentene våren 2011 som avdekket noen av de samme resultatene som AFUs undersøkelse fra 2010, men også nye aspekter ved ph.d.-studiet kom fram. Særlig gjelder dette spørsmål knyttet til pliktarbeid /“det fjerde året”, som ikke var i fokus i AFUs undersøkelse. Til sammen kan de to undersøkelsene gi et godt bilde på ph.d.-studiet ved UiT, sett fra studentenes ståsted.

Oppsummering

Tallet på avlagte doktorgrader for de tre siste årene viser variasjon. Ser man på antall nye doktorgradsavtaler som er inngått tidligere år, gir dette grunnlag for å forvente at antall disputaser kommende år vil ligge på samme nivå som tidligere, det vil si litt i overkant av 100 disputaser. UiTs tall for nye doktorgradsstudenter har vært relativt stabilt, samtidig som det har vært en stor økning samlet for breddeuniversitetene. Dette får betydning for utviklingen i antall disputaser ved UiT og UiTs andel av det samlede antall disputaser i årene framover.

Et annet utviklingstrekk som fremkommer av nøkkeltallene, er nedgangen i UiTs andel av eksternfinansierte doktorgradsstudenter over de siste fem årene.

Kombinasjonen av nedgang i det samlede antall avlagte doktorgrader per år, sammen med en markert nedgang i antall eksternfinansierte doktorgradsstudenter, vil i sum gi tydelige utslag i UiTs inntektsgrunnlag.

Mål og handlinger

Mål

- UiT skal utnytte etablerte studieadministrative verktøy bedre og tilpasse dem til ph.d.-utdanningene.

I løpet av 2012 skal:

- UiT legge inn utdanningsplaner for ph.d.-utdanningene i FS
- UiT legge til rette for at Ph.D.-studentene selv kan melde seg opp til emner, prøveforelesning og avhandling i Studentweb
- UiT legge til rette for at Ph.D.-studentene kan levere framdriftsrapporter i Studentweb
- UiT legge inn Ph.d.-programmene i studiekatalogen

Mål

- UiT skal forbedre undervisnings- og veiledningskvaliteten i Ph.D.-utdanningene.

I løpet av 2012 skal:

- UiT lage en egen opplæring (kurs) i veiledning for veiledere.
- UiT tilby kurs i undervisningsmetodikk for de ph.d.-studentene som har pliktarbeid